

דברי הכנסת

הישיבה השמונים-ותשע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, כ' באייר התשנ"ג (11 במאי 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
שאלות ותשובות	
עיכובים בהקמת היישוב יערי	
מינויים לתפקידים ציבוריים	
בדיקת תלונות בנוגע לחקירת עזירים פלשתינים	
תקנות לביצוע חוק המפלגות ומינוי רשם המפלגות	
מחיקת תביעת פיצויים נגד מצרים	
הצעות לסדר	
הצעות לסדר-היום 9 במאי – ארבעים-ושמונה שנה לניצחון בעלות הברית על גרמניה הנאצית	
סקירת שר החוץ על פעולות משרדו	
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת	
סקירת שר החוץ על פעולות משרדו	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
סקירת שר החוץ על פעולות משרדו	
הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9) (הגבלת פרסומת באמצעות פקסימיליה),	
התשנ"ג-1993	
(קריאה ראשונה)	

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שלישי, כ' באייר התשנ"ג, 11 במאי 1993.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעה מטעם ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 15 ו-102א לתקנון הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה למזכיר הכנסת על הודעתו הקצרה.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אנחנו נפתח את סדר-היום במספר מצומצם של שאלות רגילות, ואחר כך נעבור להצעות לסדר-היום.

אני רוצה להזמין את שר המשפטים לדון להשיב על שאלות.

עיכובים בהקמת היישוב יערי

חבר הכנסת ג' שגב שאל את שר המשפטים ביום י"ח בשבט התשנ"ג (9 בפברואר 1993):

בשנת 1982 החלו תהליכים להקמת היישוב יערית. מיקום היישוב הוא כקילומטר מצפון-מזרח ליישוב צור-נתן. הבנייה הופסקה, והיישוב, שאמור היה לקום בתוך 18 חודשים, לא קם עד היום.

ברצוני לשאול:

1. מדוע חל עיכוב בהקמת היישוב?

2. מדוע היה צורך בהסכמת היורשים הגרים בישראל, אף שהרכוש הוגדר כרכוש נפקדים?

שר המשפטים ד' ליבאי:

1. בהחלטות הממשלה על הקמת היישוב יערית הוכנס תנאי, ולפיו ההחלטה תבוצע לאחר שיהיה אישור מנהלת המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה. אני רוצה להבהיר: מדובר בהחלטות ממשלה קודמת, ולא הממשלה הזאת. אישור זה יינתן לאחר שיהיו בבעלות היזמים 100 דונם. עד היום אין בבעלותם 100 דונם. החלטת הממשלה משנת 1990, המאפשרת רכישת הקרקע על-ידי המדינה, לא הגיעה למימוש כי לא הושגה הסכמה בין היזמים לנציגי המדינה.

2. היה צורך בהסכמת היורשים הגרים בישראל, כיוון שלפי הדין ותחיקת הביטחון והמשפט הבין-לאומי, העובדה שתושבי ישראל נחשבים לנפקדים באזור, כשהיא לעצמה, אינה מקנה למדינת ישראל או לרשויות האזור את הזכות להעביר את הבעלות ברכושם לאנשים אחרים. לפיכך לא היו היזמים יכולים לרכוש בעלות ב-100 דונם, כפי שנדרש בהחלטת הממשלה, בלי רכישת הזכויות מן הנפקדים.

מינויים לתפקידים ציבוריים

חבר הכנסת א' יחזקאל שאל את שר המשפטים ביום כ"ה בשבט התשנ"ג (16 בפברואר 1993):

בתקופה האחרונה יש לי תחושה, שאנשים המועמדים לתפקידים ציבוריים בכירים נדחים בשל היכרותם את השרים הממנים ושיוכם הפוליטי, וזאת ללא שום קשר לכישוריהם ולניסיונם.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הקריטריונים המנחים את ועדת המינויים?

2. האם היכרות אישית עם השר הממנה הינה גורם מונע מינוי?

3. האם נשקל לקבוע בחקיקה את נושא המינויים?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. ביום כ"ג באדר התשנ"ג, 16 במרס 1993, נתקבל בכנסת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 6) (מינויים), התשנ"ג-1993.

תיקון זה מסדיר בחוק את כל הסוגיה שהיא נושא השאילתא.

סעיף 2 לתיקון האמור קובע מי כשיר לכהן כדירקטור בחברה ממשלתית, ולכן התשובה על שאלתך הראשונה היא, שהקריטריונים המנחים קבועים בסעיפים 16, 17 ו-17א לחוק החדש.

סעיף 3 לתיקון מוסיף סייגים לאלה שאינם כשירים להיות דירקטור.

על-פי סעיף 6 לחוק החדש, שר האוצר ימנה ועדה לבדיקת כשירותם והתאמתם של מועמדים לכהונת דירקטור, יושב-ראש דירקטוריון או מנהל כללי בחברה ממשלתית.

התשובה על שאלתך השלישית, שנשאלה ביום 16 בפברואר 1993, היא כי מאז, ביום 16 במרס 1993, חוקקה הכנסת את התיקון מס' 6 לחוק החברות הממשלתיות (מינויים), שלדעתי יתרום תרומה חשובה להגבלת המינויים הפוליטיים.

לא השבתי על שאלה מס' 2, משום שאין היא ברורה לי.

בדיקת תלונות בנוגע לחקירת עצירים פלשתינים

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר המשפטים ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

בעקבות דוח של ארגון זכויות האדם הפלשתיני מדצמבר 1991, העוסק בשימוש בחשמל בחקירת עצירים פלשתינים, פורסם כי מונתה ועדת חקירה ממשלתית בראשות ראש היחידה לחקירות פנים במשטרה, מר משה אלכסנדרוני.

מאוחר יותר הועבר הנושא לטיפול המחלקה לחקירות שוטרים במשרד המשפטים.

למרות חשיבות הנושא, חלף זמן רב מאז פתיחת החקירה.

ברצוני לשאול:

1. האם נסתיימה החקירה?

2. מה היו תוצאותיה?

3. אילו צעדים ננקטים כדי ליישם את תוצאות החקירה?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

החקירה שבנדון טרם נסתיימה סופית. בזמנה נחקרה התלונה על-ידי צוות במשטרה בראשות סגן-ניצב אלכסנדרוני. הצוות המליץ לסגור את התיק כתלונה בלתי מוצדקת. דעתה של הפרקליטות לא נחה מהחקירה, ולפיכך, לאחר שהוקמה המחלקה לחקירות שוטרים במשרד המשפטים, הועבר התיק לטיפול. המחלקה לחקירות שוטרים, שבידיה מופקדת החקירה, נתקלת בקשיים. משום כך התעכבה השלמת החקירה. טרם נתקבלה החלטה בתיק. לנוכח חומרת התלונה, נעשות פעולות נוספות על מנת למנוע סגירת התיק מחוסר ראיות מספיקות.

תקנות לביצוע חוק המפלגות ומינוי רשם המפלגות

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר המשפטים ביום ט' באדר התשנ"ג (2 במרס 1993):

חוק המפלגות, התשנ"ב-1992, אמור להיכנס לתוקפו בימים הקרובים.

שר המשפטים אמור, על-פי חוק זה, למנות אדם שמתקיימים בו תנאי כשירות למינוי שופט של בית-משפט מחוזי לתפקיד רשם המפלגות.

כמו-כן, שר המשפטים, הממונה על ביצוע החוק, אמור להתקין תקנות לביצועו של חוק זה.

ברצוני לשאול:

מתי ימונה רשם ויותקנו תקנות?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ביום 28 בפברואר 1993 מיניתי את מר זאב בונה להיות רשם המפלגות, החל ביום 10 באפריל 1993.

ביום ח' בניסן התשנ"ג, 30 במרס 1993, פורסמו תקנות המפלגות (רישום ודיווח), התשנ"ג–1993 (קובץ תקנות 5514 מיום 4 באפריל 1993).

התקנות מפרטות, בין השאר, את הליכי רישום מפלגה בידי מייסדיה, את סמכויות הרשם, הדרך להתנגדות לרישום מפלגה, צורת פנקס המפלגות ופרטיו, והדרך למחיקת מפלגה מפנקס המפלגות.

מחיקת תביעת פיצויים נגד מצרים

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר המשפטים ביום י"ד באדר התשנ"ג (7 במרס 1993):

ב-25 בנובמבר 1990 חצה חייל מצרי את הגבול עם ישראל ותקף כלי רכב סמוך לאילת. מהירי נהרג, בין השאר, אליעזר ווהבה, נהג "אגד". משפחתו הגישה תביעת פיצויים ממצרים.

"מעריב" מדווח (כ"ה בשבט התשנ"ג, 16 בפברואר 1993), כי "היועץ המשפטי לממשלה דרש מבית-המשפט למחוק את התביעה, כי 'קיים אינטרס ציבורי של המדינה העלול להיפגע'".

ברצוני לשאול:

1. האם המידע נכון?

2. אם כן – מה הוא בדיוק האינטרס הציבורי של המדינה שעלול להיפגע?

3. אילו צעדים ינקוט משרד המשפטים כדי שאינטרס המדינה לא ייפגע כתוצאה מאי-הגשת תביעה?

4. האם יש לפצות את משפחת ההרוג? אם כן – מי, ובאיזה היקף?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

פניתי בנדון ליועץ המשפטי לממשלה ולהלן תשובתו:

1. בחודש אוקטובר 1992 הוגשה בקשה בשם היועץ המשפטי לממשלה למחיקתה או לדחייתה על הסף של התביעה נגד הרפובליקה הערבית של מצרים.

2. "העניין הציבורי" העלול להיפגע הוא שאלת חסינותה של מדינה זרה – במקרה זה מצרים – מפני תביעה בבית-משפט ישראלי. אותה שאלה עומדת בעינה כאשר מדינת ישראל נתבעת או תיתבע בבית-משפט בארץ זרה. לפי כללי המשפט הבין-לאומי המנהגי, מוקנית חסינות לריבון זר מפני תביעות בבית-משפט של מדינה אחרת. בתביעה הנדונה המעשים וכן המחדלים המיוחסים לנתבעת הם כולם בתחום "מעשי מדינה", שלגביהם מוקנית לה למדינה חסינות מוחלטת. נימוק נוסף המצדיק אי-העמדתה של מצרים לדין בפני בית-משפט בישראל הוא שאין זה "הפורום הנאות" לניהול התביעה בשל הקושי בגישה לראיות, האפשרות לחייב עדים להופיע ולהעיד בבית-המשפט וכיוצא באלה. יש לזכור, כי ממשלת מצרים, שעמה יש יחסי שלום, גינתה את פעולתו של החייל ואף העמידה אותו לדין בארצו.

העיקרון של חסינות הריבון הזר מבוסס על יחסי גומלין של כבוד בין מדינות אשר שוררים ביניהן יחסי שלום. אלה גם המניעים לייזום הליך של מחיקת התביעה.

3. הענקת חסינות מפני שיפוט מקומי אין משמעה שלתובעים אין זכות תביעה או יכולת לממש את תביעתם.

התובעים יכולים להגיש את תביעתם בבית-משפט מצרי, או להגיש דרישה לפיצויים באמצעות משרד החוץ, כפי שנעשה בעבר, במקרה ראס-בורקה.

בקשת המחיקה אף אינה מתייחסת לתביעת הנזיקין שהוגשה נגד מדינת ישראל, וזו מתנהלת כסדרה.

4. נוסף על האמור בתשובה על שאלה 3 דלעיל, משפחת ההרוג זכאית לפיצוי לפי חוק לפיצוי נפגעי פעולות איבה, ואף מקבלת פיצוי מכוח חוק זה.

היו"ר ש' וייס:

זה מאפשר לנו להחזיר את שר המשפטים לישיבת הממשלה. תודה לך, אדוני.

הצעות לסדר

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא. יש לנו שלוש הצעות קצרות לסדר. אני מבקש מבעלי ההצעות להקפיד על כך שיקראו לפנינו בדיוק את תוכן ההצעה כפי שאני חתמתי עליה.

חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחר כך – חבר הכנסת דוד מנע.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מבקש להיות האחרון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

שביתת הרעב של אנשים מן הגולן בגן-הוורדים מביאה לידי ביטוי את חרדת המתיישבים בגולן מפני תוצאות המשא-ומתן לשלום, אשר עשויות להסתיים בנסיגה מן הגולן.

אפשר להבין את המתיישבים בגולן, אלה, והם רוב רובם של המתיישבים, אשר אוהבים את יישוביהם, את נופי הגולן ואת חבל הארץ אשר הם נשלחו כחוק ליישב, והם חרדים כיום מפני הצורך, בשל הסכם שלום, לוותר על חלקים ממנו.

אך אין להבין ואף יש לגנות את אלה אשר החליטו כי ממשלת ישראל ויתרה על הגולן – אלה הטוענים כך טוענים טענות סרק; הם בלתי-אחראיים, וייתכן שבטענתם זו הם מחלישים את יכולת המיקוח של הממשלה במשא-ומתן עם הסורים.

ייתכן שמשאל-עם אשר יוצג לציבור הישראלי יוכל להוות בסיס של הסכמה – על השובתים ועל המערכת הפוליטית כולה.

מפלגת העבודה הסכימה לאפשרות כזו בהסכם הקואליציוני, והצעה מעין זו הונחה על-ידי השבוע בכנסת.

מי ייתן והנכונות ללכת למשאל-עם כאשר יגובש הסכם השלום עם סוריה ועם שכנינו הערבים תשמש מנוף להפסקת השביתה ולשובם של השובתים לגולן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום.

חבר הכנסת דוד מנע, באותו נושא. חבר הכנסת דוד מנע איננו. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בהסתמך על סעיף 53 לתקנון הכנסת, אבקש להציע הצעה לסדר בנושא: שביתת הרעב מול הכנסת של מתיישבי רמת-הגולן.

זה כשבועיים ימים שובתים כמניין מתיישבים מקיבוצי רמת-הגולן ומושביו שביתת רעב מול הכנסת. מתיישבים אלה עלו לגולן לפני למעלה מ-20 שנה בשליחות האומה והקימו ברמת-הגולן את ביתם, גידלו את משפחותיהם ובנו יישובים פורחים לתפארת מדינת ישראל כולה.

בימי מבחן אלה לעתיד רמת-הגולן חשים הם כי גורלם נתון על כפות המאזניים, ועלולים הם, חלילה, להיעקר מאדמתם ומביתם במסגרת הסכם מדיני עם סוריה.

יתר על כן, עד לבחירות האחרונות היתה הסכמה לאומית בדבר עתיד הגולן גם לעת שלום. גם אם נשתנתה או עלולה להשתנות עמדתה של הממשלה בנדון, אין ספק כי תביעתם של מתיישבי הגולן להביא כל הסכם הכרוך בנסיגה בגולן להכרעת העם הינה תביעה צודקת ומוסרית, שלא ניתן להתחמק ממנה.

דרך הכרעת העם במסגרת משאל-עם או בחירות תיקבע על-ידי הכנסת, לאחר שתהיה הסכמה עקרונית בדבר הצורך לשאול את פי העם.

אני מאמין כי עצם הפנייה של הכנסת לממשלה להביא כל הסכם מדיני הכרוך בנסיגה מהגולן להכרעת העם תבטא אל נכון את רצונם של רוב אזרחי ישראל, מכל גוני הקשת הפוליטית, ותאפשר למתיישבי רמת-הגולן השובתים רעב לסיים את שביתתם ולשוב לרמה, לבנות ולהיבנות בה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה. חבר הכנסת דוד מנע איננו. אני מניח שהוא מזדהה עם אחת משתי ההצעות לסדר.

חברי הכנסת, הטיפול בנושא רמת-הגולן מתקיים בכנסת דרך קבע. אני משער שהצעות דחופות לסדר-היום תבואנה אלינו גם בשבועות הקרובים, ככל שהתהליך המדיני יימשך.

אני רוצה להציע לכם הצעה מעשית לגבי היום, אם אנחנו מדברים במונחים של סדר-היום. מכיוון ששר החוץ יביא לפנינו היום סקירה מדינית, והנושא הזה בוודאי קשור למדיניות החוץ של ישראל, יכולים חברי הכנסת, במסגרת רשות הדיבור שלהם, להשתלב ולהעלות את רעיונותיהם, את משאות-הנפש שלהם ואת השקפותיהם בנושא כבר בדיון היום.

על כל פנים, אם הפנייה היא פנייה אנושית לשובתים ולשובות, מחוץ לכל הקשר של השקפת עולם פוליטית, אבל בהקשר הישיר של פנייה לאמהות ולאבות לשמור על בריאותם – זה מה שעשיתי ביום ראשון, כאשר ביקרתי אצלם, ואני עושה זאת ברצון ופונה אליהם מהדוכן הזו.

הצעות לסדר-היום

9 במאי – ארבעים-ושמונה שנה לניצחון בעלות הברית על גרמניה הנאצית

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להמשך סדר-היום – הצעות לסדר-היום מס' 1512, 1513, 1514 ו-1564.

לפני יומיים, ב-9 במאי, מלאו 48 שנים לניצחון בעלות הברית על גרמניה הנאצית. חשבנו שהכנסת של מדינת ישראל, המייצגת את כל אזרחיה, צריכה לציין תאריך חשוב כל כך. לא יכולנו לקיים דיון כזה בתאריך הנקוב, אבל השתתפנו, חלק מחברי הכנסת, בהתכנסות חשובה בהר-הרצל, ליד אנדרטה לזכר כ-200,000 חיילים וחיילות יהודים, שנפלו במלחמת העולם השנייה כלוחמים בצבא-האדום, והם חלק מ-500,000 לוחמים יהודים בצבאות בעלות הברית. זה עניין שאינו ידוע כל כך. התקופה ההיא קשורה בעיקר לזכר השואה, להזדהות עם הנרצחים, לנשיאת מחאה רועמת, מתמשכת, נגד הנאצים ועוזריהם, שעוללו לנו את האסון הנורא ההוא.

אנחנו מזכירים את לוחמי הגטאות, את הפרטיזנים. אך חשוב לציין גם את חלקם של היהודים בצבאות הלוחמים, אשר תרמו תרומה של לוחמים וגם תרומת דם קשה מאוד לניצחון החשוב למיגור הפאשיזם.

אנחנו מארחים ביציע חלק מאותה קבוצה. אתם רואים כאן אנשים נושאי אותות, בחלקם גם נושאים את האות הגבוה ביותר של הצבא-האדום. זוהי מדליה, הנקראת "גרוי סובייטסקבה סאיוזה", גיבור ברית-המועצות, שניתנה למעטים, לגיבורי הגיבורים.

בוודאי צופים בנו המוני יהודים שהשתתפו במלחמות, שעברו את השואה. אנחנו עורכים את הפגישה בתוכנו. לא הזמנו אותם באופן רשמי, כי הנחנו שקולנו יגיע אליהם לבתייהם. אבל הם כאילו אתנו ואנחנו אתם בעת הזאת.

יושב אתנו ביציע גם ד"ר בלה קיראלי מהונגריה, שבדיוק היום צורף למסדר המפואר של חסידי אומות העולם. זה מסדר של כ-10,000 איש, המסמלים את הגבורה שבגבורות, של הצלת אנשים תוך סיכון עצמי במשטר אופל. אני רוצה בהזדמנות זו, באמצעותו, להריע להם ולהודות להם, ובאמצעות אחינו גיבורי התהילה שיושבים כאן לומר דברים מן הלב לכל מי שהיה קורבן באותה מלחמה נוראה ו/או שותף לניצחון.

היום מתקיים בקיבוץ לוחמי-הגטאות מפעל נוסף, קונצרט של התזמורת הפילהרמונית, כאשר הסולן הוא יהורם גאון, והוא מוקדש כולו ל"יד לילד" – אנדרטה אילמת, זועקת לשמים, לזכר מיליון וחצי ילדים שנספו בשואה.

לעניינים האלה נקדיש את דיוננו הקצר. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת אפרים סנה להיות ראשון. בבקשה.

אפרים סנה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יום השנה לניצחון על גרמניה הנאצית הוא יום ראוי לעשות בו חשבון נפש, אוניברסלי ויהודי.

החשבון האוניברסלי מראה, כי במידה רבה נמחקו תוצאותיה של מלחמת-העולם השנייה. שתי מעצמות הציר העיקריות, גרמניה ויפן, שבו להיות מעצמות עולמיות. גרמניה, בעוצמתה הכלכלית, שבה וכובשת את ה-LEBENSRAUM, את מה שכינתה מרחב המחיה שלה, שאותו כבשה בעוצבותיה המשוריינות וממנו גורשה במאמץ רב דמים. את שעשו ה"פנצרים" בשרשרותיהם עושים כעת "פולקסווגן", "סימנס", AEG ו"דיימלר", בדרך אחרת כמובן. בכלכלה האירופית, על-פי הבונדסבנק יישק דבר, כשבריתניה וצרפת חורקות שיניים. יפן קוראת תיגר כלכלי על ארצות-הברית, ויש הרואים בהשתלטותה על נכסים יוקרתיים באמריקה נקמה על תבוסתה ב-1945.

רוסיה, שנשאה בנטל כיבוש גרמני אכזר, וחלקה היה רב בניצחון על היטלר, נתונה במאבק פנימי נואש, מיטלטלת בין סכנת אנרכיה לסכנת רודנות. ותיקי המלחמה שם משפילים את עיניהם בבושה, כשמטוסי תובלה גרמניים פורקים בשדה התעופה של מוסקבה מנות מזון כמתנת סיוע לעם הרוסי.

מסתבר גם, שעליית הנאציזם ומפלתו לא חיסנו את אירופה ממחלה חוזרת של שנאה לאומנית ואלימות חסרת רחמים. המלחמה הנוראה ביוגוסלביה, המלווה במעשי זוועה המוניים, מעשי הבריונות הניאו-נאציים כנגד הזרים בגרמניה – מעידים כי זרע הפורענות לא הוכרת במאי 1945.

אבל מציאות זו, שכאילו הכול שב בה לנקודת ההתחלה, אינה יכולה לגרוע מגודל החשיבות ההיסטורית של ניצחון בעלות הברית – בריטניה, ברית-המועצות, ארצות-הברית וצרפת – על גרמניה הנאצית. במאמץ עולמי אדיר חוסלה המפלצתית בעריצויות שידעה האנושות. כך ניצל גם היישוב היהודי בארץ-ישראל מכיליון. זה היה ניצחון, שאותו אנחנו מזכירים היום, לא רק על כוח רשע אלא גם על אידיאולוגיה של רשע, שאנו היהודים היינו במרכז שנאתה.

דווקא את אופיה זה של מלחמת העולם השנייה מנסים כעת לעמעם ולשוות לה אופי של מלחמה ככל המלחמות.

ראיתי את אירועי היובל לקרב אל-עלמיין, שבהם השתתפו בצוותא בריטים, איטלקים וגרמנים, משל היה זה טורניר כדורגל, שניצחה בו הנבחרת המוצלחת יותר.

חמור מכך, עליית הלאומיות והלאומנות במזרח-אירופה ובמרכז נותנת היום לגיטימיות לבני אותן ארצות ששיתפו פעולה עם הגרמנים. כך בסלובקיה, בקרואטיה ובמדינות הבלטיות מעלים היום על נס את המדינאים ואנשי הצבא הפרו-נאצים מתקופת המלחמה, בהם רוצחי יהודים מובהקים, וקושרים לראשיהם כתרים כגיבורי האומה. הממשלה הגרמנית משלמת היום קצבאות לתושבי אותן מדינות ששירתו בצבאות וביחידות של משתפי הפעולה עם הנאצים.

טשטוש האופי האנטי-פאשיסטי של מלחמת העולם השנייה, גילויי הסלחנות כלפי הנאצים ועוזריהם, מובילים גם לגימוד השואה, לאמור: אם היתה מלחמת העולם השנייה עוד מלחמה אחת ככל המלחמות, כי אז גם מה שנעשה ליהודים הוא כסבל וכהרג שעברו עמים אחרים במהלך ההיסטוריה. עם זה אסור לנו להשלים.

ומהו החשבון היהודי של התאריך הזה? שחר יום הניצחון, 9 במאי 1945, עלה על עם יהודי מתבוסס בדמיו. מכל אומה ולשון נתן עמנו את הקורבן הגדול ביותר, וגם בשורות הלוחמים בנאצים בצבאות השונים גדול היה חלקם של היהודים משיעורם הכמותי היחסי.

לכן, מכל תוצאותיה של מלחמת העולם השנייה, תקומת מדינת ישראל היא לא רק היציבה ביותר, היא גם הצודקת ביותר. שמירת קיומה של מדינה יהודית חזקה היא לקח ברור. אך לקח אחר הוא שמירת קיומו של העם היהודי.

בתום מלחמת העולם השנייה נותרו בעולם כתריסר מיליוני יהודים. היום, לאחר 48 שנה – זהו בערך גם מספרם היום. בפועל זו התמעטות מואצת. ניתן לבלום אותה על-ידי חיזוק החינוך היהודי בתפוצות וחיזוק הקשר בין הנוער היהודי בעולם לבין מדינת ישראל, כי בעולם שבו כל ניצחון של האור על החושך יכול להיות ניצחון זמני במונחים היסטוריים, צריכים אנו להיות לא רק חזקים אלא גם רבים ככל האפשר.

חברי הכנסת, הדיון הבא יהיה על פעולות משרד החוץ, ויש, לדעתי, סמיכות בין הנושאים. בזמן מלחמת העולם השנייה היינו עם בודד, והבדידות, לא רק החולשה, הקלו על הצורך את מלאכתו. אסור שנמיר בדידות של עם בבדידות של מדינה. אכן, כיום אין זה המצב. חשוב שבעולם שעוצב מאז 9 במאי 1945, בעולם הזה נהיה תמיד בצד המואר, לימין הנרדפים והסובלים, שלא יפקד מקומנו בשום פעולה בין-לאומית צודקת. חשוב שנזכור תמיד, כי נוצרנו לא רק כתולדת אסוננו, לא רק בזכות כוחנו, אלא גם מתוך מאבק כלל-עולמי בעריצות ובשנאת האדם. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אפרים סנה. אני מזמין את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

למה הסדר הזה? סיעת חד"ש היא סיעה גדולה יותר מהליכוד? מה קרה?

היו"ר ש' וייס:

זה יוסדר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אורחים נכבדים שבאו לציין עמנו את התאריך של 48 שנה לניצחון על גרמניה הנאצית – אנחנו, שלא נפל בגורלנו לעבור את זוועות המלחמה, אנחנו, אולי יותר מהאחרים, צריכים לחוש את החוב המוסרי, שלעולם לעולם לא נסיים לפרוע אותו, את החוב של הודיה לכם, הלוחמים, לכל המצילים של האנושות בני העמים השונים שלחמו בנאצים ובעוזריהם, ושבחייהם ובגופם תרמו להבסתה של גרמניה של היטלר ולהצלת העם היהודי ועמי העולם כולו משלטון הרשע.

מלחמת הכיבוש וההתפשטות לצורך הקמתו של הרייך בן אלף השנים הפכה בדיעבד למלחמת שחרור רב-לאומית, שאת עיקר עולה נשאו על שכמם חיילי הצבא-האדום ועמי ברית-המועצות, החיילים של צבאות בעלות הברית, הפרטיזנים, המורדים בגטאות ובערים.

הניצחון ההיסטורי שהושג לפני 48 שנה אפשר גם את שחרורם של עמים משועבדים רבים, וגם את קבלתה של החלטת האו"ם ההיסטורית מנובמבר 1947, שעל בסיסה הוקמה מדינת ישראל.

אך הרעיון שמגולם באותו פסוק: "זכר ימות עולם, בינו שנות דר ודר", הרעיון הזה מחייב לא רק לזכור אלא גם להבין ולהפיק לקחים לימינו אלה. בסיסו הרעיוני של המשטר הנאצי והדלק שפרנס את

מכונת התעמולה שלו היו קודם כול הגזענות והאנטישמיות, חלוקת גזעים ועמים לנעלים ולנחותים ולכאלה שיש להשמידם, כמו, קודם כול, היהודים, אבל גם צוענים ואחרים. אבל, במחנות הריכוז שהקים היטלר נכלאו ועונו גם יריביו הפוליטיים: קומוניסטים, סוציאליסטים, פעילי איגודים מקצועיים, אנשי רוח ודת שסירבו לשרת אותו, כל מי שהעז למחות.

לכן היום, 48 שנה לאחר שהונף הדגל האדום על הרייכסטג בברלין, שסימל את סיומה של המלחמה, לא מעטים מנסים להשכיח ולהכחיש את פשעיו הנוראים של הנאציזם, כמו גם את מהותו האנטי-הומנית, את ניסיונו של המשטר הנאצי למחוק מהמילון של כל העמים מונחים כמו שוויון, שלום, דמוקרטיה, הומניזם וצדק חברתי.

מנסים להשכיח, שבין אלה שהיו שותפים ובעלי ברית באותה מלחמה גדולה ונוראה להבסת הנאציזם והפאשיזם היו בעלי השקפות רעיוניות ופוליטיות שונות, שהלכו יחד משום שהיה להם בסיס משותף: אנטי-פאשיזם, אנטי-גזענות, הגנה על זכויות האדם, הגנה על חירויות האזרח.

אני רואה כחובתי להזכיר היום עובדות היסטוריות אלה, כדי למחות מעל בימה זו על הרהביליטציה, על ההכשר שניתן לרוצחים בשירות הנאצים בשורה של ארצות באירופה. לאחרונה נודע שממשלת גרמניה מתכוונת לשלם פיצויים וגמלאות לאזרחי לטביה ואסטוניה, ששירתו בזמן הכיבוש הנאצי בשורות האס.אס. והוואפן-אס.אס. על ידיהם של מרצחים אלה דמם של כחצי מיליון יהודים שנרצחו ביערות לטביה, עוד בטרם הופעלו הכבשנים במחנות ההשמדה הנאציים.

דב שילנסקי (הליכוד):

גם לגבי ליטא. את יכולה להוסיף: ליטא, לטביה ואסטוניה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני מקבלת. ליטא, לטביה ואסטוניה.

על הכנסת לתבוע ממשלת גרמניה לבטל את ההחלטה לשלם פיצויים וגמלאות לרוצחים. תשלום הפיצויים לאנשי האס.אס. הוא רק דוגמה אחת למערכת שלמה, שיוצרת בגרמניה, באוסטריה, בצרפת, בארצות הבלטיות ובארצות אחרות אווירה נוחה יותר, לגיטימיות לפעילותם של ארגונים גזעניים וניאז-נאציים.

בנצלם את המשבר הכלכלי, את האבטלה ובעיות חברתיות קשות אחרות מעלים הפאשיסטים של ימינו שוב את הססמה הגזענית: "זרים החוצה", מארגנים פרעות במהגרים, בפועלים שמוצאם בארצות אחרות, ביהודים.

ועד כמה שקשה להאמין למשמע הדברים, אני מניחה שרבים פה באולם הזה ורבים בארץ שמעו אתמול מה שנאמר בטלוויזיה על-ידי אחד הבריונים המתארגנים לפרעות בפלשתינים בשטחים

הכבושים, שאמר אתמול בעברית, בפנים גלויות, שהוא דווקא מבין את הניאו-נאצים בגרמניה, שתובעים את גירושם של הזרים.

עד כמה שהדבר כואב לנו כיהודים, מחובתנו להודות שאין בנמצא עם שבאופן טבעי מחוסן מגישות גזעניות, משנאת זרים, מניצול הזדמנות לשלוט על עם אחר. גזענות ופאשיזם אינם בעיה של גנים או של תורשה, זהו איום חברתי ופוליטי, שרובץ לפתחו של כל עם, ולכן זה מחייב כל עם, ובכלל זה אותנו כאן, אזרחי מדינת ישראל, לנקוט פעולות של חיסון, חינוך הומני ויצירת תנאים חברתיים ופוליטיים שמונעים את קליטתם של זרעי האסון הזה בעת צמיחתם.

כאשר ניסיתי להבין כיצד גדל בארץ צמח רעיל כזה, כמו הצעיר שרואיין אתמול, לא יכולתי שלא לראות בעמדותיו פרי באושים של המצב הלא-נורמלי של הכיבוש, שנמשך כבר 26 שנה, ושבמסגרתו עם שלם משולל זכויות אזרח אלמנטריות.

אני חושבת שאנחנו צריכים לומר לעצמנו היום בגלוי: קשה, קשה להגן על דמוקרטיה ועל תפיסות דמוקרטיות והומניות במדינה שסוחבת על גבה את הגבנון של אימפריה. ואנחנו, כחברי הכנסת, שנתקלים אפילו כאן, בבית הזה, בגישות גזעניות אנטי-ערביות, צריכים לזכור ולהזכיר איזה מחיר שילמו עמים שלא עקרו מתוכם את הגזענות בעודה באיבה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אורחים נכבדים, ככל שחולפות השנים, ואנחנו כבר 48 שנה לאחר אותו ניצחון, מתברר לכולנו עד כמה אקטואליים לקחי המלחמה הגדולה למיגור הנאציזם והפאשיזם. אנחנו יודעים שהדור פוחת והולך, ואנחנו יודעים שיעברו עוד כמה שנים ולא נוכל לומר: הנה יושבים אתנו השרידים. ולכן, דווקא משום כך, משום שעלול להיות מצב שאולי-אולי לא נזכור מספיק ולא נזכיר מספיק, אני חושבת שחובתנו ככנסת ישראל לעשות הכול כדי שהתאריך הזה יישאר ויישמר, שנלמד את הלקחים ונפעל ליישומם. לכן יש טעם רב בדרישה להפוך את יום הניצחון על גרמניה הנאצית ליום מועד ממלכתי רשמי של מדינת ישראל, יום שיצוין על-ידי המוסדות הממלכתיים, במוסדות החינוך, בכלי התקשורת וגם באירועים עממיים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חברי הכנסת, אנחנו הקמנו בקבוצה פרלמנטרית, לא ועדה אלא קבוצה, שעוסקת באופן אינטנסיבי במאבק נגד אנטישמיות, נגד שנאת זרים. הקבוצה פעילה חודשים אחדים, אך פעילותה ניכרת בצורה מאוד מובהקת בשטח. היא קושרת קשרים עם פרלמנטים, עם ראשי פרלמנטים; היא מגיבה, יוזמת יוזמות, קולה כבר נשמע בכמה פרלמנטים.

לקראת יום השואה יזמה הקבוצה גם פנייה לכל ראשי הפרלמנטים להפוך את היום הזה ליום של הזדהות עם מאבק נגד שנאת זרים, אנטישמיות וגזענות. וחלק מן הפרלמנטים נענו לבקשתנו.

בראש הקבוצה עומד חבר הכנסת, סגן יושב-ראש הכנסת עובדיה עלי, ואני פשוט רוצה בהזדמנות זו גם להודות לו על פעילותו, פעילות הוועדה שלו, וגם להביא את זה לידיעת חברי הכנסת.

אני רוצה לומר עוד מלה אישית, יוצאת דופן, ואני מקווה שתבינו אותי. אני רוצה לומר מלה לקודמי בתפקיד, חבר הכנסת דב שילנסקי, סגן יושב-ראש הכנסת. במשך ארבע שנות כהונתו בתפקיד הרם הוא העלה ללא הרף על סדר-יומה של הכנסת את הנושא של זיכרון השואה ואת כל הנושאים הקשורים לו. והרי התאריך הזה קשור כל כך לעניין היהודי. זאת הזדמנות לומר לו מלה טובה. אנחנו ננסה להמשיך במסורת הזאת, בתקווה שחברי הכנסת יתייחסו אליה בכבוד הראוי.

בבקשה, חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, 48 שנים עברו מאז מוגרה גרמניה הנאצית, זו שבגינה חרבה אירופה ובשלה מתו 55 מיליון אנשים בכל רחבי העולם במרוצת שש שנות המלחמה המטורפת והמזוויעה ההיא, ובין הקורבנות – שישה מיליונים מבני העם היהודי.

חשבון הדמים עם גרמניה הנאצית הוא חשבון נפרד: אחד לבני כל העמים, ואחד לנו, שכן אנו היינו שנואי נפשם של הפיהרר ועמו רק בשל יהדותנו.

ואף זאת, אדוני היושב-ראש, המלחמה החלה ב-1 בספטמבר 1939 עם הפלישה לפולין, ונסתיימה עם כניעת גרמניה ב-7 במאי 1945 לבעלות הברית המערביות, וב-8 במאי בכניעת גרמניה לסובייטים. בסמוך ולקראת סופה, ב-30 באפריל 1945, התאבד היטלר בבונקר שלו בברלין, לא לפני שהותיר צוואה העוסקת בעיקרה בנו ובבני עמנו, צוואה שעיקרה שנאה תהומית ליהדות הבין-לאומית, צוואה הקוראת לגרמנים להמשיך בעתיד את המלחמה ביהדות הבין-לאומית, כדבריו, שנאה, שנאה עד פי קבר. זוהי שנאה שונה ותהומית, שנאה שמקורה אחר, וזהו חשבוננו השונה, האחר, עם הנאצים וממשיכי דרכם.

המלחמה הארורה ההיא תמה, כאמור, במותם של 55 מיליון בני אדם, ולאחר טבח של שישה מיליונים מבני עמנו ב-23 מדינות בעולם: אוסטריה, איטליה, אסטוניה, בוהמיה, מורביה, בולגריה, בלגיה, ברית-המועצות, גרמניה, דניה, הולנד, הונגריה, יוגוסלביה, יוון, לוקסמבורג, לטביה, ליטא, נורבגיה, סלובקיה, פולין, פינלנד, צרפת, רומניה ותוניסיה.

אדוני היושב-ראש, כמדומני שכיום, יותר מאי-פעם, אנו חייבים זאת לעצמנו, לילדינו ולכל העולם, לאזכר את הנושא ולאזכר כל פרט ופרט בו על רקע הגל העכור המתגבר של ניאואציזם והכחשת השואה. חשוב שישמעו וידעו כל פרט בזוועה, כל מקום מקולל שבו היא התרחשה, וידיהם של מי היו מגואלות בדם עמנו.

ואף זאת, עלינו ועל כנסת ישראל מוטלת כיום החובה הקדושה לעמוד בפרץ, להתקומם ולקומם כנגד כל מעשה שיש בו מן האנטישמיות ומשנאת הזרים.

ואומנם, בהכירה בחובתה זו הקימה כנסת ישראל, כפי שמסר היושב-ראש קודם לכן, קבוצת חברי כנסת למאבק באנטישמיות ובשנאת זרים. ועדה זו החלה פעילותה לפני חודשים אחדים, וידיה עמוסות עבודה, למרבה הצער.

כיושב-ראש הוועדה, אני קורא לכם לסייע לה בעבודתה בכל דרך ורעיון, כדי להיאבק ולהצליח, כי בנפשנו הדבר. על כולנו לזכור, שעניין זה של אנטישמיות הוא ראשון במעלה בפני כנסת ישראל, גם אם נדמה לעתים שיש לנו דברים דוחקים יותר ועכשוויים יותר לכאורה.

אדוני היושב-ראש, לא מעטים הם ההיסטוריונים הטוענים, כי הלקח של ההיסטוריה הוא שאין לקח, והדברים אומנם מוכחים בתולדות העמים. וינסטון צ'רצ'יל פותח את ספרו "חשרת סופה", שעניינו מלחמת העולם השנייה, במלים: "נושא כרך זה הוא איך באיוולתם, בקלות דעתם ובטוב מזגם הניחו העמים דוברי האנגלית לרשעים לחדש את חימושם". אך למרות הנאמר, לדידנו לא ייתכן שכך יהא, שהרי לא ייתכן לו לעם שאיבד שישה מיליונים מבניו שלא ילמד לקח ולא יסיק מסקנות. והלקח והמסקנות צריך שיהיו נגזרים מלימוד תהליכי העבר, שהרי ההיסטוריה הולכת במעגלים, וכבר אמר החכם מכל אדם: מה שהיה הוא שיהיה. אם נרצה ואף נגלה נחרצות ועמידה איתנה, אזי נוכל להיות אנו ההוכחה המפריכה כלל זה. ועצמאות ישראל ומדינת ישראל הן ההוכחה, כי מה שהיה לא יהיה עוד.

מדינת ישראל המתפתחת, המצויה כיום במסלול שיובילה לשלום עם שכניה במזרח התיכון, תיכון לנצח רק אם נזכור מהיכן באנו ולכן מועדות פנינו. רק אם נזכור – על רקע השואה הנוראה ההיא – כי מדינת ישראל היא מקום המבטחים היחיד לעמנו, אז נחיה לנצח ולא נדע עוד שואה. עלינו לזכור, ובעיקר להזכיר לדור הצעיר, כי רק עם החי בארצו ובנופיו הוא עם הנוטל את גורלו בידיו. עם היושב בין העמים הוא עם החי בחסדי העמים וגורלו נתון בידיהם, והשואה היא לנו כאלף עדים לאמת פשוטה ומוצקה זו, והגאולה הן באה מן הזיכרון.

אך קודם שאמשיך, אני מבקש להידרש לראשית דבר. בשנת 1928 היו להיטלר רק 12 מקומות ברייכסטאג. ב-1930, כעבור שנתיים, כבר היו לו 107 מקומות. ובשנת 1932 מנתה המפלגה הנאצית 230 נבחרים.

ב-30 בינואר 1933 נכנס אדולף היטלר לשמש קנצלר גרמניה. ב-27 בפברואר אותה שנה הוא הבעיר בעזרת אנשיו לובשי החולצות החומות ולובשי החולצות השחורות ועוזריו האחרים את בניין הרייכסטאג, ובסופו של דבר הוא השיג רוב מוחלט של 288 מושבים כנגד 251 מושבים של כל יריביו האחרים.

ב-21 במרס 1933 פתח היטלר, בכנסיית חיל המצב בפוטסדאם, את הרייכסטאג הראשון של הרייך השלישי. ב-24 במרס אישר רוב מוחץ של 441 כנגד 94 מתן סמכויות חירום שלמות ומלאות להיטלר למשך ארבע שנים תמימות. משהוכרז על תוצאה זו פנה היטלר אל יריביו הסוציאליסטים במלים: ועכשיו אין לי עוד שום צורך בכם. וההמשך הרי כבר ידוע לכול, ואיני מתכוון להרחיב דבר.

לא במקרה הזכרתי את התהליך המואץ והמסחרר של עליית היטלר והנאצים – על מנת להפנות את תשומת הלב למתרחש בגרמניה בשנים האחרונות ובעצם הימים הללו ממש. בבחירות שהיו בגרמניה

בשנים האחרונות, הן לבונדסטאג והן למועצות הערים שם, מסתמן תהליך ברור של התחזקות כוחן של המפלגות הניאו-נאציות והרדיקליות, והדבר צריך להטריד ולהדליק נורות אדומות. התהליך צריך להטריד כל בר-דעת, ובמיוחד את היהודים ואת מדינת ישראל.

הנה כך, לדוגמה, בבחירות שהיו במדינת הסן לפני חודשים אחדים זכו הניאו-נאצים ביותר מ-10% מכלל קולות הבוחרים. הלמוט קוהל, שכמוהו כאחרים נחרד מן התוצאות, אמר: יש בתוצאות משום אות אזהרה ברור לכולנו. אם נטה אוזן לאזהרות אלו ואחרות, תוך התייחסות והקבלתן למה שהזכרתי קודם לכן בעניין עליית היטלר והנאצים לשלטון, נוכל במאמץ עליון לבלום את הרעה ולגודעה בעודה באיבה.

אבל, כדי שנוכל להתכונן לכך כהלכה ולהגיב נכון בהווה ובעתיד, אנו מצווים ללמוד עוד אמיתות אחדות ולהפריך עוד מוסכמות אחדות בכל הכרוך לעליית היטלר והנאצים לשלטון.

יש תורות הגורסות שהרייך השלישי היה מפעלו של איש אחד, איש שרימה עם שלם והוליכו שולל, והובילו אל שואה גדולה. ויש תורות שאומרות כי הנאציזם היה תאונה שאירעה בשל נסיבות מיוחדות, ובהן המשבר הכלכלי, תאונה מצערת וקשה שהיתה ולא תשוב להיות.

תורות שקריות אלו הן מפלטם של אלה המבקשים להתנקות מאשמה ומרגשי אחריות, והן נחלתם של אלה המבקשים להסיר אחריות מן העם הגרמני ומאלה שהביאו שואה על עמנו וחורבן על אירופה כולה.

האמת, רבותי חברי הכנסת, היא אחרת לחלוטין. ההיטלריזם והנאציזם של אז, כמו הפאשיזם הגרמני המתפתח היום, הם תופעה חברתית רחבה ומושרשת בעם הגרמני, תופעה הצומחת מתוך מבנים ודפוסיים פוליטיים, כלכליים ופסיכולוגיים, שהעם הגרמני חי בהם והפנימם במרוצת ההיסטוריה שלו. מבנים אלה לא צצו יש מאין בשנת 1933, כמו שהם לא נעלמו בשנת 1945. הזוועה שיצאה מתוך דפוסיים אלה צריכה וחייבת לחדד את רגישותנו למתרחש בגרמניה של היום. כבר הרחבתי את הדברים בסוגיה זו, ואין לי עניין להמשיך ולתאר את מה שקורה היום בגרמניה זו, שאחדים קוראים לה גרמניה אחרת. כל יום יש לנו אזכור לאמת הזאת בגרמניה וגם במדינות אחרות.

לקחי השואה הם רבים וחשובים, הזכרתי אחדים מהם. אבל יותר מכול חשוב לזכור ולהזכיר, כי מדינת ישראל חזקה ובטוחה, ישראל מוסרית וצודקת, ישראל מאוחדת וחכמה היא הערובה האחת והיחידה לכך שהשואה לא תישנה. אם נשכיל לקלוט את אחינו המתדפקים על הדלתות, אם נשכיל לקרב לבבות ולדחות שנאה ופירוד, אם נשכיל להנחיל לנו ולבנינו את עובדת היותנו העם הנבחר – במשמעות של עם שנבחר לעמוד במבחן מתמשך של מוסר ויושר וצדק בפני אלוהים ואדם – אזי דרכנו תצלח, ומדינת ישראל תיכון לנצח. וכל זאת מתוך ידיעה, כי הגאולה באה מן הזיכרון, אותו זיכרון שעליו מדבר שלונסקי בשירו "נדר", הנדר: "לזכור ודבר לא לשכוח".

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

חברי הכנסת, אלו לא הצעות רגילות לסדר-היום. כדי לחסוך מזמנו של שר החוץ, שאני רוצה לשבח אותו על כך, שאף שמתקיימת עכשיו ישיבת ממשלה מאוד חשובה, הוא כאן, הוא אתנו, הוא ישתדל להיות במשך הזמן אתנו, עד כמה שהדבר יתאפשר. לכן אני מבקש שלא לאשר הצעות אחרות.

אבל יש הערה של היסטוריון. אני אאפשר לך דקה אחת, ברשותך, חבר הכנסת אליהו בן-אלישר. בבקשה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

רב תודות, אדוני היושב-ראש, על כך שאתה מאפשר לי למסור שתי עובדות היסטוריות דווקא בנוכחותם של הלוחמים היהודים בצבא-האדום בזמן מלחמת העולם.

האמת ההיסטורית מגיעה לכנסת, לבית הזה, לחברי הכנסת, וכמובן לכל שוחרי האמת, ובעיקר לאלה אשר לחמו נגד החיה הנאצית והגרמנית.

ברית-המועצות על עמיה, ארצותיה, איבדה קרוב ל-20 מיליון מבניה בעת מלחמת העולם השנייה. עם זאת אנחנו חייבים להזכיר, שב-23 באוגוסט 1939, שבוע ימים לפני פלישת הצבא הגרמני לפולניה, חתמה ברית-המועצות עם גרמניה הנאצית על ברית של אי-לוחמה, האמנה הידועה – ריבנטרופ-מולוטוב. ועד 22 ביוני 1941, כאשר צרפת, בלגיה, הולנד, כמובן פולניה, כבר היו כבושות, ברית-המועצות לא רק שלא לחמה, אלא סיפקה חומרי גלם למכונת המלחמה הגרמנית. לא ברית-המועצות היא אשר פתחה במלחמה נגד גרמניה. גרמניה פתחה במלחמה נגד ברית-המועצות.

הנקודה השנייה נוגעת במישרין לנו היהודים. אני רוצה להזכיר לכולנו, שגם אם היה קיים ויכוח בין היישוב העברי בארץ-ישראל לבין בעלות הברית על טווח פעולת חיל האוויר הבריטי והאמריקני, והאפשרויות להפציץ או לא להפציץ את מחנות המוות, ההשמדה התנהלה במחנות כמו מיידאנק, טרבלינקה, שלא לדבר על אושוויץ, כאשר הצבא-האדום נמצא במרחק של 300 עד 400 ק"מ מן המחנות הללו. חצי מיליון יהודים, אם לא יותר, הושמדו באושוויץ, כאשר הצבא-האדום היה פחות מ-400 ק"מ מן המחנה הזה. וחיל האוויר הסובייטי לא הפציץ את המחנות הללו.

כדאי להזכיר את שני הדברים הללו דווקא היום, למרות מלחמות הגבורה, הקרבות ההירואיים, וכמובן – בסופו של דבר הניצחון הגדול של רוסיה הסובייטית, יחד עם בעלות הברית, על גרמניה הנאצית. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה להיסטוריון חבר הכנסת ד"ר אלי בן-אלישר, שהאיר את עינינו בנתונים היסטוריים. ד"ר אלי בן-אלישר הוא עצמו ניצול השואה.

אני מזמין את כבוד שר החוץ שמעון פרס.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני נרגש לראות ביציעים כאן אנשים שזה מקרוב באו לישראל, נטלו חלק במלחמת העולם, במלחמת הפרטיזנים של עמנו, ובאו עכשיו עם ים של עיטורים על החזה שלהם להזכיר לנו, שהנה היתוספו לנו לא רק עוד אזרחים למדינה, אלא גם עוד עדים לשואה. אני מקבל את פניהם בברכה.

אדוני היושב-ראש, פעמים רבות אני חושב על הדיונים האלה על השואה. בדרך כלל בדיונים האלה אנחנו נוטים לעשות את חשבון העמים האחרים. אולי זו גם הזדמנות לעשות את חשבון עמנו שלנו.

אינני יכול להגיד, שאדם יהודי יכול להתהלך שקט כאשר הוא מסתכל על מה שהתרחש ב-100 או ב-120 השנים האחרונות, אילו שגיאות נוראות עשינו אנו. בין 1882 ל-1914 עזבו כ-3 מיליוני יהודים את אדמת אירופה המזרחית. עוד כמספר הזה נשארו שם. לישראל הגיעו בכל התקופה הזאת לא יותר מ-50,000 יהודים. אינני יכול להשתחרר מהמחשבה, מה היה מצבנו אילו חלק גדול מהם, אם לא רובם, היה עולה לישראל; מה היה קורה להם, ומה היה קורה לנו.

אינני אומר את זה כתלונה היסטורית. אני גם לא אומר את זה במלחמה הנוראה הזאת, שבין שני הזמן המשכיחות את התמונה כולה לבין עקרבי הזיכרון העוקצים את בשרנו החי. אני אומר את זה מפני שאני לא בטוח שאנחנו הפקנו את הלקחים. אני לא בטוח שאנחנו עושים הכול, אפילו היום, לקיבוץ הגלויות הדרוש. השאלה המצלצלת של פרופסור ויצמן: "העם היהודי, איכה?", צריך ללוות אותה בשאלה נוספת: "תבונת העם היהודי, היכן היא?"

גם היום, כשאני חושב על השואה, אני חושב, כמה קשה היה באמת לצפות לפני, וכמה קשה להבין היום, אחרי, שתופעה נוראה כזאת יכולה לקרות; איך סכנה בלתי מזוהה פורצת במקום הבלתי-צפוי ביותר כלהבת אש אדירה ואוכלת את בשרו החי של עם שלם.

איש מאתנו, חברי הכנסת, איננו משוחרר מהזיכרון הכפול הזה של "העם היהודי, איכה?", ו"מדינת היהודים, היכן את נערכת" מול סכנות אלה.

גם החשבון שלנו עם העולם החיצוני אינו חד-משמעי. חלפו 48 שנים מאז הוכרז הניצחון על-ידי בעלות הברית ועל-ידי ברית-המועצות. היו שם גילויים של התעלמות, אבל גם גילויים של גבורה. מי מאתנו אין בלבו פינה חמה לבריטניה הגדולה, לאריה השואג שלה, צ'רצ'יל, לאי הבודד הנורא הזה מול נחשולי האימה ושרשראות הטנקים הדורסים? מי אין לו בלב פינה חמה ללוחמים מכל בעלות הברית, שנתנו את חייהם, לעתים קרובות בקרבות שנראו אבודים, כדי לגבור על הסכנה הנוראה הזאת, הסכנה הנאצית?

גם הציון שלנו מבחינה היסטורית הוא ציון כפול ומוזר. מצד אחד היה הטקס המרשים הזה בוורשה ליד המצבה של גיבורי המרד הראשונים, לפעמים גם היחידים, שהתקוממו בעיר הזאת נגד החיה הנאצית. וזה היה מרגש לשמוע את "שמע ישראל" מפי ראש הממשלה, מפי יושב-ראש הכנסת. יש

רגעים, כפי שצ'רצ'יל אמר, שגם האריה זקוק לשאגה. גם היהודים זקוקים ל"שמע ישראל", ואין בזה שום הפרזה, ואין בזה שום התעלמות מן האמת העמוקה ביותר של חיינו.

רק חמש שנים הבדילו בין מרד גטו ורשה לבין הקמתה של מדינת ישראל. איזה זמן קצר, איזה מרחק אדיר, בין הגדולה שבשואות לגדולה שבתקומות ישראל. גם כאן פתחנו את ימי העצמאות שלנו בהרכנת ראש לזכר אלפים מטובי בנינו, ששילמו בחייהם כדי להביא את עם ישראל לגאולה מחודשת בארצו. קוראים לזה רצף היסטורי. זו גם סתירה היסטורית, זה גם דבר והיפוכו.

וגם היום, כאשר אנחנו מצדיעים לא רק ללוחם היהודי אלא גם ללוחמים הלא-יהודים, אין אנחנו מעלימים עין מהתופעות הנוראות האלה של מצומקי המצפון, מגולחי הראש, של אנשים צעירים בגרמניה, בצרפת, במזרח-גרמניה, ברוסיה, אשר הולכים לנתץ את מצבות העם היהודי, להראותך שיכולה להיות אנטישמיות גם כשאין יהודים, יכולה להיות אנטישמיות גם נגד יהודים מתים. האנטישמיות לא מתה, גם כשהיהודי נכחד ואיננו.

בעיני, האנטישמיות איננה מחלה יהודית, היא מחלה נוראה של לא-יהודים, ועל הלא-יהודים להילחם כנגדה, ובמלוא העוצמה האפשרית. אנחנו, כמובן, כמדינת יהודים, חייבים לעמוד על המשמר, וכל פעם שפוגעים במצבה של יהודי מת או בגופו של יהודי חי או בכבודו של יהודי זוכר, העם היהודי חייב להתייצב כאיש אחד ובקול רם ולתבוע מן העמים וממשלות העמים הללו לכרות את התופעה הנוראה הזאת.

הכנסת שלנו מפולגת למפלגות, מפולגת לסיעות. מתחת לפילוג הזה רוחשת קרקע מאחדת רצופה בגאווה ובכאב, שאיננה מרפה מאתנו לראות את הדברים הגדולים באמת בחיינו, לטוב ולרע, בגודלם האמיתי וההיסטורי, להבינם, לדוש בהם, לחרוש בהם, לנתח אותם, להבין אותם.

אדוני היושב-ראש, אין מדיניות חוץ יהודית בלא זיכרון יהודי ואין זיכרון יהודי שאיננו רצוף בכאב ובגאווה ובתביעה מתמדת שלא להיות זחוחי דעת, להיות נבוני דבר, זוכרי דברי הימים של עמנו ומסיקי מסקנות מכל אלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, לא שאלתי פורמלית את שר החוץ מה היא הצעתו, כי אני רוצה להציע הצעה לכל אלה שדיברו. יש לי פה כמה הצעות להצעה אחרת, ואני מבקש מאלה שמציעים את ההצעה האחרת, שיש להם ויכוח עם אחד הדוברים פה, לוותר. אני מבקש מכל הדוברים, על מנת שלא נגיע בנושא זה להצבעה, להסתפק בדברי שר החוץ. אני חושב שכל חלקי הבית יכולים להזדהות עם הדברים שהוא השמיע, וארשה לעצמי להגיד – גם כפי שהוא השמיע.

אני מאוד מבקש מכולם: רבותי, בואו, במעמד זה, אל ניכנס לוויכוח. נוכחות חברי הכנסת בלאו הכי אינה גדולה, ואם ניכנס עכשיו לוויכוח תהיינה קריאות ביניים. כל אחד יוותר.

יוסף בא-גד (מולדת):

כבוד היושב-ראש, אני לא בא לחלוק אלא להשלים. אני חושב שזה יהיה לטובתנו – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי. יושב-ראש צריך לפעמים להחליט, אז אני מחליט. האם אדוני שר החוץ מציע להסתפק בדבריו?

שר החוץ ש' פרס:

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אלך לפי הסדר. האם חבר הכנסת סנה מסתפק בדברי שר החוץ?

אפרים סנה (העבודה):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. האם חברת הכנסת תמר גוז'נסקי מסתפקת בדברי שר החוץ?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם חבר הכנסת עובדיה עלי מסתפק בדברי שר החוץ?

עובדיה עלי (הליכוד):

כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני פטור מלשאול את חבר הכנסת בן-אלישר, היות שזה לא היה במסגרת הצעה.

ובכן, חברי הכנסת, בהחלטה זו שכולם מסתפקים בדברי שר החוץ ובדברי התודה לכל האורחים הנמצאים פה ביצע, אני מסיים. אני רוצה להגיד אולי לצעירים יותר בינינו: כל פיסת מתכת שיש להם על החזה היא ציון ואות לגבורה ולחימה. אנחנו מכבדים אתכם ומודים לכם על השתתפותכם.

מיצינו את הנושא הזה.

סקירת שר החוץ על פעולות משרדו

היו"ר ד' שילנסקי:

ניגש עכשיו לנושא הבא: סקירת שר החוץ על תפקוד משרדו. בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא מדבר רק כשר החוץ אלא כשר שמחוץ לישיבת הממשלה, ואני לא יודע מה התרחש שם.

היו"ר ד' שילנסקי:

הכול חוץ.

אברהם בורג (העבודה):

אני מקווה שכשתחזור עוד תהיה שר החוץ, במצב העניינים שם.

שאול יהלום (מפד"ל):

שר בלי תיק בוודאי.

שר החוץ ש' פרס:

עוד לא אבדה תקוותנו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו חיים בעולם שהשתנה. מאזן האימה הדו-קוטבי קרס, ואת מקומו טרם מילא מבנה בין-לאומי אחר. אנו עוברים לעולם שיש בו תהליכי איחוד כלכלי ותהליכי עימות מדיני, וגם בעימותים האלה זה עולם שיש בו פחות אויבים מזוהים ויותר בעיות בלתי-מזוהות. שינויים אלה מציבים בפני מדיניות החוץ שלנו אתגרים חדשים, אתגרים של עולם שהשתנה במפה שהתרחבה.

הגלובוס הדיפלומטי של ישראל מתחיל להיות זהה היום לגלובוס הגיאוגרפי של עולמנו, גם בהיקף וגם באקלים, והיום יש לישראל קשרים דיפלומטיים עם 124 מדינות, ונציגויות דיפלומטיות ב-94 מהן. אגב, כל משרד החוץ בארץ ובחוץ-לארץ אינו מונה יותר מ-900 אנשים, כך שאל נתרשם יתר על המידה ממספר הנציגויות.

יחסינו המיוחדים עם ארצות-הברית מוסיפים להוות מוקד מרכזי במדיניות החוץ שלנו. יחסים אלה התעשרו במאמץ משותף ובהידברות נמשכת כדי לקדם את תהליך השלום. הודקו היחסים עם ארצות אירופה והועמק הקשר עם הקהילייה האירופית. אופקים חדשים נקבעו באסיה ובחבר המדינות. במקביל אנו מוסיפים לטפח את יחסינו הטובים באמריקה הלטינית ובארצות אפריקניות.

עם גמר המלחמה הקרה, שוב אין הסכסוך הישראלי-הערבי נתון בצבת אילוציו של המאבק הבין-גושי, שוב אין מדינות האזור יכולות להיתלות בתמיכתו האוטומטית של גוש אחד ובאספקה שלו בכסף, בנשק ובסיוע מדיני.

תהליך השלום משקף היום את הצורך של כל מדינות האזור להישען יותר ויותר על הפוטנציאל העצמי שלהן – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני שר החוץ, אודה לך אם תפסיק לדקה. יש כאן רעש. האורחים שלנו יוצאים. כאשר הם היו צעירים יותר, הם יצאו בקריאות "קדימה" בקרב, עכשיו הם יוצאים לאט. ניתן להם דקה, על מנת שזה לא יפריע לנאומך. בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

— — — להישען יותר ויותר על הפוטנציאל העצמי שלהן, ולהיאבק בבעיות הקיום הריאליות של כל מדינה ומדינה.

גם ביחסי החוץ חלה תמורה: את מקומה של הדיפלומטיה הצרופה הולכים ותופסים הקשרים הכלכליים, המדעיים והתרבותיים. קווי אשראי, הסכמים דו-צדדיים למחקר ופיתוח, השתלבות במרחבים כלכליים וגושי מסחר – אלה הם היום מרכיבי עוצמה עולמית חדשה, ללא תלות בגודל הצבאות, ואפילו ללא תלות בקרבה הדיפלומטית. זהו עולם גיאו-כלכלי יותר מאשר עולם גיאו-מדיני.

העולם לא רק הצטמק אלא גם נפתח, המסרים של העולם החדש נישאים בעוצמה מעל גלי האתר ונקלטים בבהירות במכשירי הטלוויזיה, ואפילו ממשלות רודניות אינן מסוגלות עוד להסתיר את האמת מעיני אזרחיהן. העולם רעב ללחם וצמא לאמת. אפילו אותם מנהיגי ערב, שנהגו ביד רמה, יודעים היום, שבצחצוח חרבות אי-אפשר לספק ארוחות בוקר לאוכלוסיות צעירות ההולכות ומתרבות ומצפות לתשובות הולמות. גוברת והולכת ההכרה, שהעוני הוא אביו-מולידו של הפונדמנטליזם הדתי, והדלות היא אם המרי המדיני. בקרב שכנינו מתפשטת ההכרה, ששוב אין ישראל האויב האמיתי שלהם, ואפילו אין היא מדינה שאפשר לתארה כאויב של אמת. האיום האמיתי הניצב מול ממשלות רבות באזור שלנו הוא איום מתוצרת בית, לא איום מיובא מבחוץ.

ההשתתפות הערבית בתהליך השלום היא מסקנה הכרחית מעולם זה שהשתנה. האתגרים האמיתיים של האזור הם הקמת מבנה כלכלי חדש, פתרון בעיות המים, ריסון מירוצי החימוש, הצלת איכות הסביבה ופתרון בעיית הפליטים. אתגרים אלה אי-אפשר לפגוש ללא שיתוף פעולה אזורי, ללא ההבנה שהגיעה השעה להפוך את המזרח התיכון מאזור שהיה שייך לשליטים לאזור שיענה על צורכי האנשים האמיתיים, הרגילים, כפי שהם.

במסגרת המשא-ומתן הדו-צדדי נדונים סכסוכי העבר: הגבולות, השטחים, הסמכויות. מבחינתנו שלנו, אנו שואפים ליצור יחסי כבוד עם שכנינו הפלשתינים, כאשר הם חיים על-פי אורח חייהם שלהם, ואנו מביטחים את ביטחון אזרחינו שלנו כראוי וכדרוש. אין הכרח שהם יהיו פועלים אצלנו, ואין הכרח שאנו נהיה שוטרים אצלם.

במסגרת המשא-ומתן הרב-צדדי אנו פועלים להניח יסודות לכינונו של מזרח תיכון חדש, הבנוי על שיתוף פעולה כלכלי ותפיסת ביטחון אזורית. בקבוצת העבודה לפיתוח אזורי-כלכלי, שנועדה בשבוע שעבר ברומא, הוחלט כי הבנק העולמי יכין רשימת הצעות לפרויקטים אזוריים, החל בחיבור רשתות החשמל של מדינות האזור – אגב, עשו חשבון שאילו חיברו את רשתות החשמל של ירדן, מצרים וישראל, יכולנו לחסוך כ-6 מיליארדי דולר לכל הארצות הללו – וכלה בתכנון התשתית התחבורתית העתידה. הפוטנציאל הוא עצום, ואין פלא שהוא מתחיל להצית את דמיונם של בני-שיחנו. כן הוחלט לקיים מפגשים בלתי-פורמליים בין מועדי הכינוס הרשמיים של קבוצת העבודה, וזאת כדי להרחיב את מצעה הרעיוני ולהאיץ את פעולתה.

לצדה של ישראל משתתפים בשיחות הרב-צדדיות נציגיהן של 12 מדינות ערביות: אלג'יריה, בחריין, מצרים, ירדן, כוויית, מרוקו, עומאן, סעודיה, תוניסיה, איחוד האמירויות, תימן וקטאר, וכמובן שכנינו

הפלשתינים, וכן 30 מדינות מכל רחבי העולם. זהו מאמץ פוליטי, כלכלי ותכנוני משולב מאוד ורחב היקף מאוד, כמעט חסר תקדים.

אל יקל הדבר בעינינו: נפתח כאן לישראל פתח ממשי לשלום ולשיתוף פעולה אזורי, ומנוי וגמור עמנו שלא להחמיץ הזדמנות זו. גם אנו וגם שכנינו צריכים להתרגל לחשיבה אחרת; לא מזרח תיכון שבור, מיושן, מפגר ולוחמני, אלא מזרח תיכון המתאים את עצמו לקצב עולמי חדש, מזרח תיכון הפועל על-פי כללי העידן החדש הבלתי נמנעים.

מבחינה היסטורית, אדוני היושב-ראש, היה נהוג לראות בדיפלומטיה אחד העיסוקים השמרניים ביותר, ואילו עכשיו נדרשת המערכת הדיפלומטית לגלות יכולת הסתגלות לסביבה בין-לאומית הנתונה עדיין בתהליך של שינויים. אי-אפשר עוד לבנות רק על ניסיון העבר, צריך להתאים את עצמנו לחדש שבעולמנו. אי-אפשר עוד לבנות על סניגוריה, דרושה ארכיטקטורה של ממש.

משרד החוץ ער למציאות זו ועורך בהתאם את שורותיו, מבנהו ויעדיו. במוקד פעילותו אנחנו נציב, כמובן, את תהליך השלום, אך נעסוק גם בשכלול יכולתו לתרום ליעד זה במחקר, בתכנון ובקשרים בין-לאומיים. במקביל ובמשולב עם קידום השלום, יושם דגש מוגבר בהרחבת פעילות המשרד בתחומים הכלכלי, המדעי והתרבותי. הסכמי סחר, מדע, תיירות, תרבות ותקשורת המונים מודרנית – כל אלה הינם מרכיבים מרכזיים ביחסי הגומלין שבין מדינות, ורישומם על יחסי החוץ גדול מאי-פעם. בכוונתנו להגביר את יכולתנו לסייע למשק הישראלי, לחברות הישראליות וליזמים הישראלים בהרחבת השווקים, בעידוד השקעות ובאיתור הזדמנויות עסקיות ראויות לשמן. נקדיש מאמץ לגיוס ולהכשרה של מיטב הכוחות המבקשים להצטרף לשורותינו. אם בעבר הצטייר הדיפלומט הישראלי כמסביר את ארצו, היום הוא חייב לשמש מקדם של משקו. עליו להיות שותף מלא בעיצובו של אזור חדש ובהקמת תחומים חדשים.

אנו מיישמים עתה במשרד החוץ רפורמה ארגונית מקפת, על מנת להתאים את מבנה המשרד ואת מסלולי ההכשרה שבמסגרתו לצרכים אלה. אנו יודעים כי הצלחתנו במשימה זו תלויה בסופו של דבר בעובדי המשרד עצמם, ואכן בשירות החוץ מצוי כוח מקצועי משכיל ומנוסה, הפועל בתנאים קשים ותובעניים. אנו נחושים בדעתנו לקדם את מעמדם המקצועי של עובדינו, תוך שימת דגש בנושא רווחת בני משפחותיהם, הנושאים בלא מעט מן הקשיים הכרוכים באורח חיים שיש בו הרבה מן הניידות. הנני משוכנע כי בכוחות משותפים – הנהלת המשרד וציבור העובדים – נעמוד במשימות שלפנינו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

אדוני השר, חברי הכנסת, אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לפרוצדורה החדשה – בעצם היא כבר לא כל כך חדשה – של סקירות שרים על משרדיהם. השר פותח במסגרת עשר דקות, אחר כך נותנים ל-12 חברי כנסת לשאול שאלות במסגרת של דקה אחת לכל שאלה. אתם בוודאי יודעים שאני נוהג להקפיד על הזמן, עם השעון ביד.

נרשמו בינתיים תשעה חברי כנסת, והם: דוד מנע, עבד-אלוהב דראושה, שאול יהלום, חנן פורת, אלי גולדשמידט, יורם לס, יעקב שפי, עובדיה עלי, תמר גוז'נסקי. יש אפשרות עוד לשלושה חברי כנסת להירשם. הנה ראינו איך חבר הכנסת דן תיכון רץ מהר ובזריזות.

ובכן, אני מזמין את ראשון הנרשמים – חבר הכנסת דוד מנע. אני גם מפנה את תשומת לבכם שזה לא לפי סיעות, אלא לפי מי שנרשם. חבר הכנסת אברהם הירשזון נרשם עוד, וכן נרשם חבר הכנסת דן תיכון. יש מקום עוד לחבר כנסת אחד – חבר הכנסת אסעד אסעד.

סליחה, אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לאפשרות נוספת, שבתום השאלות ישיב השר לשואלים במסגרת של עשר דקות. אני מפנה את תשומת לב כבוד השר, שתשובתו היא במסגרת של עשר דקות. לאחר מכן יתקיים דיון שבו יש חמש דקות לכל משתתף, אבל מי שנרשם לשאלה אינו יכול להשתתף בדיון במסגרת חמש דקות.

חבר הכנסת דוד מנע, הבמה לרשותך, והשעון פועל.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני שר החוץ, ברשותך, אבקש לשאול שאלה קצרה אחת בנושא של השיחות עם הפלשתינים. למרות כל מה שוויתרנו, החל בנושא של החזרת מגורשים, השתתפותו של פייצל אל-חוסייני בשיחות, הוויתור לפלשתינים בשיחות באוטווה בנושא הפליטים, הוויתור בזה שמשתתפים שני יועצים תושבי חוץ – למרות הכול התבשרנו אתמול שהפלשתינים קיצצו את מספר הנציגים שלהם לשיחות עם ישראל לות מחאה. זה למרות כל הוויתורים שוויתרה הממשלה לפלשתינים בצד שלהם.

איך אדוני מסביר את זה שלמרות כל הוויתורים לפלשתינים – ויש לי הרושם שהם המתוחכמים במשא-ומתן; לא אנחנו, הם המתוחכמים – הם ממשיכים להביע מחאה, להקצין ולקצץ את המשלחות שלהם? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר החוץ, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה לברך את שר החוץ על הדוח שהוא הגיש לכנסת ועל העמדות הפוליטיות הנבונות שהוא מביע ואשר יכולות לשקף עמדה חיובית בכל הנושא של תהליך השלום.

אדוני השר, העלית לאחרונה את הרעיון הקונפדרטיבי, שהוא רעיון חיובי, שיכול להביא לפתרון הבעיות של האזור, וקראת לזה "בנלוקס מזרח תיכוני". אולי תוכל לפרט תחומי פעולה שיהיה בהם שיתוף פעולה בנושא הזה. כפי שאני מבין, הקונפדרציה מוקמת בין מדינות עצמאיות. אני תקווה שתמשיך ברעיון הזה, שאכן תהיה קונפדרציה ישראלית-ירדנית-פלשתינית, שלוש מדינות, שלושה עמים שיחיו זה עם זה, זה ליד זה, בשיתוף פעולה.

השאלה הנוספת בקצרה: האם משא-ומתן ישיר עם אש"ף אינו יכול לקדם את התהליך הזה, כדי לקדם את רעיון הקונפדרציה, שימצא לו תומכים רבים, הן בעם הישראלי והן בעם הפלשתיני ובכלל באזור כולו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לך.

חברי הכנסת, לפני שניגשים להמשך השאלות, אני רוצה להפנות את תשומת לבכם. לשר יש רק עשר דקות לענות ל-12 שואלים. לכן קבע מתקין התקנון, בתבונה רבה, שכל אחד מציג שאלה אחת במסגרת של דקה. אני אומר את זה בעקבות דבריו של חבר הכנסת דראושה, שנדמה לי שהציג שלוש שאלות. השר לא יוכל לענות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שתיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר, שתיים.

קריאה:

איזו מהן אתה מוריד?

אברהם יחזקאל (העבודה):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אבל הן קשורות זו בזו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש להסתפק, כפי שהתקנון קובע, בשאלה אחת במסגרת של דקה, וזאת על מנת לא להעמיד את השר במצב שהנה הוא נשאל והוא לא משיב. יגידו שהוא מתחמק מתשובה. זה בסדר? אף אחד לא רוצה זאת.

ובכן, אני מזמין את חבר הכנסת שאול יהלום, שכבר עומד מוכן להשמיע את שאלתו.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אתמול פורסמה בעיתונות הידיעה הבאה: "גורם ביטחוני בכיר מזהיר את השרים, כי ריבוי ההתבטאויות על נכונותם לווייתורים ולפשרות מערים מכשולים על תהליך השלום, ומתפרש לא כראוי אצל הערבים. בעקבות האמירה החריגה מתחו כמה שרים ביקורת פנימית על חבריהם, שדיברו בזכות שיחות עם אש"ף. בנוסף מחו על הנכונות לווייתורים ללא תמורה. נודע, כי באחת ההזדמנויות שבהן סירב השגריר איתמר רבינוביץ להביע נכונות ישראלית לנסיגה מוחלטת בגולן, הביא ראש המשלחת הסורית ציטוטים פומביים מהתקשורת של שרים בממשלה בזכות נסיגה כזו".

השאלה היא: אדוני שר החוץ, גם בקשר למעמדך במפלגתך וגם כשר החוץ, השבוע האחרון מלא בהצהרות שלך, שישראל צריכה להודיע על נכונותה לנסיגה מלאה; הבטחת בדיון בממשלה לשקול משא-ומתן ישיר עם אש"ף, והצהרת שממשלת ישראל צריכה להביא לכך שגם יהודים יוכלו לחיות תחת ריבונות ערבית – האם אין הדברים לעיל מכוונים בעיקר אליך, כמוביל למזק במשא-ומתן לשלום?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חבר הכנסת חנן פורת – איננו באולם. אני מודיע שמי שאיננו בעת שאני קורא את שמו מפסיד את רשות הדיבור, הוא נמחק מהרשימה. זאת אומרת, הוא גם לא יוכל להשתתף בדיון במסגרת של חמש דקות, כי הוא היה רשום פה.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני שר החוץ, קראתי בעיון את החוברת שהפיק משרד החוץ, ואני מבקש שתתייחס, אם תוכל, לפרק העוסק ביחסים עם אירופה המערבית. נאמר בפרק הזה ששאיפתנו, שאיפת משרד החוץ וממשלת ישראל, להגיע במסגרת מערכת היחסים עם הקהילייה האירופית למעמדן של מדינות אפ"א.

דן תיכון (הליכוד):

חברה נלווית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני שמעתי על כך, שמאז ההסכם ההיסטורי שנחתם עם השוק האירופי ב-1976, אנחנו שואפים לשיפור ניכר של ההסכם הזה, בכל התחומים הקשורים בהשוואת התנאים שלנו, במסגרת התחרות בקהילייה האירופית, למדינות האירופיות החברות בקהיליית השתיים-עשרה, בכל הכרוך בייצוא החקלאי, בהסרת מכסים, בביטול קווטות. אם תוכל, הייתי מבקש שתציין כמה דברים בנושא זה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני שר החוץ, אני רוצה לברך אותך על הסקירה שהנחת על שולחן הכנסת.

אני מבקש להתייחס לדברך בקשר לשיתוף הפעולה בין מדינות במזרח התיכון. אין ספק שאחד התחומים העיקריים שבהם אפשר לשתף פעולה הוא הנושא של מערכת הבריאות. מערכת הבריאות מחברת בין אנשים, זה נושא אנושי מאוד, עתיר עבודה, עתיר ממון, ובהקשר זה אני מבקש לשאול לדעתך ולעמדתך לגבי חיזוק מערכת הבריאות בשטחים, לרבות אקדמיזציה של מערכת הבריאות בשטחים, הקמת בית-ספר לרפואה פלשתיני בשטחים, במימון ועם כוח-אדם מתוך השטחים ומחוצה להם. אודה לך אם תשמיע את עמדתך בנושא.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יעקב שפי, ואחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, תודה על סקירתך.

בראשית שנת 1992 כוננו יחסים דיפלומטיים בינינו לבין שתי מדינות הענק – הודו וסין. לגבי סין, נחתם הסכם סחר, ובתחילת 1993 פותחו הסכמי מדע ושיתוף פעולה רפואי. הודו מקיימת אתנו חילופי מידע בתחומי התיירות, החקלאות והמסחר.

מאחר שקיימות אפשרויות רחבות לפיתוח נוסף, ברצוני לשאול, מה הן התוכניות לפיתוח נוסף של יחסי מסחר לתועלתנו ולתועלת שתי מדינות אלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עובדיה עלי איננו; כפי שהודעתי – הוא מפסיד את רשות הדיבור, וכן חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמין את חבר הכנסת דן תיכון. אתם רואים שהולך מהר.

אני מנצל את ההזדמנות להודיע: אומנם שלושת חברי הכנסת שלא היו מפסידים גם את רשות הדיבור להשתתף במסגרת חמש הדקות, אבל אם יש שלושה שואלים שרוצים להצטרף – הם יכולים להצטרף, כי זה חייב להיות כך. אחרת, אם רוצים לסגור את השאלות באים 12 חברי כנסת – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אם שלושה חברי כנסת עוד רוצים להצטרף – הם יכולים להצטרף לשאלות.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, שאלה קלה. לפני שנים מספר, בשל אילוצים תקציביים, החליט משרד החוץ לסגור את הקונסוליה הכללית בציריך ולהעביר את האנשים מציריך לברן, שהיא עיר חשובה ללא ספק, אבל אין ספק שמרכז העצבים הכלכלי, אולי אחד מן המרכזים הכלכליים החשובים ביותר באירופה, מצוי בציריך.

למדינת ישראל אין נציגות בציריך. האם שקלתם את האפשרות לפתוח מחדש את הקונסוליה הישראלית – ובהתחשב בעובדה שהבניין הקודם עדיין משלמים בגינו דמי שכירות, אפשר לפתוח, כאמור, את הקונסוליה מחדש, ובהוצאות מינימליות.

לעניינו של חבר הכנסת גולדשמידט, משיחות שקיימתי באירופה המערבית, מבקשים מאתנו להפעיל לחץ פוליטי ומדיני כדי לשפר את ההסכם הראשוני שלנו עם השוק המשותף. אנחנו מבקשים את התערבותך ופעילותך הנמרצת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מפנה את תשומת לבך לכך שאלה היו שתי שאלות, אומנם במסגרת של דקה.

רענן כהן (העבודה):

על אחת הוא דיבר בשם שר החוץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה, בסדר. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

מכובדנו סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת עובדיה עלי – – –

ענת מאור (מרצ):

חבר הכנסת יחזקאל, אני עוד בתוך ה-12.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, יש אנשים שנרשמו לדיון וגם הם רוצים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

עוד לא שמעת מה שרציתי להגיד.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה שאמרת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. קודם כול אני אענה לחבר הכנסת עובדיה עלי מכובדנו, סגן יושב-ראש הכנסת. למדתי ממך איך לנהל טוב, ביד חזקה ובסדר ישיבות; ולפי הסדר הזה, מי שלא נמצא באולם מפסיד את רשות הדיבור, ואין לי ברירה, אני חייב ללכת בעקבותיך. אני מודה לך על מה שלימדת אותי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את הפסיקה שלך, אבל הודעתי למזכיר הכנסת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעת?

עובדיה עלי (הליכוד):

הודעתי למזכיר הכנסת שאני יוצא לרגע ושיקראו לי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

למי הודעת?

עובדיה עלי (הליכוד):

למזכיר הכנסת. אבל בעניין זה אני לא מערער על מה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רגע, רגע, זה בסדר. דברתך נאמנה עלי. אני מבין שבינתיים מזכיר הכנסת התחלף עם סגנית מזכיר הכנסת, וכנראה ההודעה לא הועברה. זאת לא אשמתך אלא אשמתנו. תקבל את הדקה.

חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני שר החוץ, חברות וחברי הכנסת, אני רוצה להעיר קודם כול הערה פותחת בעקבות השאלה של חבר הכנסת יהלום. מביקורי בחמש מדינות במערב-אירופה נתקלתי בתגובות חיוביות מאוד על מדיניות משרד החוץ, על מדיניות השלום והתגובות שהיא מעוררות, על הדגש בנושאים כלכליים ועל המידע שמקבלים.

שאלו יהלום (מפד"ל):

— — —

ענת מאור (מרצ):

שאלתי מתייחסת לנושא של תפקיד משרד החוץ וטיפולו בהחזרת ישראלים לארץ. כמי שהיתה שליחה בארצות-הברית ידוע לי, שהנושא מופקד לא בידי משרד הקליטה והסוכנות אלא בידי משרד החוץ. הטיפול ב-300,000 עד חצי מיליון ישראלים יורדים הוא צו הכרחי. שאלתי היא, האם משרד החוץ מועיד לזה את המשאבים הראויים? האם הוא נותן הכשרה לשגרירים ולקונסולים לטפל באוכלוסייה של היורדים? האם יש אתם די קשרים? והאם יש שיתוף פעולה הדוק בין השגרירים והקונסולים לבין שליחי העלייה, על מנת לסייע, לעודד ולהחזיר הביתה ללא שיפוט את מירב אוכלוסיית היורדים? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני השר, שמענו על הפעילות הפורה של משרדך. עם זאת, אנחנו שומעים על רפורמה מקיפה במבנה המשרד, שאחת המשמעויות שלה היא שהולכים לקצץ בנושא ההסברה, כאשר רק לאחרונה הוכח כישלונה של מערכת ההסברה בטיפול השלומיאלי במגורשים. זה דבר חמור בפני עצמו על רקע תהליך השלום והצרכים ההסברתיים המובנים מאליהם.

גם בדוח של משרד החוץ עצמו יש הדגשה של החשיבות של עניין ההסברה; למשל, בארצות אמריקה הלטינית ובמדינות חבר העמים. ההודעה על הקיצוץ היא סתירה ביעדים.

בנושא גל האנטישמיות ושנאת הזרים, שעמדת עליו, וניסיונות להכחשת השואה, האם המשרד מוכן לשקול הקמת חדר מצב וכוח משימה מיוחד, שיפעל בשיתוף עם ארגונים יהודיים ולא-יהודיים בנושא האנטישמיות ושנאת הזרים ברחבי העולם? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי. חבר הכנסת אבי יחזקאל, השמעת את קולך באותו נושא. קח מקרה תיאורטי: האופוזיציה רוצה לסתום את הפה לחברי הקואליציה, לשאול שאלות, או להיפך. נרשמים 12 חברים, איש מהם לא יהיה, ולא תהיינה שאלות.

קריאות:

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

אל נתווכח. רבותי, הוויכוח בינינו על הפרוצדורה ייקח פי כמה יותר משתי הדקות שיהיו עוד לשני חברים, נכון?

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מציע שאת העניין התיאורטי נלבן בינינו אחר כך, כי זה ייקח יותר זמן מדברי הרבה חברים. חבר הכנסת עובדיה עלי מוותר, חבר הכנסת אסעד אסעד — — —

אברהם יחזקאל (העבודה):

אבל הוא נרשם — — —

קריאות:

— — —

אברהם הירשזון (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש. על מה אתם עושים רעש?

אברהם הירשזון (הליכוד):

על מה הרעש?

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעתי במפורש, כך הודעתי – יכול להיות שאני צודק ויכול להיות שלא – שבמקום אלה שאינם, כדי להשלים את רשימת ה-12, יכולים להירשם חברים אחרים. עכשיו לחברת הכנסת גוז'נסקי. אני הייתי מוכן לאפשר לחבר הכנסת עובדיה עלי לשאול, היות שהוא הודיע למזכיר הכנסת, שהתחלף עם סגנית מזכיר הכנסת, והידיעה לא הועברה. לכן לגביו יכולתי לאשר.

אחרון המשתתפים בשאלה, חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה.

שאלו יהלום (מפד"ל):

היא לא גרועה יותר מחבר כנסת שנרשם עכשיו – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אל תתווכח. חייב להיות סדר. חבר כנסת שנרשם צריך להיות נוכח, ולא, הוא משבש את הסדר. בואו לא נתווכח; ברוח טובה.

חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, שמענו סקירה מאלפת מפי שר החוץ על פעילות המשרד ועל השליחים. אני יודע שעובדי המשרד הם החלוץ שהולך לפני המחנה, עושים עבודה קשה למען מדינת ישראל ולמען קידום האינטרסים שלה, ועל כך אני מברך אותם.

אדוני השר, באוכלוסיית מדינת ישראל יש כ-18% בני מיעוטים – דרוזים, צ'רקסים, מוסלמים, בדואים וכו'. מאז הקמת המדינה שירתו בחוץ מספר מועט של בני מיעוטים – אפשר למנות אותם על אצבעות יד אחת. היתה לי הזכות לשרת בשירות החוץ באו"ם באחת התקופות הקשות של מדינת ישראל, באמצע שנות ה-80.

אני יודע שמשרד החוץ פתח קורס צוערים בשנת 1989, ושני צעירים דרוזים נתקבלו. היום הם משרתים כשליחים של משרד החוץ בארצות-הברית. השאלה שלי היא: אדוני השר, מדוע לא ממשיכים באותה מסורת שהחלה ב-1989 ולא מקיימים את ההבטחות שדיברתם עליהן בעת הקמת הממשלה, למנות שגרירים ערבים במדינות העולם? אני בטוח שהם ייצגו את מדינת ישראל בכבוד הראוי. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, הבמה לרשותך. איך תשיב תשובות על כל כך הרבה שאלות, בעשר דקות? אחרי כן יהיו לך גם דברי סיכום. אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך, שכל אחד מדבר חמש דקות; יהיו לך דברי סיכום.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שדוד מנע טעה בכתובת. אני לא צריך להשיב מדוע הפלשתינים לא באים למשא-ומתן. אני חושב שהם טועים, הם צריכים לבוא ולהמשיך במשא-ומתן.

לחבר הכנסת דראושה, הרעיון של קונפדרציה פוליטית בין ירדן לבין הפלשתינים ובנלוקס כלכלי ביניהם לבינינו איננו רעיון חדש. אני שייך למפלגה שאימצה את הרעיון הזה. קונפדרציה אינו בהכרח הסכם בין מדינות. זה יכול להיות גם הסכם בין מחוזות ובין ישויות. למשל, שוויצריה נקראת קונפדרציה, והיא לא מורכבת ממדינות עצמאיות.

לעניין משא-ומתן, יש היום משלחת פלשתינית המקובלת על כל הצדדים הפלשתיניים. ממשלת ישראל הנוכחית אמרה שהיא לא מתנגדת שהמשלחת הזאת תעמוד בקשרים עם מי שהיא מוצאת לנכון. אני מקווה שהמשלחת הזו תוחלף ברבות הימים על-ידי נבחרת פלשתינית שתבחר בבחירות אישיות.

לחבר הכנסת שאול יהלום, אני לא סבור שבפרסומים שהיו התגלו דברים בלתי צפויים מראש. העמדות של חברי הממשלה ידועות כל הזמן. אשר לעמדותי, עיתונאי אחד בלתי אחראי ייחס לי דברים שלא אמרתי בישיבת הממשלה וייחס לי דברים שלא אמרתי גם במסיבה אחרת. הוא היחיד שפרסם את זה, על דעתו, מפרי דמיונו, וללא קשר לעמדותי אני.

אשר לקיום יישובים תחת שלטון לא-יהודי, אני רוצה להזכיר לך שזו היתה הצעה של המפד"ל ושל הליכוד, למשל לגבי היישובים בסיני. אתם הצעתם שיישובים יהודיים בסיני יישארו תחת שלטון לא-יהודי. כך שאל תבוא אלי בטענות על העמדה הזאת.

לחבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני רוצה להסביר בקיצור מה העניין של אפט"א. אפט"א נהנית מכל ההחלטות שמקבלת הקהילייה האירופית, אבל אין לה זכות להשתתף בקבלת החלטות. לנו יש עניין שתהיה לנו אותה זכות, שכן מדובר בשורה של דברים – במסירת שירותים ולא רק מוצרים, בהשתתפות ב"טנדרים" ממשלתיים, לא רק פרטיים, בזיהוי מקור הייצור הישראלי כמקור ייצור אירופי ובשיפור התנאים הכלכליים.

מאז 1975 התרחב המרחב הכלכלי האירופי והתעשר, ויצא שההסכם שלנו מ-1975 מפגר באופן יחסי, בין התנאים שהיו קיימים אז לבין התנאים שקיימים היום, ואנחנו מנסים לשפר את זה. נעשה כמיטב יכולתנו. אנחנו ערים מאוד לעניין החקלאי, מפני שהחקלאות היא הענף המסובסד באירופה.

באירופה הסבסוד לחקלאים נע בין 21% ל-45%. החקלאי הישראלי צריך להוסיף על זה כ-15% דמי הובלה ודמי ביטחון, דבר שכמעט שולל ממנו את האפשרות להתחרות בתנאים מתקבלים על הדעת.

לשאלה של יורם לס, אני חושב שיש שלושה תחומים שבהם ניתן לשתף פעולה מעל ומעבר להרגלים המדיניים: חקלאות, בריאות ותיירות. אני חושב שבתחומים אלה נעשה כמיטב יכולתנו לקיים שיתוף פעולה לטובת כל הצדדים.

לחבר הכנסת יעקב שפי, אכן אנחנו מנסים לנסוך תוכן כלכלי, מדעי ותרבותי גם ביחסים שלנו עם הודו, כמו עם סין. עם סין חתמנו כמה הסכמים ועם הודו אנחנו עומדים לחתום על כמה הסכמים. אלה בשבילנו דברים חדשים. ההודים והסינים לא יכולים להשתחרר מגודלם, ואנחנו לא יכולים להשתחרר מהקוטן שלנו. אף-על-פי-כן אנחנו יכולים לשתף פעולה בתחומים האלה, שגם לעמים ולארצות אלה יש עניין רב בפיתוחם.

לחבר הכנסת דן תיכון, ההחלטה לסגור את הקונסוליה בציריך נובעת מכך שהמרחק בין ברן לבין ציריך הוא קטן יותר, למשל, מהמרחק שבין מוסקבה לבין לנינגרד. אם אתה שואל אותי, הגיוני יותר לפתוח קונסוליה בלנינגרד, או בפטרוגרד, שבה יש גם יהודים וגם מסחר. אנחנו אפילו מתכוונים לפתוח קונסוליה בשנחאי, מפני שהמרחק בין בייג'ין לבין שנחאי גדול יותר מאשר המרחק בין ברן לבין ציריך, וגם האפשרויות הן חדשות ומרתקות. אנחנו עושים מיפוי חדש של הקונסוליות, מפני שבדרך הטבע אין לנו תקציב לענות על כל הצרכים הרבים שיש לנו.

לחברת הכנסת ענת מאור, הקונסוליה שלנו בניו-יורק מרכזת את הפעולה להחזרת יורדים לישראל, והיא מקיימת קשרים עם מחלקת העלייה ומחלקת הקליטה. אם כי אני חייב להגיד, שסיבות הירידה מן הארץ אינן סיבות דיפלומטיות. אני חושש שגם סיבת החזרה לארץ היא לא סיבה דיפלומטית. זה תלוי במצב העבודה בישראל, בכוח המשיכה של ישראל, במצב העבודה בארצות-הברית, ויש קצת שיפור בזמן האחרון מבחינת השבים לביתם.

לחבר הכנסת אברהם הירשזון, דרכי ההסברה בחלקן הן דרכים שאבד עליהן כלח; למשל, להוציא חוברות, להוציא פלקטים – זה כבר לא אפקטיבי בעולם שיש בו טלוויזיות ומהירות עצומה של העברת מידע. אבל הדרך הטובה ביותר לקיים הסברה נכונה היא בקיום מדיניות נכונה. מדיניות נכונה יש לה כשרון להסביר את עצמה. ההסברה כשלעצמה אין לה כשרון לכסות על מדיניות שאיננה מתקבלת על הדעת.

לשאלתו, האחרונה, של חבר הכנסת אסעד אסעד, אכן פתחנו את מערכת הצוערים בפני חניכים דרוזים וערבים. אנחנו בהחלט מעוניינים לשתף במשרד החוץ את הרכב האוכלוסייה כפי שהוא קיים בארץ. גם לכסות על פיגור היסטורי. אשר לשגריר ערבי, הוא כנראה יתמנה בשבועות הקרובים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אפילו השארת לי עודף של זמן. אני כבר יכול להזמין את חבר הכנסת זבולון המר, אחריו – חבר הכנסת רון נחמן. אני מפנה את תשומת הלב: חמש דקות.

זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אם יגמר המשבר הממשלתי הנוכחי בפשרה בלתי מוגמרת, צפוי לנו קיץ של משברים: משבר של ממשלה מתנדנדת בירושלים ומשבר של משא-ומתן מתנדנד בווינגטון.

שר החוץ פרס יריעה רחבה של המצב העולמי, האזורי, ושל ישראל בתוכו, והשר דיבר באופן מקיף ומאלף. אבל בדקות שהוקצבו לי אדבר רק על וושינגטון ואחזור רק על שלושה-ארבעה נושאים ספציפיים, שכבר דובר בהם רבות. בכל זאת, אני מרגיש שעל הפרטים האלה ודומיהם יקום או ייפול דבר, וראוי ונכון להתייחס אליהם; והכול מתוך חרדה שיש כאן תהליך הרה-סכנות, שחובה להתריע עליו. מאחר ששר החוץ דיבר על השיחות הרב-צדדיות, אתייחס לנקודות בשיחות הדו-צדדיות. אני רוצה להעיר על כמה מהוויתורים, שנראה לי שהם קיימים אף שהם לא מתפרסמים במלואם, ומאופי הדברים אני מעריך שיבואו אחריהם ויתורים מרחיקים לכת יותר, מפני שהצד השני, כמובן, לא יסתפק בהם, כפי שהדברים מוכחים בימים אלו.

קודם כול, אני רוצה לחזור ולדבר על המשטרה הפלשתינית. אני אומר שחל מפנה, שנראה לי מסוכן, בעמדה הישראלית. אם בעבר דובר על פיקוח ישראלי על המשטרה הזאת, הרי הדיבורים על אימונים בירדן ובמצרים מאותנים; ואתמול אמר פה ראש הממשלה בדבריו, שאם הם רוצים להתאמן בירדן או במצרים, זה עניינם, ואני אומר: זה לא עניינם, זה ענייננו. מדובר על משטרה שתהיה כאן. אם אנחנו כמעט מוציאים מידינו את היכולת לבקר מי יתגייס ולמי יחולק הנשק – יש כאן בעיה, וכל המאבק על אופיה של המשטרה שתקום ירד לטמיון. בזמנו דובר על כך שהקריטריונים לגיוס יהיו זהים לאלה של משטרת ישראל. עכשיו, כשהורדנו את התביעה הזאת – זו לא משטרה, אלא במידה רבה הסוואה לצבא, שנותן לגליזציה ולגיטימציה לחברי ארגוני טרור; ויש בכך סכנה לא אידיאולוגית, אלא קיומית. בלי פיקוח ישראלי על גיוס, על אימונים, על נשק, על פריסה, על תוכנית מבצעית, הסכנה חמורה. אנחנו מזמנים בכך, במידה רבה, את גבול הצפון לכפר-סבא ולפתח-תקווה. תוהו ובוהו במרכז הארץ. אומרים שהמשטרה תהיה חזקה מול ה"חמאס", אבל קודם כול הקורבן הראשון שלה יהיו המתיישבים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

למה?

זבולון המר (מפד"ל):

זו הערכה שלי. חברי הכנסת, נכון שחמומי-מוח, ילדותיים בעיני, בעיקר מתנועת "כך", עושים שטויות

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה מגדיר זאת כשטויות?

זבולון המר (מפד"ל):

עוד לא שמעת את דברי. תחכה עד סוף הדברים ואחר כך תתייחס. כן, כך אני מעריך אותם, וזו לא הערכת כבוד.

הם עושים שטויות, באיומי סרק על הקמת משטרה נגדית. נכון שזוהי תגובה מטומטמת ובלתי אחראית, שראויה לגינוי. אבל אני אומר פה לחברי הכנסת, שעם כל הצורך לטפל בה, וצריך לטפל בה, היא תוצאה, אף שלא מוצדקת, של האיוולת שבהצעה הממשלתית על צורת המשטרה. כשאומרים שיהיה תיאום בין המשטרה הפלשתינית לבין משטרת ישראל וצה"ל – זו זריית חול בעיניים. תחת מסווה התיאום נעשה דבר חמור, שמזמין תוהו ובוהו. ולכמה הרוגים נצטרך לחכות, כדי להחליט שזו היתה טעות? אמרו: אם היתה טעות – נחזור בנו.

נושא אחר הוא נושא הקרקעות והמים. הצעת הממשלה הנוכחית שונה מאוד מהמודל המאופק והזהיר שאתם עצמכם הגשתם לפני כחצי שנה. יש ויכוח אידיאולוגי על ההצעה ההיא גם כן. אבל קיומית – יכול להיות שאפשר היה לחיות אתה. אבל מה שמוצע היום הוא בסביבות הקו האדום של סכנה קיומית, שהרי לא כל הפרטים ידועים, והעם לא יודע במה מדובר. אבל ברור שיש מרחק של שמים מארץ בין ההצעה הקודמת לבין זאת. מדובר פה עכשיו במים של מתיישבי גוש-דן ולא של מתיישבי יהודה ושומרון. מדובר על זכויות מים משנות ה-50, מלפני מלחמת ששת הימים, שהוסכמו; ולא מדובר עוד על זכויות למונים ולדמי שימוש במים, אלא בפיקוח על בארות ושאיבה. יש בזה סיכון של צמא למדינת ישראל. אני לא יודע פרטים. איש אינו יודע. אבל נראה לי שאנחנו בגבול החמור.

נקודה שלישית – הממשלה משתמשת בסגר, שנועד למטרה ביטחונית, כדי להחזיר את "הקו הירוק" פוליטית. כך, ממקמים את מחסומי הסגר לא על-פי צורכי הביטחון, אלא על-פי הרצון הפוליטי להחיות את "הקו הירוק". יש כאן שימוש בצורך ביטחוני, שאנחנו תומכים בו, כדי להפריד פוליטית. משתמשים בכך בגלוי למטרה הזאת.

אבל הדבר הכי חמור שרציתי לדבר עליו היום הוא הגולן. על אף תשובתו של שר החוץ לחבר הכנסת יהלום, שרי ממשלה – כפי ששר החוץ אמר, שבעצם הדברים ידועים – מתחרים ביניהם מעל דפי העיתונות מי ייתן לאסד יותר. אסד יודע, שמה שמציעים לו בווישינגטון זה פחות ממה שמעניקים לו שרי הממשלה, שמטרפדים באותה הזדמנות את המשא-ומתן שם.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת המר, זמן תם.

זבולון המר (מפד"ל):

אני מסיים.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

זבולון המר (מפד"ל):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה חושב שהוא מתרגש מכל התבטאות של שר כאן? הרי יש לו תזה מסוימת. את מה שהיה בסיני הוא רוצה להשיג עכשיו בגולן.

זבולון המר (מפד"ל):

אני מדבר עלינו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

זבולון המר (מפד"ל):

אני מדבר עלינו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה, אפשרתי לך להביע את דעתך. זמנו של הנואם כבר תם.

זבולון המר (מפד"ל):

בקיזור, אני אומר ששרי הממשלה, בסופו של דבר, על אף הדיבור על דרכים אחרות לפתרון, דוחפים את מדינת ישראל לרדת מהגולן, דבר הנוגד את ההתחייבות של מר רבין ואת מצע מפלגת העבודה.

אני מסיים ואומר, שבדוגמאות האלה, ומהרבה סיבות אחרות, גורמת הממשלה, לפי דעתי, נזק בל ישוער לאינטרסים של המדינה. לכן התהליך שמתנהל עכשיו, כפי שהוא מתנהל, בדברים שנוגעים להסדר הקבע ולא להסדר הביניים – כל התהליך הזה, בעיני, מחייב לחזור אל העם לבחירות חדשות. יש עוד סיבות, של תפקוד לקוי של הממשלה, שמחייבות חזרה אל העם שאיבד את אמונו בממשלה. אבל די בסיכון הזה כדי לחזור אל העם לבחירות חדשות.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת זבולון המר; אחריו – חבר הכנסת רון נחמן. אני מאוד מבקש, יש כאן דיון ארוך מאוד, יש כאן רשימה ארוכה, נא להקפיד על מסגרת הזמן של חמש דקות.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, אדוני השר, אמרת קודם לגבי הסברה ומדיניות, שמדיניות נכונה אפשר להסביר ומדיניות לא נכונה אי-אפשר להסביר. אני חושב שהדבר נכון. לכן הייתי רוצה לשאול כאן כמה שאלות, והשאלות האלו אולי תתאמנה להגדרה הזאת של מדיניות נכונה שאפשר להסביר אותה.

אדוני השר, אני חושב שאנחנו צריכים להסביר, קודם כול לעם ישראל, לאן אנחנו הולכים. משא-ומתן זה תן וקח. לפי מה שאתה הצגת זה רק קח. ואני לא מדבר על כהנא. רק קח. עם ישראל שואל, הוא רוצה תשובה. דיברת על נושא המים בפתיחת הסקירה שלך. אני זוכר שהייתי חייל ב-1964, וראש הממשלה דהיום נתן אז הוראה להפגז את תוכנית ההטיה של הסורים למקורות המים בצפון. דיברת קודם לכן על בעיית המים של ישראל ועם ישראל. קראתי בעיתונים שרוצים להביא מכלים גדולים מטורקיה.

גדעון שגיא (העבודה):

עכשיו מדובר על שלום, לא על מלחמה.

רון נחמן (הליכוד):

ואתה הולך לאבד את מקורות המים של מדינת ישראל. האם אחרי שהממשלה הזאת קבעה סדר עדיפויות חדש, לייבש את היישובים ואת התושבים ביהודה ובשומרון, היא אזרה אומץ והיא רוצה לייבש גם את מדינת ישראל הריבונית, כפי שאמר ראש הממשלה?

הפרדתם בין התנחלויות פוליטיות להתנחלויות ביטחוניות. האם שאלת את פייצל חוסייני אם הוא מקבל את ההגדרה שלכם? בקעת-הירדן מקובלת עליו? ירושלים רבתי מקובלת עליו? גוש-עציון, חלק ממדינת ישראל, ההגדרה הזו מקובלת עליו? גילה ורמות, חלק מירושלים המאוחדת הריבונית של ישראל, מקובלת עליו? אם הוא ייתן לך תשובה חיובית, זה ההישג הגדול ביותר שהיית יכול להשיג למען עם ישראל.

האם הוא והמשלחת בושינגטון מוותרים על מדינה פלשתינית? על ירושלים ועל זכות השיבה שלהם?

חזרת ואמרת, שלשטחים אין ערך בעולם של טילים. אני רוצה לשאול שאלה. אדוני השר, אחרי שתחתום על הסכם שלום עם פייצל חוסייני, כאן בירושלים, האם אין סכנה שטילים יגיעו מעירק, מאירן, מלוב? תסביר את זה לעם ישראל. אמרת שבעולם המודרני אין ערך לשטח. אחרי שהתפארתם שיצאנו מלבנון, אנחנו נמצאים, אדוני השר, ברצועת הביטחון. אבל מה עם השלייקעס של יהודה ושומרון? שם זה רצועה, כאן זה השלייקעס, אלה שמחזיקים את המכנסיים. אתה זוכר את 1973, יום כיפור? אני עוד לא שכחתי את המלחמה הזאת. האם נשק קונבנציונלי לא מסכן את אצבע-הגליל, את האצבע שם במטולה? ומה עם הפופיק בכפר-סבא ובפתח-תקווה?

סדר העדיפויות החדש שלך, זכות שיבה, וזה לא חשוב מה אמרת, אתה יכול להכחיש את זה, חשוב איך הערבי מפרש את מה שאתה אומר או את מה שאתה עושה. אני גר בין הערבים הללו, אני גר באזור הזה, ואני יכול לומר לך בדיוק איך הם מפרשים את זה. הם אומרים: הממשלה הזאת הולכת על זכות שיבה, הממשלה הזאת הולכת על שיחות עם אש"ף, ואתה לא תוכל לבוא בטענות לאמריקנים, הממשלה הזאת הולכת על מדינה פלשתינית.

דיברו כאן על התימהונים. אדוני השר, אני, גם כראש מועצה וגם כחבר כנסת, נגד התופעות הללו שראינו בטלוויזיה, אני לא מקבל אותן. זה מטיל אות קין על מאות אלפים של תושבים שגרים אצלנו באזור.

לפעמים אני חושב, שיכול להיות שזו תעמולה של אש"ף, שבכוונה עושים דברים כאלה, כדי שאנשים שלנו יגיבו בצורה כזאת, כדי לשים עלינו סטיגמה, אות קין, כקבוצת מיעוט, כקבוצת שוליים שדמה הפקר. אבל בכל תוקף אני לא מסכים לדברים האלה.

אדוני השר, הייתי מבקש ממך, באותו תוקף שאתה מגנה, תאמר גם מלה על "יש גבול", ועל "נשים בשחור", ועל כל אותם ארגונים קיקיוניים שתוקפים אותנו יום-יום, ואיש מהשמאל לא אומר מלה.

לגבי סקירתך על המשרד – סגן שר החוץ, מר יוסי ביילין, כתב על פעילות בקרב תלמידי תיכון לקירוב הדור הצעיר לנושא מדיניות החוץ. אדוני סגן שר החוץ, מתי ביקרת ביהודה ובשומרון? אדוני שר החוץ, מתי היית לאחרונה באזור? עד כמה שזכור לי, היית בפעם האחרונה בשנת 1981, אולי טעיתי, בשנת 1982. לא היתה לי הזכות, לא היה לי הכבוד, והנה אני פונה אליך: כשאתה נוסע לווינגטון, לאוסלו ולפריס, בוא תבקר אצלנו באריאל, בקרני-שומרון, בשילה ובעלי, ותיקח אתך באותה הזדמנות את סגן שר החוץ. יושב כאן סגן שר הביטחון, הוא היחיד שמדי פעם בפעם מגיע אלינו לביקורים, והוא יודע את הדברים לאשורם. מן הראוי שמשרד החוץ יעשה את זה. נכון שפעם שלחו צוערים, שלחו קבוצות. אני מבקש שימשיכו לעשות זאת, כדי שידעו לפחות את הבסיס העובדתי.

פעילות גורמי חוץ בשטחים – כתבתם בדוח שקמו בשטחים ארגונים רבים, כפטריות. תשאלו את חבר הכנסת אפרים סנה, שהיה ראש המינהל האזרחי, איפה הם התחילו; הוא יספר לכם.

לכן הייתי רוצה לדעת, האם משרד החוץ הוא משרד נסיעות, או שהוא בא לקבוע מדיניות שקל להסביר אותה. זה עומד, לפי דעתי, בסתירה למה שאמר אתמול ראש הממשלה. אבל הססמה צריכה להיות: אם אנחנו מדברים על שלום עכשיו, אז אנחנו צריכים בחירות עכשיו.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת רון נחמן. אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד. אני מאוד מבקש שוב להקפיד על מסגרת הזמן, חמש דקות. אחריו – חבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר החוץ, כנסת נכבדה, אני רוצה לשאול שאלה אחת. בחוץ מתקיימת הפגנת שובתי רעב של אנשי רמת-הגולן. אדוני שר החוץ, האם הואלת לבקר אותם ולהרגיע אותם, לפחות?

רענן כהן (העבודה):

זה תפקידו של שר החוץ?

יוסף בא-גד (מולדת):

כן, הוא גורם להחזרה, ולכן תפקידו לפחות להרגיע.

היו"ר י' עזרני:

זכותו להביע משאלה. אין צורך לענות לו.

יוסף בא-גד (מולדת):

כיהודי שרואה יהודים שובתים רעב, חבר הכנסת רענן כהן, אתה, שאתה דואג כל כך לחיילים משוחררים, ובצדק, אתה שואל אותי אם שר החוץ צריך לבקר אותם?

כותב שר החוץ בהקדמה: דברי שר החוץ שמעון פרס – הממשלה זכתה לגילויי אהדה ועידוד מכל מרכיבי הקשת הבין-לאומית. ודאי, הם רוצים שקט, הם רוצים מסחר חופשי עם הערבים. אמר לי שר החוץ הגרמני: THE PEACE PROCESS – תעזרו לנו. אבל אותו שר חוץ גרמני, שיש אצלו 8 מיליוני זרים בגרמניה, שאין להם זכות לא לבחור, לא להיבחר, לא רק לכנסת, גם לעיריות, לא לקבל שום תפקיד ממשלתי, לא לקבל אזרחות – אותו שר חוץ שנותן לנו מושג על PEACE PROCESS, תהליך שלום, אותו שר חוץ מקפח בצורה גזענית איומה 8 מיליוני תושבים, ואת זה הוא לא חש. לנו הוא נותן עצות ומשתבחים בעצות שלו.

גדעון שגיא (העבודה):

לא משתבחים בעצות שלו, אבל ההשוואה היא לא ממין העניין.

יוסף בא-גד (מולדת):

תודה רבה לך, חבר הכנסת גדעון שגיא. אני רוצה לומר, האהדה בעולם היא לחיסולנו. סיפרו קודם מה הם עשו. לא היתה להם פצצה אחת להפציץ את פסי הרכבת לאושוויץ. העולם הזה יש לו אהדה אלינו, ודאי לחיסול מדינת ישראל.

אדוני שר החוץ, קראתי בדוח שיש לך מחלקה לכנסיות. מחלקה לבתי-כנסת יש לך?

רענן כהן (העבודה):

הוא צריך להיות אחראי גם לזה?

יוסף בא-גד (מולדת):

אתם צוחקים. אני שואל את זה כי כל משרד החוץ הוא "יודן ריין". אין במשרד החוץ נציגות דתית, והדבר מדאיג. היינו עכשיו, משלחת הכנסת, בחוץ-לארץ, והזדעזענו.

היו"ר י' עזרן:

שגריר ישראל בבליה הוא יהודי דתי.

יוסף בא-גד (מולדת):

ידוע לי, הוא חברי, יצחק מאיר.

גדעון שגיא (העבודה):

— — —

היו"ר י' עזרן:

לא שללתי איש ממשרד החוץ. גם למר ביילין יש אהדה גדולה ליהדות, למסורת ולקיום מצוות. אבל אני מתכוון רק לומר, שהמלים "יודן ריין" קצת צורמות.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא. כשאומרים "יודן ריין" לא מתכוונים נגד יהודים. האם מוטב להגיד "דתיים ריין"? אגיד אפוא "דתיים ריין".

יש אחד לרפואה, שנדמה לי שמעמדו רופף, והוא אחד בין מאות שגרירים. ולמה אני אומר זאת? לא בגלל העניין הדתי. קיבלתי הזמנה רשמית לטקס קבלת פנים ליום העצמאות, ושאלתי את שגריר ישראל בבון: האם חבר כנסת כמוני יכול לאכול בקבלת הפנים? הוא השיב: בטח, אצלי כשר. שאלתי אותו: של מי הכשרות, מי נתן לך? השיב: סמוך עלי, אני מפריד בין בשר לחלב. אתם כולכם מבינים בוודאי מה הוא מבין בכשרות. איך יכול להיות שבקבלת פנים רשמית בשגרירות רשמית ישראלית יהיה דבר כזה? אין להם קשר עם הקהילות, עם בתי-הכנסת, והרי מרכז החיים היהודיים הוא בבתי-הכנסת.

הייתי מציע להקים במשרד החוץ מחלקה לבתי-כנסת ולקהילות יהודיות. אני לא יודע אם אתם יודעים, אבל שמענו שמשרד החוץ אישר לנציגה שהשתתפה בכנס של ההומואים — — —

אברהם יחזקאל (העבודה):

ידענו שתגיע לזה.

יוסף בא-גד (מולדת):

ידעת שאגיע לזה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אבי יחזקאל – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

חבר הכנסת יחזקאל, הייתי צוחק אתך אם זה לא היה מביא לבכי.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה פתאום מביא לבכי?

יוסף בא-גד (מולדת):

אוי ואבוי למדינת ישראל, שבל"ג בעומר, מצעד יום העצמאות לישראל, נאלצו כל בתי-הכנסת להודיע שהם יחרימו את המצעד אם ההומואים ישתתפו. ובסוף הלכה הנציגה ואמרה ששר החוץ אישר לה את זה.

יעל דיין (העבודה):

מה גרוע יותר, שהם רפורמים או שהם הומואים?

יוסף בא-גד (מולדת):

אני אומר שיש כאן ריצת אמוק לתהליך שלום מדומה, ולא יצא מזה כלום. ויכבד השם את לב אסד ואת לב ערפאת, ואתם תראו שכמו אצל פרעה גם פה, משמים לא ייתנו לדבר להיגמר, ותזכרו את הדברים שלי. נער הייתי וגם התבגרתי פה כיהודי במדינת ישראל שבה נולדתי.

לסיום אני אומר, שהעולם רוצה להשכיח את השואה. אני משבח את ראש הממשלה, שלפני שנה עמד בתוקף על כך שבמחנה ההשמדה בזקסנהאוזן יכתבו שגם יהודים נרצחו. כי עד לפני שנה היה כתוב שם: סובייטים וגרמנים, ושכחו שגם יהודים נרצחו.

אני חושב ששר החוץ צריך לקחת יוזמה לקיום יום שואה בין-לאומי, בכל העולם, כדי שלא תישכח; הוא צריך לקחת יוזמה להקמת ועדה בין-לאומית להנצחת השואה, כדי שלא כל עם יחליט אם היתה שואה או לא, כדי להזכיר מה העוול שנעשה לעם ישראל. ואז, אם יזכור את הדברים האלה, לא ניתן יד לתהליך שלום מדומה, ונדאג שכל שגרירויות ישראל יהיו לפי רוח היהדות והתורה, ואז נראה כולנו אחרת.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת בא-גד.

אני מודיע שהרשימה נסגרה. בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן – הוא איננו. חבר הכנסת אבי יחזקאל, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

חבר הכנסת רענן כהן, יש לך עוד הרבה זמן, אתה יכול לצאת להפסקה, אפילו לא קצרה.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה להקשיב.

היו"ר י' עזרן:

זה משהו אחר.

יוסף בא-גד (מולדת):

מה זה, היושב-ראש מעודד אנשים לצאת מהמליאה?

היו"ר י' עזרני:

לא, לא. חבר הכנסת שאול יהלום, אפילו שאתה נמצא כמעט בסוף הרשימה, אנא שב.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני שר החוץ, מקובל שפוליטיקאים אינם נוהגים לפרגן זה לזה, ולכן אני מתנצל מראש על שאני מתכוון לפרגן, כי זה עלול להישמע כדבר חנופה.

אדוני שר החוץ, אם השלום הינו חזון, אז אתה איש שלום; ואם השלום הינו מציאות המתקרבת, בעיני אתה האיש שיכול לסייע בהתהוותה של מציאות חדשה לעם ישראל במדינת ישראל במזרח תיכון חדש.

את דברי ההלל האלו אני אומר בתחילת דברי, על מנת להבהיר בפניך את מעמדו של משרד החוץ בכלל, ואת מעמדך כשר החוץ בפרט. בממשלה זו, אשר חרטה על דגלה את השלום, אתה מהווה אבן יסוד וקטליזטור, מאיץ לתהליך השלום. נכון שלעתים אתה עלול לספוג מטח של ספקות וחשדנות, אבל בלית ברירה נטלת על עצמך את תפקיד האיש "הרע", שאומר את מה שכולם חושבים וחוששים לומר.

יש פוליטיקאים המקדשים את הטקטיקה, ויש מדינאים המקדשים את האסטרטגיה. אסור שהממשלה הנוכחית תמלכד את עצמה בשיקולים טקטיים כובלים, ולכן יש צורך להמשיך ולומר את האמת המדינית שלך, כמובן בכפיפות לקווי היסוד של הממשלה.

נדמה לי, אדוני שר החוץ, שיש החוששים מטעמו של הציבור, ונוח להם להשמיע דברים מינוריים בנושא השלום. אבל, לדעתי, הציבור חכם יותר ומבין יותר, ולכן הוא יודע, שמי שחפץ בשלום חייב לעשות מעשים נחוצים ואמיצים וגם להקריב חלק מהנכסים, ויש לנו נכסים העומדים לרשותנו, תוך שמירה על ביטחון סביר לעם ישראל.

אשר לנושאים העומדים על הפרק. לגבי הפלשתינים – אין ברירה אלא להגיע, בסופו של דבר, למשא-ומתן ישיר שיתנהל עם אש"ף. משא-ומתן זה מתנהל זה תקופה ארוכה, שקדמה אפילו לתקופת הממשלה הנוכחית – – –

שאול יהלום (מפד"ל):

הרי המצע שלכם מתנגד לזה. רימיתם את הציבור.

יוסף ביילין (העבודה):

תקרא את המצע.

אברהם יחזקאל (העבודה):

וצריך לומר את האמת הזו, ואסור להמשיך לשחק משחקים. ומי שלא ינהל משא-ומתן עם אש"ף – –

שאול יהלום (מפד"ל):

עם ערביי השטחים, לא עם אש"ף.

אברהם יחזקאל (העבודה):

ומי שלא ינהל משא-ומתן עם אש"ף, ארגון שיש בו חלקים בעלי אופי טרוריסטי, נכון, יקבל ארגון בעל אופי מפלצתי מנקודת מבט שלנו, והוא ה"חמאס". לכן הנני מוקיר את ההשקפה שביטאת בתקופה האחרונה, שיש לשבת עם אלה המכירים בנו ובזכותנו להתקיים.

נוסף על כך, טוב שהובהרה הנקודה באשר להסכמתנו לדון בפשרה טריטוריאלית גם בשטחי יהודה, שומרון ועזה.

אדוני השר, אתה נפגשת עם מנהיגים פלשתינים, ובהם פייצל אל-חוסייני. מן הראוי להבהיר מה הוא מעמדו, ולעתים יש אף לחזק את מעמדו. חבל שאחרים בממשלה אינם נוקטים צעדים אלה, אף שאני יודע, שסגן השר מוטה גור נפגש עם הפלשתינים עוד בעבר. יש לחזק את מעמדם של אלו, ולהמשיך לנקוט צעדים כאלה. על יתר שרי ממשלת ישראל להיפגש עם גורמים פלשתיניים מובילים בשטח, על מנת לחזק את מעמדם. גם עם אש"ף. אין ברירה. צריך לומר את האמת הזו. אסור להסתתר.

שאול יהלום (מפד"ל):

אש"ף רוצה פשרה טריטוריאלית? אש"ף רוצה מדינה פלשתינית. על מה אתה מדבר?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יהלום – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני אומר לך שאסור לנו להסתתר, אסור לשחק משחקים – – –

שאל ילום (מפד"ל):

איזה משחקים?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יחזקאל, סליחה רגע. אתה רוצה לנהל אתו דיאלוג?

אברהם יחזקאל (העבודה):

חס וחלילה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שאל ילום, אני אומנם לא מתנגד לדיאלוג כזה, חלילה, הוא לא מאש"ף. קריאות ביניים כן, אבל לא נאום ביניים. זה על חשבון הזמן שלו. כעת אני היושב-ראש.

שאל ילום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת אבי יחזקאל מדבר על משא-ומתן עם אש"ף, ובו בזמן על פשרה טריטוריאלית. תרתי דסתרי – – –

היו"ר י' עזרן:

שמענו. אי-אפשר לנהל פה – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

חבר הכנסת יהלום, עדיפה מדיניות של אמת – – –

רענן כהן (העבודה):

אבי יחזקאל מדבר בשם עצמו – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

מה זה בשם עצמי? אני מציע לומר את הדבר הזה קבל עם ועדה.

שאול יהלום (מפד"ל):

הוא הרי מצליף.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יהלום, אתה רוצה שאקרא אותך לסדר?

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתמול הוציאו אותו.

היו"ר י' עזרן:

אתם יודעים שאני בדרך כלל מזדרז מאוד להוציא, אבל אין לי פה עכשיו קליינטים, ואני רוצה שתישאר כאן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

דווקא באשר לרמת-הגולן, אדוני שר החוץ, ולמסלול הסורי, ועל אף העובדה שאמרת פעם בריאיון, שהנשיא אסד מפשיר את פני הספינקס שלו, אני חושש ומודאג, ואינני מסתיר זאת. האם לא מן הראוי לבדוק את כוונותיו של הנשיא אסד עוד טרם מצהירים על נכונות לרדת מרמת-הגולן בכלל?

מדוע לא נצהיר על נכונותנו למשאל עם, וזאת לקראת סיום המשא-ומתן עם הסורים? דווקא במסלול זה נראה לי שצריך להבטיח דברים מספר טרם נכונות לפשרה טריטוריאלית.

האם תוכל להתייחס לתקופה – והיא תהיה, כפי שפעם אמרת שדה-גול אמר: אני מבטיח לכם מתי שהוא למות, אבל זה לקח זמן. מה יהיה בתקופה שאחרי אסד? איך נתייחס לעניין הזה?

לסיכום, אדוני השר, יש הטוענים שאתה האחראי למשא-ומתן הרב-צדדי, וחשבו שאולי כתוצאה מכך הורחקת. אבל אלה לא קולטים, שתפקידך הוא להפיח נשמה במסגרת השלום העתידי. כפי שאמרת, יש לדבר על מהות השלום ולא על מחיר השלום, שהוא פחות או יותר קבוע. לך יש ההזדמנות ההיסטורית לעשות זאת.

אדוני השר, אני מברך אותך על המשך המגמה להצעיר את פני משרד החוץ ועל השינוי הארגוני, אשר מותאם ויותאם לצורכי הזמן. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת אבי יחזקאל. חבר הכנסת אבנר חי שאקי, בבקשה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, חברי הכנסת, אני רוצה להתחיל בהבעת ברכות לשר החוץ על הסקירה המעניינת והמאלפת. אני רוצה לומר שהיו כמה הישגים במשך תקופתך, אחד מהם הוא ביטול החלטת האו"ם 3379, שהשוותה את הציונות לגזענות. זה היה יום גדול, שבו מדינות רבות כל כך הודו סוף-סוף שזה היה משגה גדול.

דבר חשוב נוסף הוא חיזוק הקשרים עם הקהילייה האירופית – אין לי שום ספק, שקהילייה זו הפכה למעצמה עולמית בשני מובנים, גם מדינית וגם כלכלית, וחיזוק קשרים אתה, ודאי שזה דבר גדול לישראל – וכן הרחבת מעגל המדינות שקשרו קשרים דיפלומטיים אתנו, זה המשך של מדיניות מוצלחת, שעליה יש לברך ללא צל של ספק.

אני גם לא מטיל ספק בכוונות הכנות ביותר שלך בקידום תהליך השלום כפי שאתה תופס אותו. אני מבקש לשאול כמה שאלות. ביקרתי בגולן לפני שלושה ימים, היו שם 10,000 איש שבאו מכל הארץ, והיו מאות תושבי גולן שבאו גם הם לאותו מפגש נפלא. לא רחוק מכאן שובתות רעב נשים שהגולן הוא ביתן, שהקדישו לו 25 שנות חיים, ושמאמינות שהוא חייב להישאר בשליטתה של ישראל. אני חייב לומר, שיש לנו אכזבה מכך שהמצב הנוכחי והדברים הנאמרים ביחס לגולן סותרים בצורה בולטת דברים מפורשים שיש במצע של מפלגת העבודה, שם נאמרו דברים חד-משמעיים בזכות הישארות בגולן, בזכות חיזוק ההתיישבות בגולן. נכחתי כשמר רבין הודיע כמה ימים לפני הבחירות, שאכן יש על הגולן הסכמה לאומית רחבה מאוד; זכותו לומר, כמי ששחרר את הגולן, כמי שעמד בראש צה"ל בימים הנפלאים ההם, שהגולן יישאר לנצח נצחים בידי ישראל. לדעתי, האמירות האלה מחלישות, ויש רק להצטער עליהן.

אני גם רוצה לומר, שבמשא-ומתן הדו-צדדי עם נציגי ארץ-ישראל נעשו ונאמרו דברים, שגם הם סוטים מן הדברים שיש במצע של מפלגת העבודה ובאוטונומיה. האוטונומיה מדברת על מועצה מינהלית, ואילו סמכויות חקיקה הן ללא צל של ספק אטריבוט של ריבון. אינני יודע, אני מקווה שזה לא זה, אבל אם יוסמכו לחוקק חוקים, פירוש שאותה מועצה מינהלית הופכת להיות פרלמנט זוטא, וזה גרעין של מדינה פלשתינית. אני יודע גם יודע, שכל הממשלות האחרונות חרתו במצעיהן, כאשר הקימו את הממשלות – מערך וליכוד גם יחד, ואלה שהיו שותפות נוספות – שלא תוקם מדינה פלשתינית נוספת בין הים לירדן. ואילו הדברים הללו – סמכויות מורחבות של חקיקה, שיתוף סמכויות בענייני מים, הכרה באנשים ממזרח-ירושלים כבעלי זכות לייצג את מזרח-ירושלים, אם כי לא בשם זה, אלה דברים שמחלישים, לעניות דעתי – ורבים כמוני מאמינים כך – את מעמדנו במשא-ומתן הזה.

אני רוצה לבקש ממך, אדוני שר החוץ, שמא תציג להן, למשלחות הללו, את המינימום שאפשר לצפות מהן. ראשית, שיגנו את הטרור הרצחני. לא שמענו שהמשלחות הללו בשלב מן השלבים, ברוך השם שהסגר בינתיים פתר חלק מן הדברים – – –

רענן כהן (העבודה):

מה שאמרת כתוב במצע של מפלגת העבודה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

נכון שזה עזר, אני מודה, השאלה היא אם רואים בזה פתרון מדיני או אמצעי ביטחוני, זאת השאלה. אני מאמין שזה רק אמצעי ביטחוני, שאינו בא לפתור את הבעיה העקרונית השנויה במחלוקת. אבל חייבים לגנות, חייבים להימנע ממעשי טרור. לא יעלה על הדעת, שאותו אש"ף שאנשיו נשלחים לשיחות, המכריז שם על רצון בשלום, שולח גם אנשים לעשות מעשי טרור, ולא מוחק את הסעיפים הגזעניים במה שנקרא אמנת אש"ף – איזה שם למסמך גזעני ממדרגה ראשונה, ששולל את זכות קיומה של ישראל, ששולל את זכותנו לריבונות. המדינה היחידה בעולם שנתנה לעולם את מושג הלאומיות היא היא שצריכה להסביר בעצמה מדוע היא רוצה להקים פה מדינה, מדוע היא העם ולא פחות מהעם.

אדוני השר, כמה שאלות. אני בהחלט מברך אותך גם על המאמץ הנמשך שלך לחזק את הקשרים עם מצרים. אין ספק שמצרים היתה המדינה הערבית הראשונה שעשתה צעד אדיר. נשיאה הקריב את חייו על העניין הזה, הוא נרצח משום זה, ואי-אפשר להתכחש לעובדה הזאת. אבל, כמי שהיה במצרים לפני כשנה ורבע, שאלתי שם כמה שרים ואת סגן ראש הממשלה, אולי שר החקלאות, ואני חוזר ושואל, ואני מקווה שזה ישתנה: הסופר עמוס עוז עמד לבקר שם, ספריו נלמדים בחוג לספרות באוניברסיטה שם, מה טבעי יותר מכך שמחבר וסופר בא לארץ שבה מלמדים את ספריו ומופיע בפני תלמידיו? אומר לי השגריר דובק: ניסינו ולא עזר מאומה; אמרו: לא תהיה דריסת רגל לסופר ישראלי באוניברסיטה. ואני שאלתי את מי שפגשתי: איך אתם מסבירים, איך זה עולה בקנה אחד עם תוכנית השלום? אם את זה אפשר קצת לשנות – – –

שר החוץ ש' פרס:

הוא היה בקהיר.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

הוא היה בקהיר, אבל לא באוניברסיטה. השגריר דובק אמר לי זאת. הוא רצה להרצות באוניברסיטה, ולא נתנו לו. התיירות היא חד-סטריית. 50,000 ישראלים בשנה מבקרים בקהיר; מעט מאוד, אם בכלל, תיירים מצרים בארץ. מצרים יכולה בהחלט לעשות צעדים נמרצים יותר כדי למלא בתוכן את הסכם השלום אתה.

שאלה נוספת היא נושא הפיצויים ליהודי מדינות ערב.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שאקי, זמנך תם.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני מסיים. במשא-ומתן הדו-צדדי, ובעיקר הרב-צדדי, יש מקום להעלות את השאלה הזאת. מדברים הרבה כל כך על הפליטים הפלשתינים, אבל יש גם פליטים יהודים שבאו ממדינות ערב. זה שנים אנו מעלים את התביעה הכל-כך צודקת והאלמנטרית. האם הדברים מועילים? אם הם לא מועילים, רצוי היה להעלותם, כדי שאותם יהודים שהגיעו ממדינות ערב יזכו גם הם בפיצוי.

אחרון, כמה מדינות שגרירותן בירושלים? אדוני השר, אני חושב שכדאי לעשות מאמצים כדי שמדינות נוספות תראינה בירושלים את בירת ישראל ותעלינה את השגרירויות שלהן לירושלים. ידוע לי שראש ממשלה קנדי הודיע בשעתו, שהוא מוכן להעביר את שגרירות קנדה, ואחר כך נסוג. ידוע על מועמד לנשיאות בארצות-הברית שהבטיח ונסוג. מדובר על ירושלים המערבית. איזה היגיון שבעולם מונע ממדינות המערב להקים שגרירויות שלהן במערב ירושלים? הלוא על מערב ירושלים אין ויכוח אליבא דכל הדעות. מה מונע מארצות-הברית עצמה להקים את השגרירות שלה בירושלים? זה תחום למאבק. אנחנו צודקים, אנחנו על קרקע מוצקה, ואולי נזעזע בעניין הזה של היחס השלילי לירושלים, וזה יהיה אחד ההישגים היפים. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה לחבר הכנסת אבנר שאקי. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה. נא לשמור על מסגרת הזמן של חמש דקות. רשימתנו ארוכה אבל סגורה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר החוץ, אני מתנגד למדיניות החוץ שלך, זה לא חדש, אם קיימת כזאת, כי לדעתי אינך דבק בעמדותיך, הלכת שבי אחרי סממאות שווא, אינך מבחין במה שבאמת קורה בעולם הערבי שסביבנו, ואינך מבין את ההיגיון הערבי שבשורשי הסכסוך. אתה מתעלם מהעובדה שמתנהל כאן מאבק בין תרבויות, ומתעלם מאופיים הדיקטטורי של המשטרים בארצות ערב.

עכשיו אני עובר לסדרה של שאלות. מה השתנה בעולם הערבי, שמוכיח את רצונם בשלום? שר ההגנה של מצרים, לדוגמה, שאתה יש לנו שלום, אמר: אנחנו מתחמשים כי ישראל היא האויב מספר אחת שלנו. הוא אמר את זה פעמיים בשנה-וחצי האחרונה.

מה הם או מי הם הגורמים המשפיעים על התנהגות העולם הערבי? אירן? סעודיה? לוב? האסלאם? הטרור?

אולי יש לך הערכה לגבי השאיפות של ערביי ישראל? בסופו של דבר, למה הם שואפים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מי אלה ערביי ארץ-ישראל?

רפאל איתן (צומת):

לא אותך אני שואל.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני שואל אותך.

רפאל איתן (צומת):

אותך אני שומע באכסאל. מה אני צריך לשמוע אותך פה?

האם את שאיפותיהם של הערבים המתגוררים במחנות פליטים ניתן לספק בפשרות כלשהן? אם כן, מה הן?

האם האמנה הפלשתינית קיימת כלשונה?

האם זכות השיבה נמחקה מהדרישות? מתי, ועל-ידי מי?

מה יחסם של הערבים לירושלים? האם השלימו עם איחודה? לא השלימו?

ידוע שהערבים התנגדו לשיבת-ציון, זה לא חדש, לעלייה, להתיישבות. האם שינו את דעתם? האם שינו את התייחסותם לנושאים הללו, שהם הבסיס שעליו קמה מדינת ישראל? האם יחסם השתנה? האם השלימו?

מה יחסך אתה להתיישבות בכל חלקי ארץ-ישראל, כפי שהיתה לפני קום המדינה?

נשמעת אומר: רק אנחנו יכולים לתת, כדי שהתהליך יימשך. ככה מנהלים משא-ומתן? הצד השני פטור מלתת ולו משהו, כמו הפסקת טרור, ויתור על זכות השיבה?

האם יוותרו הערבים על הקמת מדינה פלשתינית ממערב לירדן? אם לא יוותרו, מה יהיה בהמשך? אם הם לא יוותרו, איך תיראה האוטונומיה?

מה הם, לדעתך, מרכיבי כושר ההרתעה שלנו מול האויב השוכן לגבולנו? אמרת פעם: החזקת יהודה ושומרון היא גורם מרכזי בכושר ההרתעה. האם זה נמוג? או השתנה?

האם הסכם כלשהו מהווה תחליף ליתרון אסטרטגי הטמון בשטחים חיוניים, כמו יהודה ושומרון או רמת-הגולן?

השאלות הן לאו דווקא לפי סדר כרונולוגי. האם הסכמתם, כדי לזכות בתמיכת המפלגות הערביות בכנסת, להפסיק את הפיתוח והבנייה בנחל-עירון? בידיש זה ואדי-עארה. אם לא, מדוע הופסקה הפעילות להקמת עיר במרכז נחל-עירון?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ערבית היא שפה רשמית.

רפאל איתן (צומת):

מה יש לך? עוד מעט קונים את כל האדמות שלכם.

ידוע, כי זה פורסם, שאירן שואפת לנשק גרעיני. האם הסכם כלשהו עם ערביי ארץ-ישראל יהווה גורם מרסן, ממתן, את התהליך האירני? או אפילו הסכם עם סוריה?

האם הסכנה הזאת אינה מחייבת פיזור אוכלוסייה? ואם כן, איפה?

האם הממשלה, ובעיקר אנשי משרדך, מדברים כאיש אחד כלפי חוץ? האם אין התבטאויות מביכות, מקריות או מכוונות, מפיהם של שרים שונים, על ויתורים, נסיגות, תנאים לשלום, צעדים חד-צדדיים?

בתאריך 10 במאי 1981 פנית לראש הממשלה והפצרת בו שלא לפגוע בכור העירקי. השתמשת גם בביטוי "ישראל תהיה כערער בערבה". עברו 12 שנים. מה עמדתך היום, לאחר מעשה? האם לא טעית אז טעות גסה ומסוכנת, אם היו מקבלים את עמדתך, חס וחלילה? ואם טעית אז, מי לידנו יתקע שאתה לא טועה טעות גסה בהערכת הכוונות של מנהיגי ערב היום?

האם מנהיגי ערב, הדיקטטורים, זקוקים לשלום אתנו? האם הם זקוקים לנו בכלכלה, בתרבות, במדע, בבריאות? מי מהם קונה את הרעיון הזה של מזרח תיכון אחר, עם כלכלה אחרת, עם שיתוף פעולה, עם כל מיני חלומות באספמיה?

לפני ששת-הימים הענקת לדה-גול חזון וערכים. וידוע איך הוא התנהג לפני המלחמה, במסעות אבן, ולאחריה. האם אינך חוזר על טעויות בהערכת מנהיגים שמחוץ לגבולות מדינת ישראל? זה חוזר על עצמו.

אני מצטט אותך: "המלך חוסיין בא אלי בחלום וניהל אתי שיחה ארוכה בענייני הוועידה הבין-לאומית". זה נאמר על-ידך ב-13 במאי 1988 לעיתון "הארץ". זה ציטוט מעיתון "הארץ", מדברים שאתה אמרת לעיתון.

אפרים סנה (העבודה):

"חיים שכאלה".

רפאל איתן (צומת):

האם היה המשך לחלום ההוא? האם חלומות כאלה משפיעים על אורח מחשבותיך, מעשיך והחלטותיך? האם יש לך פותרי חלומות במשרה מלאה או חלקית במשרד? אולי "מזרח תיכון חדש" זה חלום חדש, חד-צדדי, או עם שותפים סמויים שעדיין לא נתגלו?

"אם הממשלה מקפידה ומונעת התיישבות במקומות הראויים ליישוב, הרי זו כתיבת ספר לבן על-ידי עצמנו" – פרס ל"מעריב" במאי 1976. מה השתנה מאז? והאם אתה כראש ממשלה אמרת: "אני גאה שהפסקתי את ההתנחלויות"? אם אמרת, איך זה מתיישב עם מה שנאמר לעיל? ואם לא אמרת, האם תכחיש?

"יש לשמור שבישראל יהיה לא רק אורך אלא גם רוחב. אל לנו להתפתות לכל מיני יועצים ועיתונאים לחזור לארץ שרוחב מותניה 14 ק"מ – – –"

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת איתן, זמן רב לפני כשתי דקות.

רפאל איתן (צומת):

אתם חייבים לי שעתיים מכנסות קודמות.

היו"ר י' עזרן:

אמת, זה נכון. אני מקווה שלפחות בלי ריבית ובלי הצמדה. אחרת לא הייתי יוצא מזה.

רפאל איתן (צומת):

אני כבר מסיים.

"הכול אומרים שצריך להגן על רמת-הגולן, ששם יש הרים גבוהים. גם בשומרון יש פסגות גבוהות, ולמרגלות השומרון שוכנת רוב האוכלוסייה של ישראל" – שר הביטחון שמעון פרס, יוני 1976.

הכול ציטוטים: "שמעון פרס לא נשבר. הוא ניסה לרכך ולהרגיע ולסבר את האוזן בקול ההיגיון, ולא נסחף בזרם התוקפנות המילולית נגד המתנחלים. כל העת ביקש לא לאבד את חוש הפרופורציה ולזכור שמדובר ביהודים בעלי מניעים אידיאליסטיים" – 2 באוגוסט 1974, תיאור של ישיבת סיעת המערך בכנסת על התנחלות סבסטיה, פורסם בעיתון "דבר".

מה השתנה? מדוע שינית את עמדותיך? ולמי זה הועיל? לערבים? ואם הועיל להם, האם הפגישות בווינגטון הן המודד? האם המטרה היא המפגשים או שהם מהווים אמצעי? אולי תואיל בטובך לנתח את המצב במזרח התיכון לאחר התפרקות ברית-המועצות, האם מלחמה יזומה על-ידי הערבים מהווה איום של ממש, כאשר אין גיבוי של מעצמה כברית-המועצות לשעבר?

ואם לא נוותר על כושר הרתעה ולא נחתום על מסמך שאין לו שום אחיזה מוסרית במזרח התיכון, האם תפרוץ מלחמה? על סמך מה אתם אומרים: "אם לא יהיה שלום, תהיה מלחמה"? והמצב כיום מהו? הנייר חסר לנו? נכסים אסטרטגיים ויכולת קיום במחיר נייר שאין לו שום ערך בעיני הערבים? ואם אתם טועים בכל גישתכם, מה יהיה מחירה של טעות זו? השמדה? מי יישאר להכות על חטא?

המדיניות המוקרנת על-ידי הממשלה הזאת מחלישה את יכולת העמידה, מבזה את הכבוד הלאומי, פוגמת בכושר ההרתעה, מביכה את הציבור ומייאשת את בעלי החזון הציוני, ה"אידיאליסטים" כלשונך, כפי שכינית את אלה שעלו לסבסטיה, ושומטת את הקרקע מערכי הציונות הלאומית, ערכים שעליהם קמה מדינת ישראל.

תודה וסליחה. תרשום לי שתי דקות – – –

היו"ר י' עזרן:

בהחלט יש לך "פור" אצלי. אני רק מקווה שלא תנצל את כל הסמכויות והזכויות שלך כאן.

תודה רבה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, אדוני סגן שר החוץ, חברי הכנסת, בניגוד לדעתו של רפול, אני סבור שמדיניות החוץ, כמו מדיניות הביטחון של הממשלה, תבטיח את עצמאותה של המדינה, תחזק את ביטחונה ותביא לכינון שלום עם הפלשתינים והארצות השכנות.

אני רוצה להביע הערכה חיובית לפועלם של שר החוץ, סגן שר החוץ, המנכ"ל החדש של משרד החוץ, שאני מברך אותו, אורי סביר, ועובדי משרד החוץ, שהם יביאו למה שאמרתי קודם לכן. אני רוצה לברך את עובדי משרד החוץ על העבודה המסורה והחשובה שהם עושים למען המדינה.

עם זאת, אין לי אפשרות, בדקות המעטות העומדות לרשותי, לומר יותר מאשר שצריך לחזק את מעמדם ולשפר את שכרם ותנאי עבודתם. אני מקווה שהכנסת תתרום לעניין הזה.

כבר הוזכר שלמשרד החוץ יש תרומה נכבדה ביותר לכך שהיחסים בין ארצות-הברית לבין ישראל חזרו לאותו אופן שהיה לפני הרבה מאוד זמן. אנחנו זוכרים מה היה בתקופת ממשלת הליכוד, ואילו

בחודשים האחרונים שוקמו היחסים, ואני רוצה להביע הערכה על ההתמדה בטיפול ובביסוס יחסי הידידות המיוחדים עם ארצות-הברית.

אני רוצה לציין את ההתפתחות והתנופה של היחסים שלנו עם המדינות באסיה, כמו יפן, סין ודרום-קוריאה, אולם יש להדגיש חזור והדגש את מעורבותן העקיפה בסכסוך הערבי-הישראלי, וכוונתי היא לתחמושת הצבאית שהם מספקים לגרועים שבאויבינו. אני מודע למעמד המרכזי של סין באסיה ובזירה הבין-לאומית, ואני מברך את שר החוץ ואת משרד החוץ שעשו כדי לכוון יחסים וכדי לחזק את היחסים האלה ולפתח אותם בתחומים של מסחר, מדע, תירות וכיוצא בזה, אבל אנחנו צריכים להיות מודאגים מתרומתה של סין למירוץ החימוש המסוכן במזרח התיכון, במיוחד מאספקת טילי קרקע-קרקע למדינות קיצוניות באזור.

אני רוצה לומר מעל במה זו, שאנחנו חיים כיום בעידן של תקשורת המונים בין-לאומית, תקשורת שמגיעה למונטריאול שבקנדה, להלסינקי שבפינלנד ולאייזו עיירה נידחת בלב ארצות-הברית, בעידן שבו הצופים יודעים מתי ואיפה נופל "סקאד", ולפעמים יודעים עוד לפני שאנחנו יודעים, בעידן שבו יודעים מה קורה בכיר-האדומה, בשידור חי, או, להבדיל, מה מחליט בית-המשפט הגבוה לצדק בעניין מגורשי ה"חמאס". בעידן שכזה יש חשיבות גדולה לפעילות נמרצת ויעילה של משרד החוץ, יש חשיבות בהזנתה של התקשורת העולמית במידע עדכני, מידע בזמן אמת, מידע אמיתי, ואיני מדבר על תעמולה, אני מדבר על הסברה.

קחו, לדוגמה, את פרשת 400 המגורשים. האם ההסברה הישראלית באמת הצליחה להעביר לאותם מאות מיליונים של צופים בעולם כי אותם מגורשים אומללים שנותקו ממשפחותיהם אינם נפשות תועות ומסכנות וגם אינם מל"ו צדיקים? האומנם הצליחה ההסברה שלנו להעביר את זעקת קורבנות הנרצחים ואת הזוועות שחוללו אנשים אלה ותנועתם? איננו צריכים לקבוע את המדיניות שלנו בהתאם לדעת הקהל העולמית, המדיניות שלנו נקבעת על סמך הצרכים הביטחוניים והלאומיים של המדינה ואזרחיה. מאידך גיסא, אל לנו להתעלם מדעת הקהל העולמית, ובמיוחד זו של מדינות ידידותיות כמו מדינות המערב, ובהן ארצות-הברית.

אני רוצה לסיים בכך שאני מברך את משרד החוץ על הפעילות שנעשתה לחיזוק היחסים עם רוסיה ועם חבר המדינות העצמאיות, אבל איני יכול, גם לאחר ביקורי, שהיה לא מזמן, בשלוש מדינות – רוסיה, ביילורוסיה ואוקראינה – שלא לקרוא מעל במה זו לשר החוץ, לעשות בצורה התקיפה ביותר נגד כל גילוי אנטישמיות של קבוצות ושל יחידים בתוך המדינות האלה שציינתי אותן קודם. מה ששודר היום ב"קול ישראל" על מאמר השטנה, שיש בו עלילת דם, בעיתון "פראבדה", שהיה שופר הארס והשקר של המפלגה הקומוניסטית של ברית-המועצות לשעבר והיום הוא מסתתר מאחורי אנשים פרטיים וחצי ציבוריים, מחייב את שר החוץ למחות באופן רשמי בפני שלטונות רוסיה ולתבוע מהם לפעול בתוקף נגד גילויים של אנטישמיות ולנקוט נגדם אמצעים משפטיים ומינהליים על מנת למנוע פרסומים מעין אלה. אני יודע שעכשיו יש גם משפט שמנהלים אנשים הקשורים בישראל נגד תנועת "פמיאט". אל נשאיר אותם לבד במאבקם זה.

ולסיום אני רוצה להדגיש, שגם הידיעה שהתפרסמה הבוקר, על אספקת 72 מטוסי קרב מן החדשים ביותר מארצות-הברית לסעודיה, מחייבת אותנו לפעול למניעת אספקה מסיבית של נשק איכותי למדינות הערביות, כאשר אספקה זו יכולה לסכן את שלום האזור. ובמיוחד צריך לפעול למניעת התפתחות כושר התקפי אסטרטגי במדינות הערביות. אני חושב שפעולה נמרצת ותקיפה סיכלה בעבר ויכולה לסכל גם עכשיו את הדבר הזה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת עמנואל זיסמן. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. אני מבקש מאוד לדייק.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת פורת, אני מבקש סליחה, יש הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חגי מירום.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החוץ, אני מתנצל שאני מוסר פה הודעה, אבל זה כורח פורמלי.

ועדת הכנסת קבעה את הוועדות הבאות לדיון בהצעות חוק: ועדת הכלכלה תדון בהצעת חוק רשות הדואר (תיקון – מחלקי דואר), התשנ"ג–1993, של קבוצת חברי כנסת, שהגישה חברת הכנסת תמר גוז'נסקי; ועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בהצעת חוק הסקרים, התשנ"ג–1992, של חבר הכנסת דוד מנע; ועדת החינוך והתרבות תדון בהצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – שבוע לימודים), התשנ"ג–1993, של קבוצת חברי כנסת, ובהצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון – שבוע לימודים), התשנ"ג–1993, של חברת הכנסת לימור לבנת; ועדה משותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט והוועדה לענייני ביקורת המדינה תדון בהצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת רפאל אדרי, לשם הכנתה לקריאה ראשונה. הוועדה תמנה עשרה חברים, חמישה מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה המשותפת יהיה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

תודה רבה, אדוני; תודה לחברי הכנסת.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו מודים ליושב-ראש ועדת הכנסת.

סקירת שר החוץ על פעולות משרדו

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת נעמי חזן.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, אנו נמצאים עתה במליאה ריקה למדי, הרחק מאור הזרקורים המשוטטים להם אי-שם בקומה השנייה ועסוקים בפרשת המניפולציות של ש"ס את מרצ וכדומה. עם זאת, ואף-על-פי שאפשר כי אתה חש עצמך מקופח קמעה בדיון השגת הזה, לנו אין טעות: אנחנו יודעים היטב, שהמנוע המניע היום את מהלך המשא-ומתן המדיני מצוי אצלך. אפשר להאשים אותך בדברים רבים, אך לא בחוסר כשרון ולא בחוסר חריצות. אתה ניחנת באלה, וכדרכך אתה עקשן, חרוץ ומסור, יודע לעבוד עבודת צוות אולי טוב יותר מכל השרים האחרים בממשלה, בדרך להשגת היעד שאליו אתה חותר.

לכן הדיון כאן חשוב, וגם הדברים שאני מבקש להשמיע באוזניך נראים לי חשובים, גם אם אינם זוכים לתהודה רבה. אני רוצה להשמיע אותם לך ולסגן השר החרוץ לא פחות, יוסי ביילין. המחלוקת בינינו היא בשאלה מהו היעד המדיני ואיך משיגים אותו; איך אכן מגיעים לשלום ומה מידת דבקותנו ואחידתנו בארץ-ישראל. המחלוקת אינה צריכה הסברים רבים, והיא ידועה. אני רוצה לדבר על שתי נקודות – היושר והתבונה. על החריצות והמסירות כבר נתתי את השבח, אם אפשר להגדיר זאת כשבח.

את נקודת היושר אני רוצה לייחס לסוגיית רמת-הגולן והמשא-ומתן המדיני עם סוריה. במציאות שבה אין צורך להתפרץ בקריאות ביניים – ואין לנו גם יושב-ראש היסטרי שיפסיק אותנו ויראה בכל קריאת ביניים סיבה להוציא את הילד מהכיתה – אני רוצה לומר כי מפלגת העבודה, לפני הבחירות, דנה בפיתוחן בסוגיה, מה הם הדברים אשר ניתן להציע לסוריה במסגרת משא-ומתן מדיני. דומני שיותר מכל המפלגות כולן, אולי יותר מהליכוד ומהמפד"ל, שכתבו דברים נחרצים בקשר לגולן, היא ייחדה לכך דברים במצעה לאחר ויכוח גדול – שאני יודע שהיה לך חלק בו – ולאחר משא-ומתן ממושך ומייגע עם מתיישבי הגולן, קיבוצי התק"ם וגורמים נוספים. מפלגת העבודה הגיעה לנוסחה שאותה הציעה בפני העם, והיא באה לידי ביטוי גם בדבריו של ראש הממשלה ערב הבחירות. הדברים שאומרת מפלגת העבודה הם: "ישראל רואה ברמת-הגולן אזור בעל חשיבות רבה לביטחונה, לשלומה ולהבטחת מקורות המים שלה גם לעת שלום". אני בטוח, שכאשר דובר על שלום, הכוונה היתה לשלום חוזי עם שגרירים, אותו שלום שאנו מבקשים אותו. "ברמת-הגולן, שעליה הוחל המשפט, השיפוט והמינהל של ישראל, יימשכו בכל הסכם שלום עם סוריה, הסדרי הביטחון, הנוכחות והשליטה ההתיישבותית והצבאית של ישראל."

אני חושב שהדברים כה ברורים, שגם אם אפשר למצוא בהם במרומז – זה לא כתוב – נכונות לנסיגה של סנטימטרים, ודאי שהם אינם הולמים את מה שידוע לי ולך כעת, שאין אפשרות להגיע להסכם עם סוריה, גם אם ייקרא הסכם שלום, ללא נסיגה מרמת-הגולן כולה, או לפחות הכרה בריבונות סורית על רמת-הגולן, עם הסדרי ביניים אשר יכולים לארוך שנים, עם פירוז וכדומה.

אין לי שום ספק, שכל בר-דעת מבין, שסוריה אינה יכולה להסתפק בפחות ממה שנקבע בהסכמי קמפ-דייוויד. הסכמי קמפ-דייוויד היו לנגד עיניכם, 242 ו-338 אשר חרותם על מצעכם היו לנגד

עיניכם, ואף-על-פי-כן כתבתם והבנתם, שהדבר אשר כתוב במצע מפלגת העבודה ואשר הצגתם לעם מתיישב עם ההסכמים האלה. אני שואל: האם אתם עומדים בדברים האלה או אינכם עומדים בהם? אני מוסיף ואומר: זכותו של אדם פוליטי, זכותה של מפלגה, גם לשנות את עמדתם. אפשר לומר: חשבנו, אך התברר שזה לא ניתן. אבל אי-אפשר להונות את העם. אומרים – וגם אתה אמרת זאת לא אחת – שגם בגין הגדול, עשה כך. אני חושב שאז נעשה דבר חמור, אבל בכל זאת יש שוני: אז היה התום של לפני הסערה. כאן נכתבו הדברים על רקע הסערה ועל רקע הידיעה של כל מה שעומד לפנינו. כאן אי-אפשר לדבר על פתח שנפתח, אשר לא היה קודם לכן.

על כן, אדוני שר החוץ, אני חוזר אל נקודת היושר.

שר החוץ ש' פרס:

לא ברור לי למה אתה מתכוון כאשר אתה מדבר על תום במקרה זה.

חנן פורת (מפד"ל):

אסביר את עצמי. אמרתי, קודם כול, כי אין לי מה ללמוד מבגין, אם בדבר הזה הוא לא היה ישר ולא הוגן, וגם אם עשה זאת – אין זה משנה כלל. אבל לפני שבא סאדאת, לפני הסכמי קמפ-דייוויד, לא הייתה המציאות הזו לנגד עינינו. היה מצע של הליכוד, אשר לא התייחס במישרין לסוגיית סיני. אני יכול להסכים, שבסיטואציה כזו אמר בגין כי נוצרה מציאות חדשה, נוצר מצב חדש שיש להתייחס אליו. אני חושב שהיתה זו שגיאה שלא להביא את הדברים לעם, אבל כאן בוודאי אין פני הדברים כאלה, ואי-אפשר לצלצל כל הזמן בפעמון התקדים, כאשר אתם עצמכם כתבתם את אשר כתבתם.

על כן, אני מתמקד בנקודה הזו ואומר לכם: זכותכם וטעמכם לשנות את עמדתכם. אם תגיעו להסכם אשר כרוך בנסיגה מן הגולן, לטעמכם אפשר שהוא יהיה קביל. אך אינכם יכולים לעשות זאת בלי לשאול את פי העם. אתם צריכים לחזור אל העם במסגרת בחירות, מפני שאי-אפשר להציג בפני העם האומלל הזה את ההסכם ולומר לו: או שתחליט כי אתה בעדו, או שתסתכן במלחמה. זה דבר שאינו מתקבל על הדעת, זה דבר אשר יכול לעודד את הסורים לאיים במלחמה אם לא נקבל את ההסכם, ולהציג את כל המדינה כסרבנית שלום.

יש דרך נאותה וישרה: הצגתם עמדה, שיניתם את עמדתכם, אתם מביאים הסכם. כאשר יגיע הסכם, אם אכן יהיה כרוך בנסיגה מהגולן, אני חושב שהיושר והצדק מחייבים להביאו אל העם במסגרת הכרעה של בחירות. בנדון זה הייתי רוצה לשמוע תשובה ברורה, קודם כול, האם יש נכונות להביא את הנושא להכרעת העם, והאם אינני צודק בהגיוי, שהדבר צריך להיעשות במסגרת בחירות.

עוד שני משפטים הנוגעים לסוגיית התבונה, וכאן אני רוצה להתייחס לסוגיה הפלשתינית. התפרסם אתמול מאמר, שהייתי מיעץ מאוד לשר ולסגן השר לקרוא אותו בעיון. ייתכן שהמקורות שלו נתונים לנגד עיניכם ביתר פירוט מכפי שהם מופיעים במאמר. כוונתי למאמרו של שלמה גזית. הוא מצטט מחקר של דוד פולוק, אשר עמד בראש יחידת המחקר לענייני המזרח התיכון של סוכנות ההסברה האמריקנית. הוא מביא נתונים מסקר אמין שנערך במגמה רחבה מאוד בקרב ערביי ירדן והפלשתינים ביהודה ובשומרון. על השאלה, מה היעד המדיני המציאותי ביותר עבור הפלשתינים

במצב הנוכחי, השיבו 48% מכלל הנשאלים ו-57% מכלל הפלשתינים: מדינה עצמאית פלשתינית בכל שטח פלשתינ, זאת אומרת בתחום "הקו הירוק", לרבות מדינת ישראל; 28% השיבו: מדינה עצמאית בשטחי הגדה המערבית ורצועת-עזה. על השאלה: האם תעמוד על שליטה ערבית בירושלים, אפילו במחיר סיכול הסיכוי לוותורים ישראלים בשאלות אחרות? השיבו 94% מן הנשאלים – שימו לב, אפשר לשגות ב-1% או ב-2%, אבל כאן מדובר על 94% – כי יש לעמוד על השליטה הערבית בירושלים אפילו במחיר פיצוץ של המשא-ומתן. האם מותר על-פי האסלאם לקיים שיחות שלום עם ישראל? 65% סבורים שאסור.

אני רוצה לומר: מי שאיננו מעמיד את הנתונים הבסיסיים האלה לנגד עיניו בשעה שהוא נושא ונותן, לא כאיזו עמדה קוניקטורלית, אלא כעמדה בסיסית, ומשמיט מידי ישראל את יסודות הקיום שלה, יכול להיות שהוא חרוץ, יכול להיות שהוא מוכשר, אבל הוא בוודאי איננו נבון, ואני לא הייתי רוצה שהתבונה לא תהיה נר לרגלינו בשעה שאנחנו עוסקים בדבר גורלי כל כך כמדיניות החוץ, שהיא בסופו של דבר גם מדיניות הפנים והקיום שלנו. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, חבר הכנסת חנן פורת, יש לך פה איזה חוב אצלי של כמה דקות, לא נורא, פעם אחרת.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

סקירת שר החוץ על פעולות משרדו

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, חברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דוח פעילות משרד החוץ משקף שתי מגמות חשובות מאוד, לפי דעתי. ראשית, המשך מגמה של פיתוח היחסים הבין-לאומיים של ישראל, מגמה שהחלה לפני שנים מספר, אבל צברה תנופה גדולה מאוד אחרי השינויים במזרח-אירופה וקריסת האימפריה הסובייטית. אני חושבת שהתנופה הזאת מוכיחה את ההסתגלות של ישראל למערכת הגלובלית אחרי תום המלחמה הקרה.

והמגמה השנייה, שהייתי רוצה לברך עליה שבעתיים, היא המגמה של חזון של מדינת ישראל במערכת הבין-לאומית בשנים הקרובות. זאת אומרת שיש השראה בדוח הזה, והשראה שמנסה לגבש עמדה של ישראל במערכת המזרח-תיכונית, במערכת הגלובלית, במסגרת הסדרי שלום לטווח רחוק.

בתוך החזון הזה יש דגש, לפי דעתי מוצדק ומבורך, בנושאים כלכליים, בהבנה נכונה שהמערכת הבין-לאומית מונחית יותר ויותר על-ידי שיקולים כלכליים. ובמסגרת הזאת הערותי מכוונות בעיקר לחיזוק, וייתכן מאוד לתיקון, של שתי המגמות החיוביות שאנחנו רואים בדוח.

הדבר הראשון: לפי דעתי, במדיניות החוץ של מדינת ישראל עדיין יש תפיסה גיאוגרפית מוגבלת. עיקר הדגש במדיניות החוץ שלנו הוא על ארצות-הברית ומערב-אירופה, וכמובן על המשא-ומתן לשלום. בזמן האחרון יש התפתחות לכיוון של מזרח-אירופה, מדינות חבר העמים וכדומה. היתה התפתחות חשובה מאוד באסיה, בכל מה שקשור לכינון יחסים עם סין ועם הודו, אבל, לפי דעתי, עדיין הראייה שלנו אינה אוניברסלית מספיק.

באפריקה אין לנו יחסים היום עם 20 מתוך 40 מדינות מדרום לסהרה, ויש בעיות חמורות בכל מערכת היחסים שלנו עם דרום-מזרח אסיה. במלים אחרות, לא מתגלה בדוח הזה חשיבה אוניברסלית, שמנסה להתוות מדיניות חוץ עצמאית של מדינת ישראל בכל הקשור לכל מדינות העולם.

לדאבוני הרב, מצאתי בתוך הדוח שיש התייעצות מתמדת בין ישראל לבין מחלקת המדינה של ארצות-הברית בכל מה שקשור לתיאום עמדות ומדיניות כלפי העולם השלישי, וזה, אגב, מושג שגם זמנו עובר היום.

לפי דעתי, מדינת ישראל צריכה לסלול לעצמה כרגע מדיניות לגבי כל העולם. חשוב מאוד בשבילנו עכשיו, במערך החדש, לגבש את עמדתנו גם כלפי מדינות אסיה ואפריקה כמכלול, ולהתחיל לפתח ערוצי תמרון בנושאים האלה וכלפי המדינות האלה.

אולי מיותר להזכיר, שרוב הקונפליקטים – תסלחו לי, כל הקונפליקטים – האלימים מאז מלחמת העולם השנייה הם במדינות שהיו קרויות בעבר: מדינות המשתייכות לעולם השלישי, ולכן חשוב מאוד בכל המערך לפתח את החשיבה ולעדכן, לחדד ולעדן את המדיניות גם כלפי המדינות שיש נטייה להזניח אותן.

הייתי רוצה לפתח מבחינה מהותית גם כמה הערות לגבי הדגש הכלכלי, שאני רואה אותו כנכון. אני חושבת שבאופן כללי הניתוח מוצדק, אבל אני רואה כמה בעיות במדיניות המשרד, שוב, כפי שהיא משתקפת בדוח. יש היום שלוש מחלקות כלכליות. המחלקות הכלכליות האלה הן מחלקות גיאוגרפיות. אם אומנם נכון, שמדיניות חוץ היום שמה דגש חזק מאוד בנושאים כלכליים, הרי לא ברור כלל ועיקר מדוע יש הפרדה בין המחלקות הגיאוגרפיות לבין המחלקות המדיניות והכלכליות. ייתכן מאוד שהמדיניות צריכה להיות מגובשת יותר.

כך גם לגבי מש"ב – המחלקה לשיתוף בין-לאומי. היתה התפתחות ותנופה גדולה מאוד בפעילות של מש"ב בשנה האחרונה. אני מברכת במיוחד על ההתקשרויות עם גורם שלישי, משום שאני חושבת שזה מכניס את ישראל לתנופה בכל מה שקשור להגשת סיוע ושיתוף פעולה, אבל עם זאת יש מקום להתחיל היום לשתף ארגונים לא-ממשלתיים בכל מערכת שיתוף הפעולה הבין-לאומי שלנו. זה מקובל ברוב מדינות אירופה, גם בארצות-הברית, בהחלט בסקנדינביה, ויש פה אפשרות לשים מחדש את הדגש בנושא מש"ב. במלים אחרות, גם בצד המהותי יש לי הרושם, שהדגש הכלכלי עדיין לא מגובש מספיק, לא משולב מספיק עם המחלקות המדיניות שעוסקות בנושאים האלה.

מכאן שאני מוצאת גם במהות וגם בחזון המשתקפים בדוח הזה כיוון מבורך, יחד עם האצת תהליך השלום, אבל הייתי מבקשת לחשוב על זה במונחים גיאוגרפיים כלליים יותר, ולפתח מבחינת המדיניות גם את הקשר שבין הכלכלה לבין מדיניות החוץ בצורה שיטתית יותר. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחברת הכנסת נעמי חזן. בבקשה, חבר הכנסת אליהו בן-אלישר. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז. אני רואה שאיננו נוכח. גם חבר הכנסת שאול עמור איננו נוכח, גם חבר הכנסת טלב אלסאנע. בכל אופן, יש לנו רשימה רצינית, אבל עקרונית יכול להיות שאנחנו נגיע מייד לחבר הכנסת מיכאל איתן.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, אני שמח לשבח את דוח הפעילות שמשרד החוץ או שר החוץ הניח על שולחן חברי הכנסת. זאת הפעם הראשונה שההגשה יפה, אסתטית, בהירה מאוד, ברורה מאוד ונוחה לשימוש. לא כל יום מכבדים בארץ עקרונות אסתטיים, ופשוט נעים לשבח

דוח פעילות כל כך יפה. עובד משרד החוץ, אלון פנקס, עשה עבודה נאמנה, ראיתי ששמו מוזכר, ואני חייב לומר שהיה זה רעיון מצוין להשתמש באיור של יעקב אגם. אבל לא על דוח הפעילות אדבר.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אעמוד על נקודה שחוזרת הלך וחזור בדבריו של שר החוץ, בדבריו של ראש הממשלה, בדבריהם של נציגים ומנהיגים אחרים של מפלגת העבודה – ההסתמכות על מדיניותו של מנחם בגין, ההסתמכות, אולי בעיקר על קמפ-דייוויד ובעקבות זאת גם על מה שקרוי: נוסחת מדריד.

יש לי ויכוח עם שר החוץ, ויכוח נוקב מאוד. אני חושב, אדוני שר החוץ, שאתה משתמש בשם קמפ-דייוויד לשווא, מתוך אינטרס פוליטי מובהק, שלך, לבסס את המדיניות שלך, של מפלגת העבודה, של ממשלת השמאל הישראלית היום, כאילו על התקדים של קמפ-דייוויד, כאילו על תקדים הנסיגה, שבסופו של דבר הביא לחתימתו של חוזה השלום בין ישראל ובין מצרים.

למיטב הכרתי, ממשלת ישראל הנוכחית איננה מנהלת מדיניות של קמפ-דייוויד; בעצם זאת מדיניות שנוגדת את קמפ-דייוויד. נכון, לקמפ-דייוויד יש כמה פירושים, ונכון גם לומר, שההסכם הזה הושג בזכות העובדה שהיו לו פירושים שונים. במידה רבה מאוד ניתן להשוות את זה עם קבלת ההחלטה 242 במועצת הביטחון, פה-אחד. גם החלטה 242 התקבלה, לאמיתו של דבר, בזכות העובדה שהיו לה פירושים שונים, כך גם קמפ-דייוויד.

נבצר מבינתי, עם כל המאמצים, מדוע הממשלה הישראלית, מדוע מפלגת העבודה חייבת לאמץ לעצמה את הפרשנות לקמפ-דייוויד, שהיא פרשנות ערבית ולא פרשנות ישראלית, ולא פרשנות ישראלית כפי שהיא התבטאה על-ידי מי שחתם על קמפ-דייוויד, מי שעידד את קמפ-דייוויד, ואני יודע שהמשלחת הישראלית לא יצאה מקמפ-דייוויד עם כל מה שהיא נכנסה לתוכו. ידוע לי, אבל המרחק ביניכם לבין התוצאה של קמפ-דייוויד הוא כמרחק הפרשנות המצרית לאותו הסכם.

אני אתן רק כמה הסברים, במסגרת הזמן, כי יותר מזה לא אוכל. הראשון: קמפ-דייוויד נתן, כפתרון זמני, נכון, למשך חמש שנים, אוטונומיה פרסונלית ולא אוטונומיה טריטוריאלית; ואני ער לפרשנות שלך, אדוני שר החוץ, ולפעמים גם לרוח ההומור הטובה ששורה עליך, כאשר אתה אומר שאנשים אינם חיים כמו אצל שאגאל – בשמים, הם חיים על האדמה. הערבים באמת לא מדברים על שאגאל, אבל הם אומרים אותו דבר, שהאוטונומיה חייבת להיות טריטוריאלית. למה? למה לך לומר את זה? למה לך ללכת לפי זה? אתה מסכים לכך שהשלב הראשון יהיה שלב של פתרון ארעי. תשאיר את זה כמות שזה, ואחר כך תראה הלאה.

אני מכיר את המצע של מפלגת העבודה, אני מכיר גם את נוסחת מדריד. אני יודע שהמשא-ומתן על הפתרון הקבוע, פתרון הקבע, יהיה מבוסס על 242 ו-338, כל זה נכון. למה לך לעגן כבר היום, בהתנדבות, ללא צורך, את האוטונומיה לטריטוריה ובטריטוריה? זה דבר ראשון.

דבר שני, שהוא יסודי באותה מידה ואולי אפילו יסודי יותר. אצל בגין, אצל ממשלת הליכוד, בקמפ-דייוויד הם נאבקו על כך – לא נזכרה התנחלות היהודים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. מדוע? על-מנת לאפשר התיישבות חופשית, כמדיניות הממשלה. אתם הקפאתם את ההתיישבות היהודית. אתם בעצם הממשלה הראשונה בארץ אשר הקפיאה התיישבות ומתגאה בכך, במקום לבנות התיישבות. ההתיישבות הזאת, ההתנחלות הזאת, היתה צריכה להיות הנדבך השני, החצי השני של

אותה אוטונומיה. נכון, זו אוטונומיה לערבים, אבל חופש התיישבות ליהודים, והגנה על כך שהיא לא תיהפך למדינה פלשתינית.

היו"ר י' עזרן:

לסיום.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אני יודע, אדוני היושב-ראש, לכן עכשיו רק בראשי פרקים. ההליכה מעבר למה שהיה צריך, לשליטה משותפת על קרקע ומים – מדוע לא להשאיר את זה להמשך המשא-ומתן ולוותר על זה מייד בהתחלה? מדוע אני צריך לשמוע מחנאן עשראווי שהממשלה הישראלית שברה טבו, זה מה שהיא אמרה, והיא צודקת. אתם שברתם דברים שהיו בבחינת טבו, שהם לא האמינו ששיגו, כגון: נציגות ירושלים. מה שלא תגידו, פייצל אל-חוסייני מייצג בעיני העולם, כמובן, ולא רק בעיני הערבים, את תושביה הערבים של ירושלים. ירושלים בפנים, לצערי הגדול, שלא לדבר על כך שזה גם שבירת נוסחת מדריד, שלא היה כל צורך לשבור אותה; לא היה כל צורך.

מה תעשו, זאת שאלה, ואני מסיים, אדוני היושב-ראש, בתוך פחות מדקה. מה תעשו אם אכן אש"ף ימשיך להחיל את המדיניות שלו טיפין טיפין, מנות מנות, בהרבה מאוד פיקחות, בהרבה מאוד עורמה, ובעצם ללא תגובה וללא מענה ישראלי, ויחליטו באמת לצרף עכשיו את פייצל אל-חוסייני, אותו נציג ירושלים, לצערנו הגדול, לוועד הפועל של אש"ף, כפי שהדבר פורסם? מה תהיה התגובה של ממשלת ישראל?

באותה מסגרת, לצערי הגדול, של שבירת נוסחת מדריד, המשלחת הפלשתינית היום נפרדת, היא לא חלק מהמשלחת הירדנית. חנאן עשראווי עושה מסיבת עיתונאים כאשר לצדה דגל אש"ף, קבל עם ועולם; כולם רואים את זה. להראות לעולם: הנה, בבקשה, זה פלשתיין. אנחנו לא מגיבים.

אני מצטער לומר, אתם הרי מנהלים מדיניות, בסדר, זאת המדיניות שלכם. זאת מדיניות שלא תוביל לשלום; היא לא יכולה להוביל לשלום. הציונות של 100 השנים האחרונות לא יכולה להיות בלתי צודקת ואתם הצודקים עכשיו. לא יכול להיות. הציונות בנתה יישובים, אתם מקפיאים יישובים. לא יכול להיות שאתם צודקים. לא יכול להיות שהציונות הזאת לא נתנה לאש"ף לעלות מעל פני האדמה ואתם נותנים לו לעלות מעל פני האדמה. לא יכול להיות. אל תאמר לי שגם בימי שמיר אנחנו בעצם ניהלנו משא-ומתן עם אש"ף. אני יכול לומר מה ההבדל, אבל אין לי הזמן לעשות זאת.

אגב, אני נותן לך את מלוא הקרדיט. אתה יודע את ההבדלים, אתה חייב להגן על אותם ויתורים שאתם ויתרתם, שהם המדיניות של ממשלת השמאל הישראלית שאותה אתה מייצג ושאותה אני פוסל, ואני חייב לפסול. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת בן-אלישר. חבר הכנסת אברהם פורז איננו נוכח, חבר הכנסת שאול עמור איננו נוכח, חבר הכנסת טלב אלסאנע איננו נוכח, חבר הכנסת חיים אורון איננו נוכח, חבר הכנסת רענן כהן איננו נוכח, ואכן נבואתי נתקיימה וחבר הכנסת מיכאל איתן יעלה ויבוא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה להצטרף למלים שאמר כאן קודמי, חבר הכנסת אליהו בן-אלישר, בזכות הצורה החיצונית של הגשת הדוח. אני מצטרף לכל מלה שהוא אמר. האמת היא שרציתי להשתמש כמעט באותן מלים, אבל רציתי להוסיף עוד משפט אחד: שאף שהושקע בהכנת הדוח – בשלב זה אני מדבר בצורה החיצונית – מאמץ רב וטוב-טעם רב, בלטה גם הנטייה שלא ללכת לפאר מיותר כלפי חוץ, נשמרה מידה של צניעות גם בסוג החומרים, גם בצורה, ובאמת יישר-כוח למי שעסק בכך.

עכשיו, אשר לתוכן. הערה ראשונה שרציתי להעיר היא לגבי הפרויקט החדש שמשלב בו סגן השר יוסי ביילין, "חוץ צעיר". אני חושש מאוד שפרויקט כזה מאפיין דווקא מדינות לא כל כך דמוקרטיות. אני לא סבור שבתחום כניסה לבתי-ספר תיכוניים צריך משרד החוץ לעסוק בפרויקטים מסוג כזה. אני סבור שבמציאות שלנו צריך להניח למשרד החינוך לעסוק בנושא החינוך. פעילות פוליטית מטבעה היא פעילות שיש בה ויכוחים, הם לגיטימיים ומוסדרים במסגרות של משרד החינוך והתרבות, על-פי נהלים וקריטריונים מסוימים.

זו התערבות של משרד החוץ – שתפקידו להסביר את מדיניות ישראל בחוץ – באמצעות פעילות הסברת מדיניות הממשלה בבתי-הספר במדינה. באופן טבעי אני לא חשוד בעניין זה בעודף אובייקטיביות, גם אני צד מעוניין. אבל באופן אובייקטיבי אפשר לומר, שלפחות נודף מזה איזה ריח לא כל כך סימפתי, של ממשלה שצריכה לשגר את נציגיה להסביר את עמדותיה בתוך בתי-הספר. כפי שזה מוגדר, זה נראה לא טוב.

הערה נוספת שרציתי להעיר – הייתי שמח לשמוע את ההתייחסות של שר החוץ למערכת היחסים שלנו עם מצרים. אני לא מדבר כרגע על הצד המהותי אלא יותר על הצד הטקסי. יש הרושם שגם בנושא הטקס אין שמירה מספקת מצדנו על כללי הטקס. אני לא רוצה להשתמש במלים חריפות, אבל כאילו כבר נקבע על-פי הפרוטוקול, שישראל כמדינה צריכה תמיד להיות בשלב אחד פחות מרמת ההתנהגות שמצרים מרשה לעצמה. היו כמה דוגמאות לכך. הבולטת ביותר היתה העובדה שראש הממשלה שלנו נאלץ פעם נוספת לבוא למצרים, אף שנאמר בתחילה שאנחנו נזכה לביקור של ראש ממשלת מצרים. אני חושב שיש מקום להקפיד קצת בדברים האלה. מי כמוך, כשר חוץ, יודע, שבסופו של דבר גם לדברים הקטנים האלה יש משמעות והשלכות.

אני בכוונה לא נכנס כרגע לתחום היחסים שלנו עם מצרים. אני מנסה כרגע להתנתק מהעניין הפוליטי. כמוכן, אני צריך לקבל את העובדה שאתם מנהלים את המדיניות על-פי השקפתכם. אני חולק לך באופן אישי כבוד רב על פעילויות גדולות שאתה עשית למען המדינה הזאת. עם זאת, יש לי ביקורת. מי שקורא את ההיסטוריה שלך רואה שהיא רצופה בהרבה משאלות לב שלא התגשמו, בהרבה רצונות להשיג דברים, לפעמים להזדרז ולהגדיר אותם, ואחר כך – מפח נפש על כך שהדברים לא התגשמו.

היו"ר ע' עלי:

זמנך תם.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא תם. רק התחלתי.

היו"ר ע' עלי:

אתה חושב שרק התחלתי. זמנך תם, ואני מבקש שתסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

טוב, תודה. אני לא שמעתי.

היו"ר ע' עלי:

אין לי טענות.

מיכאל איתן (הליכוד):

יכולת להגיד לי קודם.

היו"ר ע' עלי:

אין לי טענות, אבל זמנך תם. אל תגיד לי "זמני לא תם".

מיכאל איתן (הליכוד):

מתי אתה באת?

היו"ר ע' עלי:

אני באתי כאשר שעון הסטופר הופעל. אני לא הפעלתי אותו. אני מנסה כאן לקפח אותך? לגזול ממזמך?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לראות שהיית עושה את זה למישהו אחר, עובדיה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו. חבר הכנסת גונן שגב – איננו. חבר הכנסת רחבעם זאבי – איננו. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, בבקשה. חברי הכנסת, אני רוצה שלא תהיינה אי-הבנות. חבר הכנסת שאקרא בשמו ולא יהיה נוכח, יפסיד את רשות הדיבור. אני אקפיד על הזמן. בבקשה.

אלכס גולדפרב (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רציתי לברך את השר ואת המשרד, שעמלו על הסקירה הנאה שהניחו על שולחן הכנסת.

שר החוץ אומר שתפקידנו לתת ותפקידם לקבל. תפקיד הישראלים לתת. תפקיד הערבים לקבל. תפקיד הישראלים לוותר. תפקיד הערבים להתעקש, ללחוץ ולמחוץ. השר שמעון פרס עדיין לא תפס שהם רוצים הכול – את כל ארץ-ישראל. ואולי הם מוכנים לקבל אותה גם בתשלומים. בשלב ראשון – חלקים מיהודה ושומרון, את כל הגולן ואחר כך הלאה.

אל נשכח שמדינות ערב כבר חילקו את שלל הארץ שלנו ביניהן. הסורים לא יתפשרו על פחות מחיפה, וכך גם האחרים המעוניינים לראותנו מחוץ לישראל, בחזרה לגלות. ועם ההנהגה שלנו, זו המובילה את המשא-ומתן באופן שלומיאי, זו רק נותנת ונותנת, זו שטוענת שלנו אין מה לקבל אלא רק לתת – סופנו שיהיה לנו שלום, אך מחוץ לכל שטחי ארץ-ישראל.

תודה רבה, אדוני השר, שהגעת לשמוע אותי.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלכס גולדפרב, השר ישב כל הדיון.

אלכס גולדפרב (צומת):

אני מצטער, השר לא היה כאן כאשר התחלתי. אתה עצבני עכשיו.

היו"ר ע' עלי:

אתה רוצה להרשות לי רגע?

אלכס גולדפרב (צומת):

בבקשה.

היו"ר ע' עלי:

השר ישב כאן כל הזמן ויצא לרגע. אני ראיתי אותו, הוא עמד כאן ליד הדלת. זה קורה, יש צרכים אישיים וביולוגיים. ההערה שלך היתה מיותרת.

אלכס גולדפרב (צומת):

מה עם הזמן הזה?

היו"ר ע' עלי:

אני אוסיף לך את הזמן הזה.

אלכס גולדפרב (צומת):

אני אחזור לפחות על הדברים החשובים. הערבים מוכנים לקבל בתשלומים את הארץ, והערבים גם חילקו ביניהם את הארץ. בשלב ראשון – חלקים מיהודה ושומרון, את כל הגולן ואחר כך הלאה. אל נשכח שמדינות ערב כבר חילקו את שטח הארץ שלנו ביניהן. הסורים לא יתפשרו על פחות מחיפה, וכך גם האחרים, המעוניינים לראותנו מחוץ לישראל, בחזרה לגלות. ועם ההנהגה שלנו, זו המובילה את המשא-ומתן באופן שלומיאל, זו שרק נותנת ונותנת, ונותנת, זו שטוענת שלנו אין מה לקבל אלא רק לתת – סופנו שיהיה לנו שלום, אך מחוץ לכל שטחי ארץ-ישראל. ולכך לא ניתן יד.

בסקירה היפה המונחת כעת על שולחנכם כותב שר החוץ: "על ישראל להתאים את עצמה להתפתחויות ואף להקדים האירועים במגמה להניח יסודות להתמודדות עם התמורות והאתגרים שיוצבו בפנינו". למה מרמז שר החוץ? עלינו לתת את ארץ-ישראל לערבים על מגש של כסף? עלינו לתת להם את המדינה כקלף מיקוח ואחר כך להתכונן להילחם בחזרה על שטחי ארצנו? לאילו אתגרים מכין אותנו שר החוץ? למלחמה? כן, למלחמה.

אנחנו נמצאים כאן ועכשיו, ומוכנים להגנה על המולדת – חבל שגם משרד החוץ הוא חזית נוספת שעלינו להילחם בה ולא לצדה. שר החוץ, מר שמעון פרס, שם דגש בעניין חיזוק הקשרים עם ארצות-הברית, קשרים שאפשרו לנו לקבל את האשראי של 10 מיליארד דולר, קשרים שיהיה לנו קשה מאוד להינתק מהם, אם אנו מעוניינים להיות מדינה שאינה תלויה בכל מדינה אחרת. ואנו אכן מעוניינים להיות עצמאים, ולא להתפאר בקבלת ערבויות או בצורך בהן. "הממשלה החדשה רואה בחיזוק הדיאלוג עם התפוצה היהודית יעד מרכזי" – כך כותב השר, ואני שואל: מדוע לא לחזק את הקשר לארץ-ישראל כדי להגדיל את העלייה מהתפוצות? עלינו לשכנע אותם לעלות ולהשתתף כאן במאבק על הארץ; לא להיעזר בהם כבשלט רחוק.

בואו נדאג להעלות אלפי עולים חדשים גם ממדינות אמריקה ואירופה, כך נתחזק מבפנים. בואו נביא את יהודי התפוצות לישראל, וכך, רק כך הם יוכלו לתרום באופן מעשי לתהליך הפיוס, שאליו שואפים כולנו, עם הערבים – אמרתי: פיוס ולא התרפסות בפני הערבים, כמו שמבקש השר.

אני מדפדף בחוברת הנאה ומכיר בפעולות משרד החוץ בכל העולם, אך מדוע אנו בישראל מרגישים שההסברה שלנו לוקה בחסר? מדוע זה נראה כאילו אין מערכת הסברה רצינית של ישראל בעולם? מדוע חשים רבים מאתנו כי ההסברה הינה חד-צדדית נגדנו? מדוע לא מתייחס משרד החוץ להסברה כאל שדה קרב ואינו משקיע בה כוחות ומשאבים? ובכל הקשור ליש"ע ולטיפול בהם, מדוע משרד החוץ הוא האחראי? מדוע אנחנו מאפשרים התערבות של מדינות זרות באזור – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת גולדפרב, זמן תם. אני מבין שבעוד חצי דקה תסיים.

אלכס גולדפרב (צומת):

דקה.

היו"ר ע' עלי:

אתן לך עוד דקה, ובזה נגמר העניין.

אלכס גולדפרב (צומת):

מדוע אנחנו מאפשרים התערבות של מדינות זרות באזור יש"ע, המעודדות התארגנויות מקומיות? האם אין בכך הצהרת כוונותינו לוותר על אזורים אלה? האם משרד החוץ מייצג ומחזק גישה כה פרו-ערבית? ואפילו בירושלים אתם מעודדים קשרים של מקומיים עם מדינות זרות, בעיר הבירה של מדינת ישראל.

בעמוד 35 כותב השר: "מאז תחילת התהליך המדיני גבר עניינם של גורמי חוץ בשטחים. דוגמה אופיינית היא הפעילות האירופית לכינון נציגויות בשטחים, תוך שימת דגש על מיקומה בירושלים המזרחית" – למה מאפשרים להם? – "במקביל ניכר מאמץ מגוון מצד גורמים זרים לקבוע תחומי השפעה במגזרים שונים במינהל העצמי הפלשתיני העתידי". אני קורא ואינני מאמין. משרד החוץ הישראלי נותן יד לממשל פלשתיני? הייתכן כדבר הזה? האם תושבי ירושלים אינם מיוצגים על-ידי משרד החוץ הישראלי? האם הם הפקר? האם משרד החוץ כמשרד החוץ צריך לטפל בתושבים כמו במשרד הפנים? האם סמכויות מקבלים, או לוקחים?

משרד החוץ מאפשר נגיעה למדינות זרות, ואף מצהיר כי יש חשש מהתמסדות מוסדות זרים בירושלים, בבירת ישראל. ואנחנו נותנים יד למצב אבסורדי זה?

אני מציע למשרד החוץ ולראשיו להתרכז בחיזוק ישראל בפני ארצות העולם ולא להחלישה מלב לבה – לבנו – ירושלים.

משרד החוץ זקוק לקשרים עם מדינות אחרות, אך אין זה מתפקידו או מתחום אחריותו לסבך אותנו בקשרים בתוך ישראל.

ברצוני לשאול את שר החוץ, האם נהוג בכל העולם לאפשר לנציגי מדינות זרות לאסוף מידע על חברי הכנסת, עבודתם, סביבתם הקרובה וחיייהם הפרטיים? האם משרד החוץ מנחה את חברי הכנסת ועוזריהם – איזה מידע יש להעביר ואיזה לנצור? האם שם, למעלה, אתם ערים לעניין, או כל שמעניין אתכם זוהי ריצת אמוק לתוך תהליך השלום, כשהקרקע נשמטת מתחת לרגליכם?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת תופיק זיאד, בבקשה.

תופיק זיאד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהמשימה העיקרית של משרד החוץ היתה כל הזמן להצדיק את המדיניות הישראלית, ובמיוחד במה שנוגע לסכסוך במזרח התיכון. דה-פקטו ומבחינה מעשית זו הצדקת מדיניות ההתפשטות, הסיפוחים והעוינות לתנועות השחרור הלאומיות הערביות. זוהי במיוחד הצדקת הכיבוש והדיכוי באמצעות הכיבוש. במסגרת זו, משרד החוץ – ואני לא מדבר על

משרד החוץ היום, אני מדבר על משרד החוץ של כל התקופות – עשה כבהפיכת השחור ללבן והפיכת הטלה הפלשתיני לזאב.

צריך לציין, שבמידה רבה מדיניות החוץ הישראלית הזאת הצליחה, ובמיוחד בשנים הראשונות של הכיבוש של 1967. במיוחד היא הצליחה משום שדעת הקהל הבין-לאומית, לרבות במדינות שונות, לא הבינה את הטבע, את התכונה ואת ה-CHARACTER של הסכסוך, כשהבעיה הפלשתינית היא לב הסכסוך. היום התמונה שונה. העולם משתנה, דעת הקהל השתנתה, ולאט לאט העולם התחיל להבין שהכיבוש והמדיניות של הסיפוחים מהווים את הבסיס של המדיניות הישראלית, ואילו הצד השני, הפלשתיני, הוא הקורבן.

המלאכה והמשימה של משרד החוץ נעשו הרבה יותר מסובכות והרבה יותר קשות, ואפילו הייתי אומר כושלות. כל ההסברים וההצדקות לא יכלו לעמוד בפני שבירת העצמות, ההרג, הריסת הבתים והגירוש הכבשים, ולא יכלו לעמוד מול האמת – שהפלשתינים והערבים מוכנים לשלום, על בסיס נסיגה מהשטחים הכבושים ועל בסיס זכות ההגדרה העצמית.

היום ברור לכולם שצד הסירוב היחיד בכל הסכסוך הישראלי-פלשתיני-הערבי הוא הצד הישראלי.

יש פתגם בערבית האומר, שאפילו המאפרת הכשרונית ביותר לא יכולה ליפות פנים מכוערות. אני חושב ששר החוץ של היום, מר שמעון פרס, ער לעובדה שהמשימה שלו, המשימה של סגנו והמשימה של משרדו היא משימה קשה מאוד. אני חושב ששר החוץ למד הרבה מהניסיון שלו. הוא אינטלקטואל, הוא בעל חזון, הוא חולם על עתיד של שלום במזרח התיכון ועל שיתוף פעולה בין כל העמים ובין כל המדינות במזרח התיכון. הוא מבין בעיקר את הקשר האורגני בין השלום לבין הביטחון, במיוחד בימים אלה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת תופיק זיאד, זמנך תם. אלך בעקבות קודמי, חבר הכנסת עובדיה עלי, ואקפיד על הזמן.

תופיק זיאד (חד"ש):

אולי הוא התחיל להפעיל את הסטופר לפני כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מוסיף לך דקה.

תופיק זיארד (חד"ש):

בסדר. אני מברך את שר החוץ על מספר רב של עמדות שלו, למשל: ההכרה במשלחת הפלשתינית כמייצגת אש"ף; ההכרה שעל ישראל לשקול ברצינות לגשת למשא-ומתן ישיר עם אש"ף ושהסורים לא ילכו להסדר בלי הפלשתינים. זאת אומרת, לא יהיה שלום נפרד אלא שלום כולל.

בקשר לתהליך השלום, אני מציין את הצהרותיו, שצריך שיהיה ברור שהרבה מאוד תלוי בנו, זאת אומרת בישראלים, הרבה יותר מאשר באחרים.

אני מקווה ששר החוץ ימשיך לתרום לתהליך השלום, וייתן את דעתו גם על מה שקורה בשטחים הכבושים, בקשר לדיכוי, בקשר לסגר, בקשר להחזרת המגורשים, ויתרום לפתרון על בסיס נסיגה וזכות ההגדרה העצמית של הפלשתינים, מכיוון שאין ולא יהיה פתרון אחר. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת פנחס בדש – איננו. חבר הכנסת האשם מחאמיד.

יעל דיין (העבודה):

מי אחריו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אחריו – חברת הכנסת יעל דיין. אני מבין שלכולם ברור שאם מישו איננו הוא מפסיד את רשות הדיבור.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, קודם כול אני רוצה להתייחס למשפט שמופיע בראש הסקירה שקיבלנו, ואני מצטט: "בראש סולם עדיפויותיה הציבה הממשלה את תהליך השלום והעניקה תנופה מהותית לקיומו". אני יודע, אדוני שר החוץ, שמשרדך, אתה וסגנך, עשיתם לא מעט כדי לקדם את תהליך השלום. אבל אני מקווה שהאמרה הזאת אכן תתממש בצורה רצינית ומהירה ככל האפשר. שמעתי אותך פעמים מספר בנאומים השונים שלך, ואמרת, ובצדק, ששגשוגה וקדמתה של מדינת ישראל אינם יכולים להתממש בלי שלום באזור, שכן מי שסבורים שבכוח החרב נחיה במדינה ובאזור – טועים טעות חמורה.

אדוני שר החוץ, כאשר אומרים שלום, אני חושב שצריכים להגדיר אותו בצורה מפורשת. אם מדברים על 242 ו-338, כולנו מבינים, או רוב האנשים מבינים שזה שטחים תמורת שלום בכל החזיתות, ובכך אני בטוח שאינני מחדש דבר לאדוני שר החוץ, אם אני אומר שהסכמים נפרדים עם מדינה כלשהי או עם כל המדינות באזור בלי הפלשתינים לא יביאו לשלום, כי כולם יודעים שלב הסכסוך הוא הבעיה הפלשתינית-הישראלית.

אך בינתיים עדיין נמשכים, אדוני שר החוץ, מעשים בשטחים, שבוודאי אינם מקילים על משרדך את פעולות ההסברה בחוץ-לארץ. וכי איך אפשר להסביר תופעות כאלה, אשר אינן עולות בקנה אחד עם תהליך השלום?

הסגר, אדוני שר החוץ, שגורם להרעבה – איך אפשר להסביר בחוץ-לארץ החזרת משאיות עמוסות במזון של אזרחים ישראלים לרצועת-עזה? ההרג נמשך. בשבוע שבו הוחזרו 30 מגורשים, נהרגו 12 פלשתינים בשטחים. עדיין 400 פלשתינים מגורשים בלבנון. רבים אחרים שגורשו לפני שנים רבות, השאלה היא, האם אין מקום להחזיר אותם? האם אין מקום לממש את החלטת מועצת הביטחון 799? איך אפשר להסביר לעולם, שישראל אינה מוכנה ליישם את החלטות מועצת הביטחון?

אדוני שר החוץ, איך מסבירים לעולם את הירי בטיילים על בתים? זה בוודאי מקשה על משרדך. איך מסבירים שרופאים, מורים, תלמידים מהגדה המערבית לא יכולים להיכנס לבתי-ספר בירושלים המזרחית, או אלה שכבר לומדים בחברון לא יכולים לנסוע לבתיהם בעזה, כי הם לא יכולים לעבור דרך ירושלים או דרך ישראל? איך אפשר בכלל במצב זה לספק תשובות מדויקות ואמינות על שאלות בנושא זכויות האדם, כאשר אין הממשלה מקבלת את אמנת-ז'נבה הרביעית?

היות שכולנו מסכימים ששלום הוא חשוב, וככל שמהר יותר כך טוב יותר, נשאלת השאלה, שלפחות לי אין תשובה עליה, אולי גם לאדוני שר החוץ אין תשובה, מדוע לדבר עם משלחת פלשתינית שמקבלת בלאו הכי בצורה עקלקלה את כל הוראותיה מאש"ף? מדוע בכלל לא הגיע הזמן לדבר עם אש"ף באופן ישיר, בצורה רצינית, לדבר עם יאסר ערפאת, עם ג'ורג חבש, עם נאיף חוואתמה ואחרים? האם לא הגיע הזמן לדבר אתם במישרין?

אדוני שר החוץ, הרשה לי להתייחס עוד לפרק אחד בסקירה. מוזכר שם שיש בעיות פנים-ישראליות הקשורות לאוכלוסייה הערבית בארץ, שגורמות בעיות בחוץ-לארץ. ואני מתכוון לבעיה של רמיה ליד כרמיאל וכפרי ה-40. אני שואל: אם קשה להסביר את הדבר, מדוע לא לסייע לפתרון הבעיות האלה? הרי אנחנו רואים שאי-אפשר לעשות חתך מלאכותי בין בעיות פנים לבעיות חוץ, כי האנשים בחוץ-לארץ גם שואלים אותך למה זה קורה. איך זה קורה שאותם 120 ערבים שגרים בתוך רמיה לא יכולים להשתלב בתוך כרמיאל כעיר יהודית? מדוע הם לא יכולים להיות שכונה בתוכה?

הנושא של תרומות לאגודות ולעמותות. זה נקרא כאילו התערבות בעניינים הפנימיים. אדוני השר, אם לא היה צורך בסיוע הזה, אותן אגודות לא היו מבקשות לקבל כספים מחוץ-לארץ. הן מקבלות את זה בצורה מאוד חוקית, מאוד לגלית, ולכן חייבים, אדוני השר, לפתור בעיות כדי לא לפרשן בדרכים עקלקלות ובצורה קשה.

אני מאחל למשרדך ולך הצלחה, במיוחד בתהליך השלום, שנוגע לכל אדם במדינת ישראל ובאזור כולו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת יעל דיין. אחריה – חבר הכנסת זאב בנימין בגין, אחריו – חבר הכנסת יוסי כץ, אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ, אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי, וחבר הכנסת אליעזר זנדברג, אחרון אחרון חביב.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, למעשה יש לי כאן קצת הרגשה של יום הולדת, כי אני רוצה לברך את כבוד שר החוץ על כמה דברים.

קודם כול, אני רוצה לברך אותו על מינוי המנכ"ל החדש אורי סביר. אני רוצה לברך אותו על מינוי הגברת קולט אביטל לקונסול כללי בניו-יורק, וכן – חבר הכנסת בא-גד איננו כאן – על נוכחותה ומתן תמיכה לרפורמים ולהומוסקסואלים, שאתם הזדהו הרפורמים, יחד עם אד קוץ', ראש העיר דינקינס והמושל קומו.

קונסולית אחת או שתיים מונו גם כן, ובכל זאת, כבוד שר החוץ, הכיצד זה שלמדינת ישראל אין – –

שר החוץ ש' פרס:

מונתה עוד שגרירה בלטביה.

יעל דיין (העבודה):

אני שמחה לשמוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה לשם ידע אישי – לטביה ואסטוניה או רק לטביה?

שר החוץ ש' פרס:

לטביה.

היו"ר ד' שילנסקי:

וליטא-אסטוניה בנפרד?

יעל דיין (העבודה):

לאסטוניה תהיה אשה אחרת. זה עדיין לא מספק אותי. זאת אומרת, זה טיפה יותר ממס שפתיים, אפשר תמיד לומר שזה יותר ממה שהיה קודם, אבל באמת אין הסבר סביר למספרן המועט של השגרירות של מדינת ישראל בארצות חוץ. מה גם – וכאן אני מעלה שאלה שמופנית לעתים קרובות גם אליך, שר החוץ – שבמשלחות השלום אין נוכחות נשית, ובצד השני, במשלחות הערביות, יש נוכחות נשית חזקה, מסיבית, של מנהיגות ערביות ופלשתיניות, והחברות האלה נחשבות חברות פרימיטיביות, מכיוון שאנחנו החברה השוויונית והמתקדמת. זה אומר דורשני, ואני מדברת כאן, בין השאר, כיושבת-ראש הוועדה לקידום מעמד האשה.

ברכות על החזון, שמעון פרס. ברכות על חזון השלום ועל מזרח תיכון של העתיד, ומזרח תיכון כזה לא יכול להיות מעופף. לכן הברכות הן על שרגליך ורגלי משרדך כבר פוסעות במשעול הזה דרך האמונה, דרך ההכנות והתכנון הכלכלי, דרך השיחות בוועדות הרב-צדדיות בלי לבדוק בציציות המשתתפים בהן.

בכל זאת, כבוד שר החוץ, נראה לי שקצת חבל שהוועדות הדו-צדדיות לא נהנות מאותה רוח חזון ואמון. חבל שבראש הוועדה למשא-ומתן עם הפלשתינים והירדנים עומד אדם, שקצת קשה לחשוך בו שהוא פוסע בדרכי אמונת חזון העתיד שלך, אליקים רובינשטיין. חבל שאין קשר ישיר בין הוועדות הדו-צדדיות, שבהן אנחנו נדרשים לשלם מחיר, לוועדות הרב-צדדיות, שבהן אפשר לראות לא רק את מחיר השלום, אלא ובעיקר את הרווח שבשלום.

הייתי רוצה, כבוד שר החוץ, שתעשה עוד צעד אחד קדימה ברוח הבינה, ההשכלה והמחויבות שיש לך. תוציא אותנו מהאנכרוניזם ומהבורות של אי-הכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני. שמעתי מדוע לשיטתך, על-פי טקטיקה שלך, לא צריך בשלב זה לדבר עם ערפאת, עם אש"ף-תוניס. אני חולקת עליך, אבל אני מקבלת את זה ברמה שלך. לפחות אינך קובע שהוא המכשול הראשי לשלום, ואתה יודע שבלעדיו ובלי הלחץ שלו לא היו חוזרים הפלשתינים לשיחות בסיבוב התשיעי. אבל הגדרה עצמית? אתה, שהכרת באזרים ובקזחים, באוקראינים, בכל עם שקם בבוקר והחליט שהוא עם והתחיל ללכת – אתה יודע שאי-הכרה בזכות ההגדרה העצמית אינה גורעת מזכות זו, אלא גורעת מההגדרה העצמית שלנו כמדינה הומניסטית ליברלית ודמוקרטית.

תבורך גם, אדוני שר החוץ, על הקמת, או על הכוונה להקים, מחלקה לזכויות אדם במשרד החוץ. הקמת המחלקה הזו תחייב את מדינת ישראל להתחשב באמנות בין-לאומיות לזכויות אדם שאנחנו חתומים עליהן, ואולי גם לרדת מהתצפיות על הגגות במחנות הפליטים, שבהן מוצבים צלפים, בוודאי במסגרת בניית האמון ההדדי.

כבוד שר החוץ, ולוואי שכל משרדי הממשלה שבראשותנו יתפקדו כמשרדך. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. השארת גם עודף של זמן, ואני מזמין את חבר הכנסת יוסי כץ, שילך בעקבותייך. אחריו – הרב חבר הכנסת אברהם רביץ. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי, ואינני רואה אותו. יסיים חבר הכנסת זנדברג.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, רציתי לנצל את ההזדמנות ולהעיר כמה הערות קצרות על הדין-וחשבון שהגשת גם בעל-פה וגם בכתב. עיינתי בדוח ולא מצאתי בו, משום מה, התייחסות למועצת אירופה ולפעילות בנושא הזה.

ידוע לי שאנשי משרד החוץ עושים עבודה טובה מאוד, וראויים לכל השבח, משום שזו במה חשובה מאוד, וחשיבותה תעלה עם הצטרפותן של מדינות נוספות למערכת הזאת, מדינות מזרח-אירופה. אנחנו עדים למהפכה בהתארגנותה של מועצת אירופה. מדי שנה, מדי כמה חודשים, מצטרפות מדינות חדשות, ואין לי ספק שהבמה הזאת יכולה להיות כלי ביטוי רציני מאוד מבחינה מדינית, וראוי היה לציין זאת.

הנושא השני הוא הנושא של המשא-ומתן עם אש"ף. אני חושב שהגיעה העת גם לנהל משא-ומתן כזה כדי לקדם את תהליך השלום. אני חושב שכל מי שמשלה את עצמו, שהזכות להגדרה עצמית של הפלשתינים היא מסוג הדברים שאפשר לדחות אותם עד אין קץ, טומן ראשו בחול. תנאי בל יעבור לקידום אמיתי של תהליך השלום הוא הכרה בזכותם של הפלשתינים להגדרה עצמית.

אני בהחלט חושב, שבמסגרת היערכותו של משרד החוץ להמשך תהליך המשא-ומתן, יש מקום להכין ניירות עבודה גם לגבי נושא האוטונומיה, אבל גם לגבי האפשרות שיתבצעו תרחישים אחרים והתהליך המדיני יניב פירות גם בתחום המדיני, גם בתחום של מדינה כזאת או אחרת לצדנו, בהרכב כזה או אחר. על משרד החוץ מוטלת – הייתי אומר – החובה כלפי מדינת ישראל להכין את המערכת הזו בצורה כזו, שנגיע לפתחו של משא-ומתן רציני, ויום כזה יבוא. הוא יגיע, ואנחנו נהיה ערוכים ומוכנים.

אני רוצה לסיים בברכות גם לתפקודו המוצלח מאוד של סגנך, שעושה עבודה יוצאת מן הכלל, גם עבודה הסברתית, וראוי לכל שבח שיתוף הפעולה הפורה בין השר לבין סגנו.

ומלה אחרונה. חשוב מאוד שבמסגרת תהליך השלום חלקו של משרד החוץ יהיה חלק מרכזי. חשוב מאוד לשמור על גאוות היחידה של עובדי משרד החוץ. חשוב מאוד שהם יהיו מעורבים בנושא מתחילתו ועד סופו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, חבר הכנסת רביץ, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

תודה רבה לחבר הכנסת יוסי כץ. מהניסיון אני יודע שלא טוב להודות מראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

ברור שתודה רבה לחבר הכנסת יוסי כץ. גם לו אני נשאר חייב דקה וחצי, והוא עורך-דין, שיועד לגבות חובות, ועוד יגבה ממני.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, אני, אדוני השר, לא אתייחס לבעיות הגדולות העומדות על הפרק, כי אני מאמין שאין מדינת ישראל ככל המדינות במערכת היחסים הבין-לאומית, אין תפקידי נציגו דומים לתפקידי הנציגויות האחרות. כאשר כל נציגות רגילה תפקידה לייצג את המדינה שאותה היא מייצגת, נציגויות ישראל אמורות גם לעמוד ליהודי הארצות שבהן הן משרתות, כדי להעביר להם את אוירת ארץ-ישראל, את הרגשת הסולידריות היהודית, בבחינת "ישראל ערבים זה לזה".

אדוני השר, הנציגות אמורה גם לעודד את יהודי הגולה לסיוע למדינת ישראל ולעם היושב בציון כאחים בני עם אחד.

אדוני היושב-ראש, יהודי ארצות-הברית של אמריקה הצטיינו במיוחד בשיתוף פעולה עם מדינת ישראל, בעת מצור ומצוק כמו בעת שמחה ופדות. יהודי ארצות-הברית בנו ובונים מפעלים כבירים לתורה וחסד, מדע ותעשייה, וגם מהווים עבורנו כוח פוליטי המשפיע טובה על מדיניות ארצות-הברית.

אחת לשנה עורכים יהודים אלו מפגן הזדהות עם מדינת ישראל. במפגן זה משתתפים עשרות אלפי יהודים מכל החוגים, דתיים ושאינם דתיים, כאשר מאחדת אותם הסולידריות היהודית והגאווה על היותם שייכים לעם סגולה, לעם עתיק אשר החל את קיומו בהר-סיני, על היותם שייכים לעם שהקנה לעמים אחרים תורה ומוסר, ערכי צדק וצדקה, לעם אשר בנה עצמו מסביב לתא המשפחתי היהודי, כאשר התאים מצטרפים לעם גדול, עם ישראל.

הנה בחברה גדולה כזו יש גם באופן טבעי "הנחשלים אחריו", יש גם חולים וסוטים למיניהם, שצריכים לקבל טיפול מתאים. בכנס הזדהות זה מצאו לנכון הנחשלים מבני עמנו לנצל את המעמד

ולכפות על עשרות אלפי יהודים את הלגיטימציה לסטיות מיניות, אשר נתונות בוויכוח גם בקרב אומות העולם – האם יש לעודד את הסטייה הזאת ולהביא אותה לשביל המרכזי של חיי החברה.

ואז קמה קונסולית ישראל בניו-יורק, גברת קולט אביטל, ופוסקת הלכה בוויכוח הזה, אדוני השר, ועוזבת את במת ההצדעה של מפגן ההזדהות, עוזבת את אלפי הצועדים לטובת סולידריות עם אנשים הסוטים מדרכי החיים והיהדות. מה, היא מייצגת שם את חברת הכנסת יעל דיין, או אולי גם אותי ואותך ואת שאר אזרחי ישראל? איזו סטירת לחי היא נתנה בכך לעשרות אלפי הצועדים.

המעשה גרם לכך, אדוני השר, שהדבר היחיד שפורסם ממפגן אדיר זה הוא אותה תקרית בהשתתפותה של קונסולית ישראל. והיא אומרת, כך צוטט בעיתונות, שהיא קיבלה לכך הוראות ממשרד החוץ בירושלים.

אדוני השר, אני קורא לך: למען כבוד ישראל, קרא חזרה ארצה את קונסולית ישראל, שהמיטה חרפה על שם ישראל, שביישה וביזתה את רוב יהדות ארצות-הברית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יגאל ביבי איננו. אחרון אחרון חביב – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, המכונה מודי, שהיה זה עתה, דרך אגב, בשליחות בליטא, בלטיה ובאסטוניה, ולא ביקר בעיר שלי. זה לא בסדר.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, מלכתחילה ביקשתי לדבר כאן על נושאים הקשורים במשא-ומתן לשלום, אבל עדיין מהדהדות באוזני מלותיו של ראש הממשלה מר רבין, שדיבר על כך שהוא יקבע והוא ינווט והוא יחליט. הנושא הזה, שמטבע הדברים אולי צריך להיות מנוהל על-ידי משרד החוץ, אם דבריו של רבין נכונים הם, איננו ראוי, אם כן, להיות נדון כאן היום בסקירת שר החוץ על ענייני משרדו.

לכן בחרתי לעסוק בנושא אחר, חשוב לא פחות, שאותו כבר הזכיר כבוד היושב-ראש במלים הספורות שקדמו לתחילת דברי. אני סיירתי במדינות הבלטיות ובבלו-רוסיה. היו לי מפגשים עם יהודים מקומיים בערים השונות, במסגרת האירועים של 45 שנה לעצמאות ישראל.

בהזדמנות זו אני רוצה לציין את העבודה הטובה, היסודית, החרוצה, שמתבצעת שם על-ידי עובדי שגרירות ישראל בלטיה: נעמי בן-עמי, הממונה על השגרירות, הקונסול גורב ואחרים. גברת בן-עמי עושה עבודה נאמנה וחשובה, נעה בין המדינות השונות ומייצגת בכבוד את המדינה.

מסע במדינות הללו הוא גם מסע אל הפרק השחור משחור בתולדות עמנו. אין מקום, אין עיר שבה לא נטבחו יהודים. אין ארץ אשר יהודיה לא הושמדו, ועמם יהודים שהובאו מארצות אחרות.

סיירתי באתרי ההשמדה – ברמבולי, בפונאר, בפורט התשיעי בקובנה, בימה, במינסק. התרשמתי כי גם השלטונות החדשים, שלא לדבר על הממשל הסובייטי הקודם, אינם יוצאים מגדרם על מנת לדאוג לכך שכל אתר יונצח כראוי.

סיימתי בגטו מינסק. פגשתי שם אדם שמתגורר בגטו. איש מבוגר, בוגר או יוצא מלחמת העולם השנייה, התהלך עם כל האותות והמדליות, ואני שוחחתי אותו. שאלתי אותו בעזרת מתורגמן: איפה אתה היית, איפה נלחמת בזמן מלחמת העולם השנייה? והוא אמר: כאן, בסמוך. הוא יליד העיר מינסק. שאלתי אותו: מה היה פה, במקום הזה שאנחנו מדברים בו? והוא לא השיב. לחצתי עליו, ובסופו של דבר הוא אמר: שם, כמה רחובות מכאן, היה גטו. שם, כמה רחובות מכאן, ריכזו את היהודים, הוציאו להורג כמה יהודים, כמה אלפים אני חושב. המספר הוא 100,000.

אנחנו שוחחנו, עמדנו במקום שמרוחק פחות מקילומטר מימה, אתר שבו הושמדו ביום אחד, במקום אחד, 25,000 יהודים. הדרך, אותו מרחק קצר מהגטו לימה, היתה בעבר ואדי, שבו נרצחו יהודים בדרכם לאתר ההשמדה. היום בונים שם מדרחוב, היום בונים שם שכונות מגורים. אין אזכור, אין ציון, אין מלה אחת כתובה. ואין זה האתר היחיד.

אל תחנת הרכבת בריגה, בירת לטביה, הובאו יהודים מארצות אירופה המערבית. במקום בוצעה סלקציה. אנשים הוצאו להורג, נקברו בשוחה ארוכה. היום נוסעת שם הרכבת. אין ציון, אין אזכור.

אני סבור כי על משרד החוץ לעשות הכול על מנת שבכל אתר ומקום שבו נרצחו יהודים תעמוד מצבה, אנדרטה המזכירה את שאנו רוצים כי לעולם לא יישכח על-ידי העמים היושבים שם.

כצפוי, הדחקת העבר יוצרת בהווה בעיות של אנטישמיות, הכחשת השואה, ולצדן שאלות של זכויות לגבי רכוש של יהודים. דוגמה אחת טובה היא הוויכוח המתנהל היום במדינות הבלטיות – בליטא הייתי עד לו – בין אנשים, חברים במפלגות קיצוניות בליטא, שאומרים: תראו, אתם מאשימים אותנו בשיתוף פעולה עם הנאצים, אבל יהודים סייעו לקג"ב לאחר מלחמת העולם השנייה להגלות ליטאים. יהודים סייעו לקג"ב להוציא להורג כמה אנשים. היהודים שמתווכחים אתם אומרים להם: לא, תתבוננו בסטטיסטיקות, שיעור היהודים שהוגלה, גורש והוצא להורג על-ידי הקג"ב הוא 30%, ושיעורם באוכלוסייה היה קטן יותר, ומכאן שלא שיתפנו פעולה. כאילו אנחנו מדברים על משוואה, כאילו אנחנו מדברים על שני צדדים של אותו מטבע. אלה שני דברים שאינם מדידים כלל.

אני לא ארחיב באשר לאירועים בעלי האופי האנטישמי הברור שאירעו לאחרונה במדינות האלה. אני משוכנע ששר החוץ בקיא בפרטים. כמו-כן אני משוכנע שהוא גם בקיא בנושא של הרהביליטציה של פושעי המלחמה, סוגיה כאובה.

עניין אחר הוא רכוש היהודים שנספו או נמלטו מהמדינות ורכוש הקהילה שנותר שם. החוק הקיים במדינות אינו מאפשר החזרת רכוש למי שאיננו אזרח המדינה. אני התרשמתי כי גם לא נעשה די על מנת להשיב רכוש לקהילות היהודיות הקיימות שם, רכוש שהיה שייך לאותן קהילות לפני המלחמה.

נפגשתי עם חברי פרלמנט ושרים במדינות שבהן ביקרתי. התרשמתי כי קיים רצון להדק את הקשר עמנו. אינני יודע אם זה מאהבת מרדכי, אולי זה תוך פזילה למעצמה הנחשבת בעלת בריתנו.

אני סבור שיש להפוך ולנצל את המצב הזה לצורך קידום אותם נושאים כאובים וחשובים שעליהם דיברתי. יש לעשות את המירב, על מנת לתבוע דיכוי תופעות אנטישמיות, לדרוש ולעמוד על זכויותינו לגבי רכוש של העם היהודי, ולדרוש כי העבר לא יישכח, לא יורחק, לא יידחק הצדה.

אסור לתת יד להכחשה או לדחיקה של זכר השואה. עלינו לדאוג כי האנטישמיות הקיימת תדוכא בכל אמצעי, בכל מקום בעולם, בפרט במדינות המכריזות על יידודותן לנו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מרשה לעצמי להוסיף, לידיעת חברי הכנסת וגם לידיעת שר החוץ: ביוזמתו של ידידי השר דוד ליבאי, לא בתפקיד שר אלא כיוצא ליטא, בשיתוף פעולה אתי, יזמנו יציאת משלחת מומחים מהכנסת בקשר לרהביליטציה שנותנים לליטאים ששיתפו פעולה עם הגרמנים. בוודאי שר החוץ יעזור למשלחת הכנסת אם יהיה צורך בכך.

אני מבקש לתקן. חבר הכנסת זנדברג, בליטא מחזירים את הרכוש לא רק לאזרחי ליטא אלא גם לליטאים שנמצאים באמריקה. אבל ליהודי שהם שלחו אותו מליטא לדכאו – הם לא מחזירים, כי הוא לא גר בליטא.

הערה שלישית. ראיתי היום את חבר הכנסת זנדברג ממש בהלם. הוא בן לניצולי שואה, בבית הוא שמע הרבה על השואה. זה מלמד שחשוב שצעירים מהארץ, כמה שיותר חברי כנסת, יבקרו באתרי השואה, כי אם אני רואה את ההלם והרושם שהביקור השאיר על בחור, שבבית מאז גיל אפס שמע על השואה – זה מראה כמה חשובים הביקורים האלה. סליחה על הדקה שגזלתי, אבל אני חושב שהתוספת היתה חשובה.

אני מזמין את שר החוץ לסיכום הדיון. דרך אגב, אני שומע צלצול – אין הצבעה. בהתאם לתקנות החדשות, סקירת המשרדים לא מסתיימת בהצבעה כמו בעבר. בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה שאני קצת במבוכה לראות את פני הכנסת בדיון המדיני.

רפאל איתן (צומת):

לא יפריעו לך.

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה להגיד, שחברי הכנסת מתלוננים על כך ששרים אינם מכבדים את הכנסת, אבל אם חברי הכנסת עצמם לא יכבדו את הכנסת, אני לא רואה מי יעשה זאת.

מחשבה נוספת, אני אומר זאת ללא מרירות – מי שלוחם נגד מדיניות הממשלה, לא כל כך אכפת לו. תסתכל, אופוזיציה – אין כלום, אין אף אחד, כולם הלכו הביתה, קראו כמה נאומים, אולי זה מראה שכל העניין חסר אמת פנימית.

היו"ר ד' שילנסקי:

איש ליכוד אחד נמצא. אני שייך לליכוד.

שר החוץ ש' פרס:

מתוקף תפקידו. אתה, אדוני, יושב כאן כיושב-ראש. אילולא היית יושב-ראש היית יושב בחוץ כמו כולם.

בעצם זה חסר כל התלהבות, חסר כל אמת פנימית. אני לא רוצה להגיד שאנשים משקרים, נאמו, הלכו, עושים את זה כל שבוע, ריטואל. אולי זה גם מעיד על דבר נוסף – שהעם מבין הרבה יותר טוב מנבחרינו מה המצב. הנבחרים לא מצליחים לגייס את העם להפגנות, לא מצליחים לגייס את עצמם לדיונים, לא מצליחים לגייס את עצמם להתלהבות, ככה יוצאים ידי חובה. אני לא יודע אם להצטער על כך או לברך על כך, אבל אני מסיק מכך את המסקנות הדרושות.

בקשר לדיון היום בכנסת, אדוני היושב-ראש, ברשותך, לא אשיב לשום חבר כנסת – – –

גדעון שגיא (העבודה):

המסקנות הן, אדוני שר החוץ, שאילולא היתה מצלמה בשעה שהתחיל הדיון, גם זה לא היה.

שר החוץ ש' פרס:

בסדר. זה מראה על מידת האכפתיות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה לגבי אלה שנשארו פה?

שר החוץ ש' פרס:

תיכף. אני לא אשיב למי שדיבר והלך. אסתפק רק בתשובה לאלה שנוכחים כאן ולא לה שדיברו. אני חושב שהדברים האלה מובנים מאליהם.

הראשון ברשימה שלי הוא חבר הכנסת רפאל איתן, שאמר שאני לא מבין את הערבים. מזה אני מבין, שחבר הכנסת רפאל איתן מבין את הערבים, אחרת לא היה אומר לי דבר נורא כזה.

מתעוררת השאלה, מי קובע מי מבין את הערבים, אתה או הערבים. אתה נותן לעצמך, חבר הכנסת רפאל איתן, ציון יוצא מן הכלל. זה נחמד. אבל בתור מי שמבין את הערבים, אילו היית עושה משאל בקרב חברי הכנסת, אני לא בטוח שהיית מקבל את המקום הראשון. אם אתה מבין את הערבים, אף אחד לא יכול להבין אותם. מפני שבעצם אתה גוזל מהם את מה שיש לכל אדם, וזה היותו אדם, אדם עם שאיפות – – –

רפאל איתן (צומת):

תשמע את פרופסור סמי סמוחה על הנושאים האלה.

שר החוץ ש' פרס:

פרופסורים יש בשפע – – –

רפאל איתן (צומת):

יש מה ללמוד ממנו.

שר החוץ ש' פרס:

יש ללמוד מכולם. אבל למה לי ללמוד מפרופסורים? אני רוצה ללמוד מהמציאות. אני רוצה לשאול את חבר הכנסת רפול, האם מצרים שמחוץ – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

שרפול נעזר בפרופסורים, זה יפה.

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה לשאול: האם מצרים שיצאה ממעגל המלחמות היא אותה מצרים שהיתה במעגל המלחמות? בכלל, האם יש דבר כזה, כל הערבים? אין לא כל הערבים ולא כל היהודים. יש ערבים שונים, יש יהודים שונים. ואחד הכללים הראשונים של עם שלוחם בגזענות הוא להימנע מהכללות. להיפך, לא רק שיש ערבים שונים ויהודים שונים, אלא לכל עם יש מצבים שונים. כאשר מצרים היא במצב מלחמה, היא מצרים אחת; כאשר מצרים היא מחוץ למעגל המלחמה, היא מצרים אחרת. זה מובן מאליו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם כי אתם כותבים בדוח שלכם, שהיחסים עם מצרים מותנים במצב התקדמות המשא-ומתן המדיני.

שר החוץ ש' פרס:

בסדר – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

כלומר, אפשר להסיק מזה שהיחסים לא עומדים בזכות עצמם.

שר החוץ ש' פרס:

אני מבקש ממך, חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה כל הזמן מפריע לי בדברים. מילא, עכשיו תן לי לדבר. אני אתייחס לזה. מה שכתבנו, זה נכון. בסך הכול, אפילו אם השלום עם מצרים איננו מושלם, הוא עדיף ממצב מלחמה מושלם.

אני רק רוצה לשעשע את חבר הכנסת רפאל איתן. הוא אומר: מה השתנה אצל הערבים? הנה שינוי במקום רחוק. בשבוע שעבר היו בחירות בתימן. בפעם הראשונה בתימן השתתפו נשים, השתתפו מפלגות, נבחרו כ-50 נשים לפרלמנט התימני. אני מוכרח להגיד, שבמסורת התימנית כפי שאני מכיר אותה זה בהחלט שינוי מפליג.

העלו כאן את עניין הרכוש היהודי בארצות ערב. אנחנו קיבלנו שליחים מהאדם הבלתי מתקבל ביותר על הדעת, מקדאפי, שמבטיח להחזיר את רכוש היהודים. אינני יודע אם זה נכון או לא נכון. אני לא מאמין גדול בקדאפי.

אבל תראה, אפילו אם הערבים לא השתנו, יש משטרה ערבית בירדן. האם היא לא נוהגת באחריות? בשטחים יש 2 מיליוני ערבים, ויש 100,000-150,000, אינני יודע, 130,000 יהודים. מדוע היהודים צריכים להיות השוטרים של הערבים? אגב, אנחנו אמרנו שביישובים היהודיים השוטרים יהיו יהודים. אבל אינני מבין מדוע צריכים שוטרים יהודים להילחם נגד אלימות של ערבים כלפי ערבים, לשטר ברחובות של מחנות הפליטים בעזה. מה זה נותן לנו? נאמר שאתה מכיר את הערבים. אינני מבין את ההיגיון שבזה.

אגב, רפול, מה שנוגע לכושר ההרתעה, אף שאתה אומר שאני חולם חלומות וכדומה, חלמתי באמת הרבה חלומות. כושר ההרתעה, למשל, בלי החלום על דימונה, לא היה עומד במבחן המציאות. תסכים, לא תסכים, זה גם לא כל כך חשוב לי. וגם עם המלך חוסיין, שאמרתי את זה במשל, בחלום, יש כאלה שאומרים שזה לא היה חלום. אתה יודע. יש אנשים שטוענים בתוקף שהיתה פגישה בין המלך חוסיין לביני, והגענו להסכם. אז אם אתה מחפש חלומות ושברים של חלומות, אל תסתפק רק בדברים שאני לא יכול לבטא. תביא בחשבון גם דברים שאני יכול לבטא.

רפאל איתן (צומת):

אני מצטט אותך, מה אתה רוצה?

שר החוץ ש' פרס:

אם אתה מצטט אותי, אז צטט את כל מה שאני יכול ולא יכול להגיד.

רפאל איתן (צומת):

שר החוץ ש' פרס:

קודם כול, אני שמח שאתה מסתפק בציטוטים האלה. אני גם לא יודע מה יש לך כל כך על דה-גול. ב-1952-1953, אחרי מלחמת השחרור, כשישראל נשארה ללא נשק, אמברגו כללי, צרפת, גם צרפת של דה-גול, התייצבה לימינו, אתה יכול לקרוא לזה חלום, ונתנה לנו "מיסטריום", נתנה לנו "מיראז'ים", נתנה לנו תותחים, נתנה לנו טנקים, ואפשרה לנו לבנות תעשייה אווירית. מה יש לך כל כך נגד דה-גול? אני לא מבין, מבחינתנו. נכון שדה-גול גם שחרר מושבות. ודה-גול הבין את הזמן החדש.

מבחינתנו, איזו ביקורת אתה מותח עלי? אני לא מבין. אתה מותח עלי ביקורת בעניין ההרתעה?
אתה מותח עלי ביקורת בעניין דה-גול? אתה מותח עלי ביקורת בעניין חוסיין? הלוואי ששמעו את מה
שאני הצעתי בעניין חוסיין, כל מצבנו היום היה טוב הרבה יותר ממה שהוא.

עכשיו אני רוצה להגיד לך, ישראל לא זקוקה רק להרתעה, היא גם זקוקה לשלום. אתה יודע? יש
עמים שחיים רק על שלום, בלי הרתעה. ואתה שואל: מדוע הערבים השתנו? בוא אגיד לך דבר, שאני
אומר אותו בלב שלם: גם בגללך. זה שאתה היית לוחם מעולה, זה שניצחנו בחמש מלחמות, זה
שאבד להם קצת החשק לנהל מלחמה שישית. זה הישג עצום. אתה לא יכול להגיד שהעולם הערבי
אחרי חמש מלחמות הוא באותו מצב רוח מלחמתי שהיה לו לפני שהיתה המלחמה הראשונה. משהו
קרה. גם הרתעה, גם ניצחונות. יש לך חלק גדול בזה. מדוע אינך רואה את השינויים האלה?

וחוץ מזה, הערבים הם עניים, הרבה מדינות ערביות הן עניות מרודות; יש להן בעיה של מים, יש להן
בעיה של אדמה, של פרנסה. ואני מאמין שגם קיבתו של ערבי רעב הומייה כמו קיבתו של יהודי רעב.
אין שום הבדל. ואני מאמין שאם ערבייה אכפת לה לגבי ילדיה כמו לכל אם בעולם.

ודרך אגב, זה נכון, מה שאמרתי, שהארץ נפלה לרשותנו לאורכה ולא לרוחבה. בסיפורים שאנחנו
מציעים אין פגיעה ברוחב, מבחינה ביטחונית. יש השתחררות משליטה מיותרת מבחינה
אדמיניסטרטיבית. אבל, מבחינת הרוחב, הגנת הארץ תתחיל מהירדן. אותו רוחב בדיוק, אם יהיה
צורך בכלל. הלא אנחנו מקווים שלא יהיה צורך.

וזה לא טוב, רפול, שאתה כל הזמן הולך בקו צר כל כך. אני מאוד הערכתי את תפקידך כרמטכ"ל,
כאשר באמת עזרת לפנות את סיני כדי להגיע לשלום עם מצרים. יכול להיות שבלי זה לא היינו
מגיעים. ועשית את זה כחייל טוב, על-פי פקודה של אדם שלא היה דווקא מהמחנה שאני שייך לו.

אבל אי-אפשר שכל העולם יסתובב ואתה תישאר בצומת, בלי לדעת לאן לפנות, ימינה או שמאלה.
הגיעה עת אחרת. אנחנו צריכים לכנס את העם היהודי. והעם היהודי זקוק למדינה מאוד משוכללת,
מאוד מתקדמת, בעולם שהשתנה מאוד. אנחנו לא יכולים לנצח לחיות על החרב, לנצח להוציא 15%
מהתקציבים שלנו לביטחון, לנצח לסבול מה"בויקוט" הערבי, בלי לנסות דרכים אחרות.

אתה יכול להגיד עלי מה שאתה רוצה. אתה יכול להגיד על בן-גוריון מה שאתה רוצה. אני בטוח בדבר
אחד, אינני משווה את עצמי לאף אחד אחר, בן-גוריון אהב את הארץ לא פחות ממך, תאמין לי. אבל
היו לו אומץ הלב והחזון להסכים לחלוקה. בלי זה לא היתה מדינה יהודית. אילו, למשל, אתה היית
מציע הרתעה במקום חלוקה, לא היתה לנו לא הרתעה ולא חלוקה ולא מדינה.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא הסכים לחלוקה, אבל הוא לא הסכים לגבולות החלוקה. היתה לו תבונה, אבל – – –

שר החוץ ש' פרס:

לא ידעתי שאתה מדבר בשמו, מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

שר החוץ ש' פרס:

אני משחרר אותך מהתפקיד הזה. אין צורך. אני הכרתי את בן-גוריון, הייתי על-ידו, אינני זקוק לשום פירושים. תאמין לי. שמעתי הכול במו אוזני, ראיתי הכול במו עיני. אינני זקוק לפירושים שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל הפרוטוקול זקוק.

שר החוץ ש' פרס:

הוא גם לא רצה לשלוט בערבים, אתה יודע. לא היה לו שום חשק. מה שאתם רוצים. הלוא מה המצב? אני אומר לך, יש לי אהדה עצומה לליכוד. הוא נקלע למצב בלתי אפשרי. הוא לא יודע בעד מה הוא. הוא לא יודע אם הדברים שהוא תמך בהם, הוא מוסיף לתמוך בהם. למשל, אוטונומיה. הוא לא יודע, אם הוא יפסיק לתמוך באוטונומיה, במה הוא כן יתמוך. אובדן דרך. אפילו כדאי כבר יותר להיות בצומת מאשר בליכוד. לפחות שם יש לך עוד אשליה שאתה יכול לפנות ימינה, אתה יכול לפנות שמאלה. בליכוד – רק אחורה. רק אחורה.

אני רוצה להגיד לך: העניין הזה שמציע מנהיג הליכוד. באמת, אני לא רוצה לפגוע בו, מר ביבי נתניהו מוציא ספר ומציע אוטונומיה בתוך אוטונומיה. אתה מכיר את הבובות הרוסיות האלה – בובה בתוך בובה בתוך בובה בתוך בובה? אתה מחפש תוכן ואתה מוצא חלל. אותו דבר גם כאן: בובה בתוך בובה, אוטונומיה בתוך אוטונומיה. עם זה אתה רוצה להופיע לציבור? רפול, זה רציני, בינינו לבין עצמנו? תראה עם מי אתה הולך, תראה לאן אתה הולך.

רפאל איתן (צומת):

מה שאתם אומרים הוא רציני?

שר החוץ ש' פרס:

מה שאנחנו אומרים מאוד רציני, מפני שתראה מה קורה: יש כאלה שאמרו שהכירו את הרוסים – פתאום אין רוסיה; יש כאלה שאמרו שהכירו את הדרום-אפריקנים, פתאום אין אפרטהייד. הכול מתמוטט ומשתנה. אתה יודע, אפילו סין, ארץ לא גדולה, רק מיליארד ו-200 מיליון אנשים, הולכת ועושה שלום עם ננס קטן על-ידה, טיוואן. תראה מה שקורה: העולם לא מתנהג לפי כוחות ההרתעה, הוא מתנהג לפי הרצון להשליט שלום בעולם ולתת לילדים לאכול ארוחת בוקר ולראות את אור השמש, ולא לפחד ולא להפחיד.

כל הימים אתם מפחידים. מה אתה מפחיד? אנחנו ננצח בכל מצב. אינני זקוק ואיש לא זקוק לשום אישור שנצח. ניצחנו וננצח. מה שאנחנו רוצים זה את הניצחון הגדול ביותר, וזה להשתחרר מן הצורך לנצח צבאית ולנצח פוליטית.

רפאל איתן (צומת):

ביום כיפור – – –

שר החוץ ש' פרס:

ולא יעזור שום דבר. תראה, אתה מפסיד את התומכים שלך. לא יעזור שום דבר, אין לך מה להציע, רפול, בינינו לבין עצמנו. אין, נגמרו האופציות. אתם כל כך התבלבלתם, בכל החזיתות.

ולבי לבי לאנשי הליכוד. מיכאל, אני מעריץ אותך שאתה יושב כאן לבד, בודד.

משה קצב (הליכוד):

הוא לא לבד, יש מאחוריו רבע מיליון איש.

שר החוץ ש' פרס:

אה, לא ידעתי שיש לך תמיכה רגעית ממשה קצב. יפה שבאת, משה. אתה משוחרר, אתה יכול ללכת בחזרה, אין צורך בזה.

אני רוצה להגיד לך, רפול: יכול להיות שאתה חושב שכולנו טיפשים. למה, אתה אומר, אנחנו רק נותנים? כשאנחנו נותנים גם מקבלים. למשל, כשאנחנו נותנים את עזה לעזתים, אנחנו מקבלים שחרור מהצורך לנהל את עזה. זו הקבלה הכי טובה. מה אתה רוצה בעזה, תסביר לי. יושבים שם 750,000 תושבים – – –

רפאל איתן (צומת):

תגיד לי: מה הם נותנים – – –

שר החוץ ש' פרס:

שלום – כן, ואם אתה מבקש שלום אני אתך, אבל עד השלום מה אתה רוצה שייתנו לך? את החושות שלהם? את העוני שלהם? את האבטלה שלהם? את הצפיפות שלהם? מה אתה באמת רוצה?

רפאל איתן (צומת):

תשובה ל – – –

שר החוץ ש' פרס:

באמת, אל תעמיד פנים: מומחה למשא-ומתן. אינך מומחה למשא-ומתן, ואני מעדיף שישראל תקבל אשראי על זה שהיא נותנת, מאשר לקבל אשראי מדומה על זה שהיא מעמידה פנים שהיא לא נותנת.

רפאל איתן (צומת):

שייתנו תשובה ל – – –

שר החוץ ש' פרס:

אתם הלוא כל הזמן – ג'סטות. איזה רושם זה עושה? הנה, לא ידעתי שהליכוד נהיה מומחה כזה גדול למשא-ומתן. הוא אומר לנו כל הזמן: אתם מוותרים. מה הליכוד עשה? חשבתי שהליכוד ויתר. נכון, הליכוד ויתר בלי להגיד את זה. זה יוצא מהכלל.

רפאל איתן (צומת):

עם כל המומחיות שלכם במשא-ומתן לא, הגעתם לשום דבר. שייתנו לכם תשובה ל – – –

שר החוץ ש' פרס:

תראה מה הליכוד עשה: מר בגין, עליו השלום, חתם אין ילד בעולם שלא יודע ש- PALESTINIAN PEOPLE זה "העם הפלשתיני", אין. אבל מר בגין היה די חכם, אז הוא פנה לקרטור וביקש מקרטור, שבתרגום לעברית לא יהיה כתוב "העם הפלשתיני" אלא יהיה כתוב "הפלשתינים הארץ-ישראלים". קרטור, פעם ראשונה ויחידה בחייו שהתבקש למלא את מקומו של בן-יהודה כמחיה השפה העברית, אמר: בעברית תכתוב מה שאתה רוצה, יש לך LICENSE מלא. אז זה נקרא משא-ומתן: אתה נכנע באנגלית ואתה משלה בעברית. אני נגד זה, אני לא רואה מה אני צריך להשלות.

אני חושב שהעם היהודי יש לו תוקף מוסרי, הוא רוצה לתת לאחרים את ניהול חייהם. ואיזה גיבור – הכובש את יצרו. אפשר להגיד: איזה מין דבר זה? איזה מין חכם זה, האומר: איזה גיבור – הכובש את יצרו? מדוע לא מי שכובש את יצרו של מישהו אחר? זאת כל החוכמה.

רפאל איתן (צומת):

אתם שולטים ביצר? היצר שולט בכם.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא רוצה בנושא העדין הזה להיכנס ברגע זה לניתוח מדוקדק, אני לא יודע לאן זה יוביל אותי. ואני רוצה להגיד לך, רפול: תחזור לתל-עדשים, לדרך תל-עדשים אני מתכוון. שמע, זה הדבר הנכון.

אגב, אתם אומרים: מתי הליכוד הוריד התיישבות? אני אגיד לך.

רפאל איתן (צומת):

אני מזמין אתכם לדרך תל-עדשים.

שר החוץ ש' פרס:

למשל, בזמן המשא-ומתן עם מצרים הקימו 25 יישובי-דמה. הראשונים שהחליטו להקפיא את ההתיישבות מחוץ לגבולות ישראל היו הליכוד, ממשלת הליכוד. זה יפה. אני לא מדבר על תקדימים, אני רק מזכיר לך שיש גם תקדימים כאלה.

רפאל איתן (צומת):

אם עשו שגיאה, אל תחזור עליה.

שר החוץ ש' פרס:

אני חוזר על שגיאות? תשמע, אני לא חוזר על שום שגיאות, אני לא חוזר לעבר, אני רק רוצה להגיד לך בכל הידידות: 4 מיליוני יהודים אינם 650,000 יהודים, ישראל 1993 איננה ישראל 1948, ישראל שיש לה צה"ל כזה ותעשייה כזאת וכושר הרתעה כזה ויכולת כזאת היא לא ישראל של שמשון דער נעבעכדיקער. נגמר העניין עם הנעבעכדיקער.

רפאל איתן (צומת):

למה אתה רוצה לוותר?

שר החוץ ש' פרס:

אני לא רוצה לוותר על שום דבר. אני לא רוצה להיות אדמיניסטרטור של ג'באליה ועזה. אתה רוצה? תהיה. אני מעדיף להיות אדמיניסטרטור של תל-עדשים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז למה אתם לא עוזבים את ג'באליה ועזה?

שר החוץ ש' פרס:

אנחנו רוצים לעזוב באופן מסודר.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה? מי מפריע לכם?

שר החוץ ש' פרס:

שום דבר. רק באופן מסודר ותרבותי.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון.

שר החוץ ש' פרס:

אז אנחנו באותה סירה, בסדר. לא בוער לנו, אנחנו לא בפניקה, לא מוכרחים כל יום ללכת ולהלהיב ציבור שאיבד את התלהבותו. אנחנו רוצים להשאיר אחרינו, עד כמה שאפשר, דבר מסודר.

מיכאל איתן (הליכוד):

שיהיה מסודר: שמכירים במדינת ישראל, שמסירים את החרם הערבי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, כשאתה קורא קריאת ביניים לנואם – מובן, אבל אתה קורא קריאות ביניים להם.

מיכאל איתן (הליכוד):

הם קוראים לי.

היו"ר ד' שילנסקי:

נגיע להסכם: אל תקראו זה לזה קריאות ביניים.

אברהם בורג (העבודה):

כשהוא קורא קריאת ביניים, לנו נקרע עור התוף.

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת עמנואל זיסמן: אני מסכים אתו שיש לשפר את מעמדם של עובדי משרד החוץ, הם 17 בטבלת השכר. זמן רב מאוד הוזנח תפקידם. אני מודה לך על ההתעניינות הזאת, היא בהחלט חיובית.

אני גם חושב שההערה שלך בעניין סין מחייבת תשומת לב, לא רק לשמוע מה הסינים אומרים אלא גם לבדוק מה נעשה בתחום הזה של טילים ואספקת טילים מסין לארצות אחרות, אף-על-פי שבשיחות שלנו עם הסינים, בכלל זה שיחה שלי עם שר החוץ הסיני, הוא הכחיש את זה בכל תוקף. אבל, כדאי לעמוד על המשמר בנושא הזה.

חנן פורת איננו, נעמי חזן איננה, אליהו בן-אלישר איננו.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני שר החוץ, אתה מוכן להשיב בנושא של גילויי האנטישמיות במדינות – – –

שר החוץ ש' פרס:

אמרתי קודם בדברי: אנטישמיות היא מחלה לא יהודית, ויש אנטישמיות גם במקומות שאין בהם יהודים, ויש אנטישמיות חיה במקומות שהיהודים כבר מתו, ואנחנו צריכים לגרום לכך שהעמים שיש להם בעיות של אנטישמיות, אל יחשבו שיש להם בעיה יהודית. יש להם בעיה עצמית. הם סולחים לתופעה חולנית, מכוערת, מחורבנת, וכמו שבכל העולם אנחנו נגד דיכוי ונגד גזענות ונגד שליטה של עם אחד ברעהו, אנחנו גם נגד אנטישמיות. מדינת ישראל, נורמלית וחזקה, גאה להיות מדינה יהודית. אנחנו, כמובן, בכל מקום, נעיר גם על האנטישמיות.

אני רוצה להעיר לחבר הכנסת מיכאל איתן, הנוכח כאן: אתה באמת מפחד שאם יסבירו לילדים בבת-הספר איך מתנהלת הדיפלומטיה הישראלית למען השלום זה יקלקל את הילדים? זה משטר רודני? קודם כול, אני מאוד מעריך את הדאגה שלך לדמוקרטיה, אני חושב שהיא במקומה, בפרט כשזו דאגה לדמוקרטיה בגיל הצעיר. אבל איזו סכנה אתה רואה כאן, אני לא מבין. מה אתה מפחד, שהילדים יפסיקו לראות טלוויזיה, או לקרוא עיתון, או להתווכח ביניהם? בכלל, אתה מאמין שאיזה מדריך, או עשרה מדריכים, יכולים להכניס אי-דמוקרטיה לישראל? מה פתאום?

בעניין היחסים עם מצרים, אני רוצה להגיד לך: היחסים עם מצרים מצטיינים בכמה דברים וחסרים דבר אחד. הם מצטיינים ביציבותם, כבר יש בר-מצווה ליחסים האלה, ואני מוכרח לומר שהם מקפידים על כך. דגל ישראל מתנופף בקהיר, יש שגרירות, טסים מטוסים, וזהו בהחלט הישג. אני שמח מאוד שהליכוד ואנחנו הגענו להישג הזה – לא כל חברי הליכוד, אבל חלק גדול מהם. שמעתי בוויכוח קודם, שאמרו כי סאדאת נרצח משום שעסק בשלום. אין זה נכון, סאדאת נרצח על-ידי קבוצה קנאית, המוסיפה גם היום לאיים על כל השלטונות הקיימים במדינות ערביות רבות. אני מוכרח לומר כי יורשו של סאדאת, הנשיא מובארק, ממשיך לדגול בתהליך השלום. הוא משקיע הרבה מאוד מרץ והרבה מאוד רצון טוב לשכנע את יתר מדינות ערב ללכת לכיוון של שלום. זו תרומה ייחודית ומכובדת, שלא מכל הארצות אנו זוכים לה. נכון שמערכת היחסים הכלכליים טרם הגיעה לשיאה,

אבל אני יכול לראות גם את האילוצים שיש לצד המצרי, אם כי אני חייב לומר, שלאחרונה חלו שיפורים לא מבוטלים.

אני מוכרח להגיד, שאני מסכים בהחלט עם חבר הכנסת אלכס גולדפרב, שצריך להעלות את כל היהודים לארץ-ישראל. אני לא בטוח שזהו נושא שנוי במחלוקת בינו לבין משרד החוץ. אשר לנתינה וקבלה, אנו צריכים לקבל שני דברים: א. שחרור מהצורך לנהל חיי אנשים אחרים בניגוד לרצונם; ב. לקבל את השלום. הדרך לשלום, לצערי הרב, או לשמחתי, תלויה יותר בנו מאשר בזולתנו.

תופיק זיאד איננו. אני רוצה לומר להאשם מחאמיד בעניין המצב בשטחים: אנו ערים למצב בשטחים, ואני חייב לומר במלוא הרצינות, שהמצב בהם משתקף, או לכל הפחות משתקף, במשא-ומתן בווינגטון. לנו אין שום כוונה להרע את המצב בשטחים או לפגוע באנשים בשטחים, ועד שיהיה מינהל עצמי, אנו רואים את עצמנו אחראים למצב בשטחים. אך נוצר מצב, שלא מדינת ישראל ולא מנהלי המשא-ומתן מן הצד הפלשתיני יכולים להביא קץ לטרור, לא לטרור של ערבים נגד יהודים ולא לטרור של ערבים נגד ערבים. היות שאין אף אחד אחר שיכול להקטין את ממדי הטרור, אלא מדינת ישראל, אלא ממשלת ישראל, אנו נאלצים לנקוט צעדים, שאינם משמחים את לבנו, כדי להקטין או להביא לכלל אפס את הסכנה הזו. אני לא מודע לכך שלא נותנים להעביר תרומות או לא נותנים להעביר משלוחי מזון; להיפך – השטחים פתוחים, ומי שרוצה להעביר, יכול להעביר.

אני רוצה להודות לחברת הכנסת יעל דיין.

בהזדמנות זו אני רוצה לומר לחבר הכנסת רביץ, כמו גם לחבר הכנסת בא-גד, שהלך: משרד החוץ איננו המשרד האחראי לארגון הומוסקסואלים או לסביות. זה אינו המקצוע שלנו, ואנחנו גם לא רואים עצמנו אחראים לנושא הזה. בדרך כלל מאמץ משרד החוץ את עשרת הדיברות, ואין אנו רואים שום צורך להמציא אותן מחדש. אגב, את כל עשרת הדיברות, גם שלא לשקר, גם לא תענה ברעך עד שקר וגם לא תרצח – הכול.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

היא דיברה על חמישה דיברות, רק על הלאוים.

שר החוץ ש' פרס:

מי אמר?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הגברת. היא דיברה על חמישה מתוך עשרת הדיברות.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא בטוח שאתה מתנהג ברגע זה כג'נטלמן, אשר צריך להקשיב בהקפדה למה שאומרת הגברת הקונסולית הכללית שלנו. היא לא ארגנה והיא לא הלכה לארגן שום דבר וכדומה.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת יעל דיין: אני בהחלט מסכים אתה שיש להגדיל את מספר הנשים בשירות החוץ. זה נכון בכל המדינות, זה צריך להיות נכון גם אצלנו, ואכן נעשה זאת.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת יוסי כץ: לא הזכרנו את מועצת אירופה כפי שלא הזכרנו הרבה ארגונים חשובים אחרים. במה שנוגע להגדרה עצמית ולהכרה, למעשה הסכמנו בעקבות המינהל העצמי למוסד שיקום וייקרא COUNCIL. אני לא חושב שמוכרחים לשים לב לשלטים, צריך לשים לב לתכנים. ברגע שהסכמנו למינהל עצמי לפלשתינים ולמינהל עצמי לפרק זמן מוגדר, הכרנו בכך שכל עם חי במסלול שלו. אנו רוצים שהמסלולים לא יהיו מסלולי התנגשות, כי אם מסלולי הקבלה ושכנות טובה, ואת זאת צריך לעשות בסבלנות ובשום-שכל.

אני רוצה להביע הערכה לדברים שאמר חבר הכנסת אליעזר זנדברג על התרשמותו בליטא ובלטביה. אני יודע שכל ביקור כזה עושה משהו לכל יהודי ולכל ישראלי. אתה לא חוזר אותו אדם שנסע לשם, מבחינת הזעזוע הפנימי והראייה, והיטבת לתאר את הדברים.

אדוני היושב-ראש, ברשותך, היות שנשמעו הרבה מאוד דברים יפים על משרד החוץ, על עובדיו ופעולותיו, אני רוצה להודות לכל חברי הכנסת אשר חלקו שבחים לעובדי משרד החוץ ולפעולתו, ולומר שעל אף דלות מספר המשתתפים, לא היתה דלות בהשתתפות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר החוץ. תם הדיון בסקירת שר החוץ על פעולות משרדו.

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט חבר הכנסת אברהם פורז, שכעורך-דין יש לו ניסיון בהבאת הדברים בתמציתם וביסודיות.

אברהם פורז (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נתבקשתי על-ידי יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת להביא לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 3). מדובר בהצעת חוק פרטית של חבר הכנסת אלי דיין, שהוצעה על-ידי ועדת החוקה, חוק ומשפט ועברה גלגולים.

אני רוצה להסביר בתמצית מה קרה. בכנסת הקודמת התקבל חוק חובת המכרזים. החוק שהתקבל היה בעצם חוק חלקי, אשר קבע שיש חובה לערוך מכרז, ואולם אפשר לפטור מחובת מכרז בתקנות שיתקינו שרי האוצר והביטחון, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. ועדת החוקה, חוק ומשפט מינתה ועדת משנה, שהייתי היושב-ראש שלה, אשר קיימה מספר רב מאוד של ישיבות – אני חושב, כמה עשרות שעות של דיונים – ותוך כדי הדיון התבררה שאלת האולטרה וירס, דהיינו האם תקנות בתחומים מסוימים אינן נוגדות את החוק העיקרי. משהתעוררה השאלה המשפטית הזו ומשנותר ספק, ואף שהיועץ המשפטי לממשלה נתן לנו חוות-דעת, שכנראה ניתן להתקין את התקנות, הייתי בדעה שאם רוצים להתקין הוראות כאלה, שמייד אסביר מה הן, מן הראוי לעשות זאת בחקיקה ראשית. בינתיים הגיש חבר הכנסת אלי דיין את הצעתו, אשר נתמכה על-ידי הממשלה.

אני רוצה לומר מה הם השינויים שהחוק הזה מכניס.

הנושא הראשון היה העדפה של תוצרת הארץ; אחר כך העניין של רכישות הגומלין והעניין של אזורי הפיתוח. בשלושת התחומים הללו רצתה הממשלה בעצם לשמור על המצב הקיים, שלפיו אפשר לתת העדפות מסוימות, ולא אכנס לזה כרגע. סעיף 3א מאפשר להתקין תקנות בשלושת הנושאים הללו.

יש סעיף נוסף, שגם הוא היה כרוך בשאלת האולטרה וירס, וזו השאלה: במקרים מיוחדים, כאשר נוצרת בעיה קשה וסבוכה שדורשת פתרון מהיר בלא מכרז, האם ניתן להעביר את זה לגוף מסוים שייתן את הפטור? חשבנו, חשבו המשפטנים, שבלי הסמכה בחוק העיקרי הדבר בלתי אפשרי, וסעיף 2 המוצע פותר את הבעיה הזאת.

נושאים נוספים הם, ראשית, הנושא של תחולת החוק. היתה שאלה: כאשר אנחנו מחליפים את חוק חובת המכרזים באופן מוחלט, מה קורה להתקשרויות שנמצאות בצנרת? הדבר הזה בא כאן לידי ביטוי.

בעצם החוק הוא חוק טכני במהותו. המאבק העיקרי בנושא הזה עוד יהיה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, משום שגם לגבי אזורי פיתוח וגם לגבי תוצרת הארץ עד 15 בנובמבר 1993 נמשיך לנהוג לפי המצב הקיים, ועד לתאריך הזה חייבת הממשלה להציע לוועדה תקנות. התקנות יידונו בוועדה, ואז בעצם תיקבע המדיניות האמיתית, מה אנחנו רוצים לגבי העדפת תוצרת הארץ, קניות גומלין ואזורי פיתוח.

לחוק יש הסתייגויות שהגישו חברי כנסת רבים. בין היתר, גם אני הצעתי כמה הסתייגויות. אני, כמובן, את ההסתייגויות שלי לא אנמק. אני חושב שהדברים מדברים בעד עצמם, ואני מציע להזמין את המסתייגים לנמק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. ובכן, ראשון המסתייגים, חבר הכנסת אלי דיין, איננו באולם. הוא יוצא מתוך הנחה שכולם קראו והבינו, ואני מבין שחבר הכנסת יוסי כץ גם הוא חושב שכולם הבינו את ארבע ההסתייגויות שלו. חבר הכנסת עמיר פרץ איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט חושב כמו חבר הכנסת יוסי כץ. חבר הכנסת חגי מירום איננו. חבר הכנסת דן מרידור איננו. חבר הכנסת יצחק לוי איננו. חבר הכנסת רון נחמן איננו. חבר הכנסת אברהם פורז כבר הודיע שהוא סומך, וחבר הכנסת אליעזר זנדברג גם הוא סומך על כך שכולם קראו והבינו. חבר הכנסת דוד צוקר – –

אליעזר זנדברג (צומת):

יש לי שתי הסתייגויות. את ההסתייגות הבאה אנמק.

אברהם פורז (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהמסתייגים ינמקו את כל ההסתייגויות שלהם בבת אחת. אם אתה רוצה לנמק את ההסתייגות השנייה שלך, תנמק אותה עכשיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

רק רגע אחד. חבר הכנסת דוד צוקר איננו. חבר הכנסת דוד מגן איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג ביקש להגיד משפט אחד או שניים על ההסתייגויות שלו. אם אתה מסכים, אתה יכול לדבר משם, זה יהיה קצר יותר.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אשתדל לקצר. כפי שאמר חבר הכנסת פורז, החוק הוא באמת חוק מסגרת, וכחוק מסגרת מובן שהדיון לגופו של עניין הוא לא כאן, ולכן גם לא אכביר מלים.

עם זאת, אין ספק שהעדפת תוצרת הארץ היא נושא חשוב, כולנו בעדו, כאשר השאלה היא בעצם המחיר, או השאלה היא של איזון בין המשאבים או העקרונות השונים. כאשר אנחנו מדברים על העדפת תוצרת הארץ, האם אנחנו מדברים על מצב שבו אנחנו נקציב משאבים מיותרים למוצר שניתן לרכוש אותו בזול במקום אחר? האם אנחנו מדברים על העדפת תוצרת הארץ כאשר אנחנו שוקלים ומביאים בחשבון את התוספות הנלוות, את התועלת הנלווית להעדפת אותו מוצר?

יש רק סעיף אחד בהצעת החוק, שלגביו הוגשה הסתייגות נפרדת – ההסתייגות היא למחוק אותו – וזה סעיף 3א(א), המדבר על העדפת תוצרת של אזורים מסוימים. אני חושב שהסעיף הזה הוא לא נכון, זה סעיף מוטעה. אני גם חושב שפרקטית יהיה קשה מאוד לבוא וליצור בסופו של דבר את הדרכים שבהן נתמודד עם השאלה: איזה מוצר נכלל בהגדרה הזאת? כמה חלקים של המוצר צריכים להיות מיוצרים, באיזה מקום? הבעיה סבוכה – – –

קריאה:

— — —

אליעזר זנדברג (צומת):

אני יודע, אבל גם בתקנות הבעיה תהיה סבוכה.

אולם מעבר לזה – וזו הסיבה לכך שאני מתנגד להצעה הזאת – אני חושב שלפי המדיניות שמנהלת הממשלה היום קבלת סעיף כזה תאפשר ליצור אפליה מכוונת, לא הוגנת ולא צודקת בין חלקים שונים של האוכלוסייה במדינת ישראל, בין אזורים שונים במדינת ישראל, ולמעשה זה יהיה מכשיר פוליטי לפגוע בזכויות של אזרחים של מדינת ישראל, לדעתי בצורה לא צודקת ולא נכונה.

לכן, בעד החוק עצמו אני סבור שיש להצביע, ובלבד שאותו סעיף יימחק ולא ייכלל בו; אחרת, אין טעם לקבלת כל התיקון כולו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

מי בעד ההסתייגות של חברי הכנסת אלי דיין, יוסי כץ, עמיר פרץ, אלי גולדשמידט וחגי מירום? נא לחכות דקה. רבותי, נצביע בהרמת ידיים, זה ילך מהר יותר.

יוסי כץ (העבודה):

אילו הסתייגויות?

היו"ר ד' שילנסקי:

לשם החוק.

יוסי כץ (העבודה):

אני מוכן לוותר – אני מדבר בשם כולנו – על כל ההסתייגויות, למעט הסתייגות אחת, והיא: בסעיף 9 המוצע סעיף קטן (ג) יימחק, לאמור – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסי כץ, בוא תראה, זה ילך מהר יותר, תן לי קרדיט. תראה איך נגמור מהר בהרמת ידיים.

אברהם פורז (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

דקה אחת. נכון – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל יש מסתייגים שאינם, ואי-אפשר למחוק בשמם.

גדליה גל (העבודה):

תצביע, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסי כץ, חברי כנסת חסרים, ואינני יכול שמישהו יגיד בשמם שהם מוחקים. אני אחכה דקה. אם תיתנו לי קרדיט, אל תמחקו עכשיו. חברי הכנסת אברהם פורז ויוסי כץ, אם אתם רוצים להיות יעילים, אל תמחקו. זה יהיה הכי קצר.

ובכן, חברי הכנסת, לשם החוק יש הסתייגות לחברי הכנסת אלי דיין, יוסי כץ, עמיר פרץ, אלי גולדשמידט וחגי מירום. מי בעד? אין. מי נגד? רוב. מי נמנע? אין.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת א' דיין, י' כץ, ע' פרץ, א' גולדשמידט
וח' מירום לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה. אני לא מזכיר יותר נמנעים.

מי בעד ההסתייגות של חברי הכנסת דן מרידור, יצחק לוי ורון נחמן לשם החוק?

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת ד' מרידור, י' לוי ור' נחמן לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד התיקון של חברי הכנסת אברהם פורז ואליעזר זנדברג לשם החוק?

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת א' פורז וא' זנדברג לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת רון נחמן לשם החוק?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד שם החוק כהצעת הוועדה?

הצבעה

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

שם החוק התקבל כהצעת הוועדה.

לפני סעיף 1, יש הסתייגות של חברי הכנסת דן מרידור, יצחק לוי ורון נחמן. מי בעד? אין. מי נגד?

אליעזר זנדברג (צומת):

אחד בעד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אחד בעד. יש רוב נגד.

הצבעה

ההצעה של חברי הכנסת ד' מרידור, י' לוי ור' נחמן לפני סעיף 1 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת רון נחמן לפני סעיף 1?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ר' נחמן לפני סעיף 1 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

לסעיף 1 יש הסתייגות של חברי הכנסת יוסי כץ, אלי גולדשמידט ועמיר פרץ. נא להצביע.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת י' כץ, א' גולדשמידט וע' פרץ לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת רון נחמן לסעיף 1?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חברי הכנסת רון נחמן, דן מרידור, יצחק לוי, אברהם פורז, אליעזר זנדברג ודוד צוקר?

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת ר' נחמן, ד' מרידור, י' לוי, א' פורז, א' זנדברג וד' צוקר לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת דוד מגן?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מגן לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת רון נחמן לסעיף 1?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 1 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חברי הכנסת דן מרידור ויצחק לוי?

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת ד' מרידור ו' לוי לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות לחלופין של חברי הכנסת דן מרידור ויצחק לוי?

הצבעה

התיקון הראשון לחלופין של חברי הכנסת ד' מרידור וי' לוי לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לחלופין לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות השנייה לחלופין של חברי הכנסת דן מרידור ויצחק לוי?

הצבעה

התיקון השני לחלופין של חברי הכנסת ד' מרידור וי' לוי לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות השלישית לחלופין של חברי הכנסת דן מרידור ויצחק לוי?

הצבעה

התיקון השלישי לחלופין של חברי הכנסת ד' מרידור וי' לוי לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד סעיף 1 כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

סעיף 1 התקבל כהצעת הוועדה.

לסעיפים 2 ו-3 אין הסתייגויות. מי בעד סעיפים אלו כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיפים 2-3 נתקבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

סעיפים 2 ו-3 התקבלו כהצעת הוועדה.

מי בעד ההסתייגות הראשונה של חברי הכנסת דן מרידור ויצחק לוי לסעיף 4?

הצבעה

התיקון הראשון של חברי הכנסת ד' מרידור וי' לוי לסעיף 4 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות של חברי הכנסת אלי גולדשמידט, יוסי כץ ועמיר פרץ לסעיף 4?

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת א' גולדשמידט, י' כץ וע' פרץ לסעיף 4 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד ההסתייגות השנייה של חברי הכנסת דן מרידור ויצחק לוי?

הצבעה

התיקון השני של חברי הכנסת ד' מרידור וי' לוי לסעיף 4 לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי בעד סעיף 4 כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

סעיף 4 התקבל כהצעת הוועדה.

סעיף 5, תיקון של חבר הכנסת רון נחמן. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 5 לא נתקבל.

גדליה גל (העבודה):

אני מבקש שתספור.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב.

קריאה:

הצבעה אישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

ליושב-ראש הכנסת יש שיקול דעת. כשהוא רואה שברור שיש רוב, אז הוא מחליט.

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:

סעיף 5. מי בעד סעיף 5, כהצעת הוועדה? – נא להוריד, מי נגד?

הצבעה

סעיף 5, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אחרי סעיף 5 יש תוספת של חברי הכנסת דן מרידור ויצחק לוי. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

ההצעה של חברי הכנסת ד' מרידור ו' לוי אחרי סעיף 5 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההצעה לא נתקבלה.

הצעה של חברי הכנסת אלי גולדשמידט, יוסי כץ ועמיר פרץ. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

ההצעה של חברי הכנסת א' גולדשמידט, י' כץ וע' פרץ אחרי סעיף 5 לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ההצעה לא נתקבלה. התוספת אחרי סעיף 5 לא נתקבלה. גמרנו את הקריאה השנייה.

אני ניגש להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 3), התשנ"ג–1993, כפי שהתקבל – – –

אברהם פורז (מרצ):

אולי אפשר להצביע אלקטרונית?

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב, נצביע אלקטרונית. בבקשה, השעון פועל.

הצבעה מס' 1

בעד החוק – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 3), התשנ"ג–1993, נתקבל.

קריאה:

אני מבקש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, 13 בעד, אין נגד, אין נמנעים, אני קובע שחוק חובת המכרזים (תיקון מס' 3), התשנ"ג–1993, התקבל.

גדעון שגיא (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

14 כולל חבר הכנסת גדעון שגיא.

הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9) (הגבלת פרסומת באמצעות פקסימיליה).

התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום – הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9) (הגבלת פרסומת באמצעות פקסימיליה), התשנ"ג-1993, קריאה ראשונה, של חבר הכנסת אברהם פורז. יציג את החוק חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחרונה מתרבים המקרים של שימוש בפקסימיליה לצורך פרסומת. פרסום בדרך זאת פוגע בבעלי הפקסימיליה, משום שהוא חוסם קווי תקשורת שנועדו לשימוש עסקי או אחר ומאלץ את בעלי הפקסימיליה לשלם עבור הנייר היקר יחסית שעליו מודפסת הפרסומת; הוא מאוד זול למפרסם. על כן מוצע לאסור את הפרסום בדרך זו, אלא אם כן ניתנה לכך הסכמה מראש.

החוק הזה לא כרוך בכל הוצאה תקציבית, הוא מומלץ על-ידי ועדת הכלכלה פה-אחד, ואני מבקש לאשר אותו בקריאה ראשונה ולהעביר אותו לוועדת הכלכלה להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשימת המשתתפים בדיון: חבר הכנסת חיים אורון – איננו; חבר הכנסת חגי מירום – איננו; חבר הכנסת שאול יהלום – איננו; חבר הכנסת יורם לס – איננו; חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני מבין שהוא מוותר; חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו; חבר הכנסת דוד צוקר – איננו; חברת הכנסת ענת מאור מוותרת; חבר הכנסת דוד מגן – איננו; חבר הכנסת רון נחמן – איננו; חבר הכנסת אביגדור קהלני – איננו; חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו; חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו; חבר הכנסת רענן כהן – איננו; חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו; חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו, וחבר הכנסת יוסי כץ גם איננו.

מי בעד העברת הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9) (הגבלת פרסומת באמצעות פקסימיליה), התשנ"ג-1993 לוועדת הכלכלה? נא להפעיל את השעון.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9) (הגבלת פרסומת באמצעות פקסימיליה),
התשנ"ג–1993, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שמונה בעד, אין נגד, אין נמנעים, אני קובע שהצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9) (הגבלת פרסומת באמצעות פקסימיליה), התשנ"ג–1993, עוברת לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חברי הכנסת, מיצינו את סדר-היום. הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, מחר, יום רביעי, כ"א באייר התשנ"ג, 12 במאי 1993, ל"ו בעומר, למי שרוצה לדעת, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:54.